

**TAVŞANLI KÜLTÜR VE TARİH
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ**

Yerel Süreli Yayın

Yıl: 4 - Sayı: 8 - Temmuz-Aralık 2014

Altı ayda bir yayınlanır

ISSN

2146-3174

SAHİBİ

Tavşanlı Araştırmaları Grubu Adına

Numan HATİPOĞLU

Tavşanlı Kaymakamı

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail KARTAL

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mehmet PELVAN

YAYIN KURULU

Hasan EFE

İsmail KARTAL

Mecit AMİL

Mehmet ATABAY

Mehmet PELVAN

Melahat ARSLAN

Mesut KOCAMAN

Numan HATİPOĞLU

Orhan KASAP

İsmail BALI

Yakup ÇELEBİ

Ahmet ÖZTÜRK

İLETİŞİM

Tavşanlı Kaymakamlığı

KÜTAHYA

Tel: 0274. 614 10 09

Faks: 0274. 614 69 59

tavsanliarastirmalari@gmail.com

ismailkartal43@gmail.com

mehmetpelvan@hotmail.com

BASKI

UYUM AJANS

ANKARA

Dergide yer alan yazı ve fotoğrafların sorumluluğu sahiplerine aittir. İzinsiz yazı, belge ve fotoğraf kullanılamaz.

EDİTÖRDEN

“Üste mavi gök çökmedikçe; altta yağız yer delinmedikçe senin ilini (devletini) ve töreni kimse bozamaz” *Bilge Kağan*

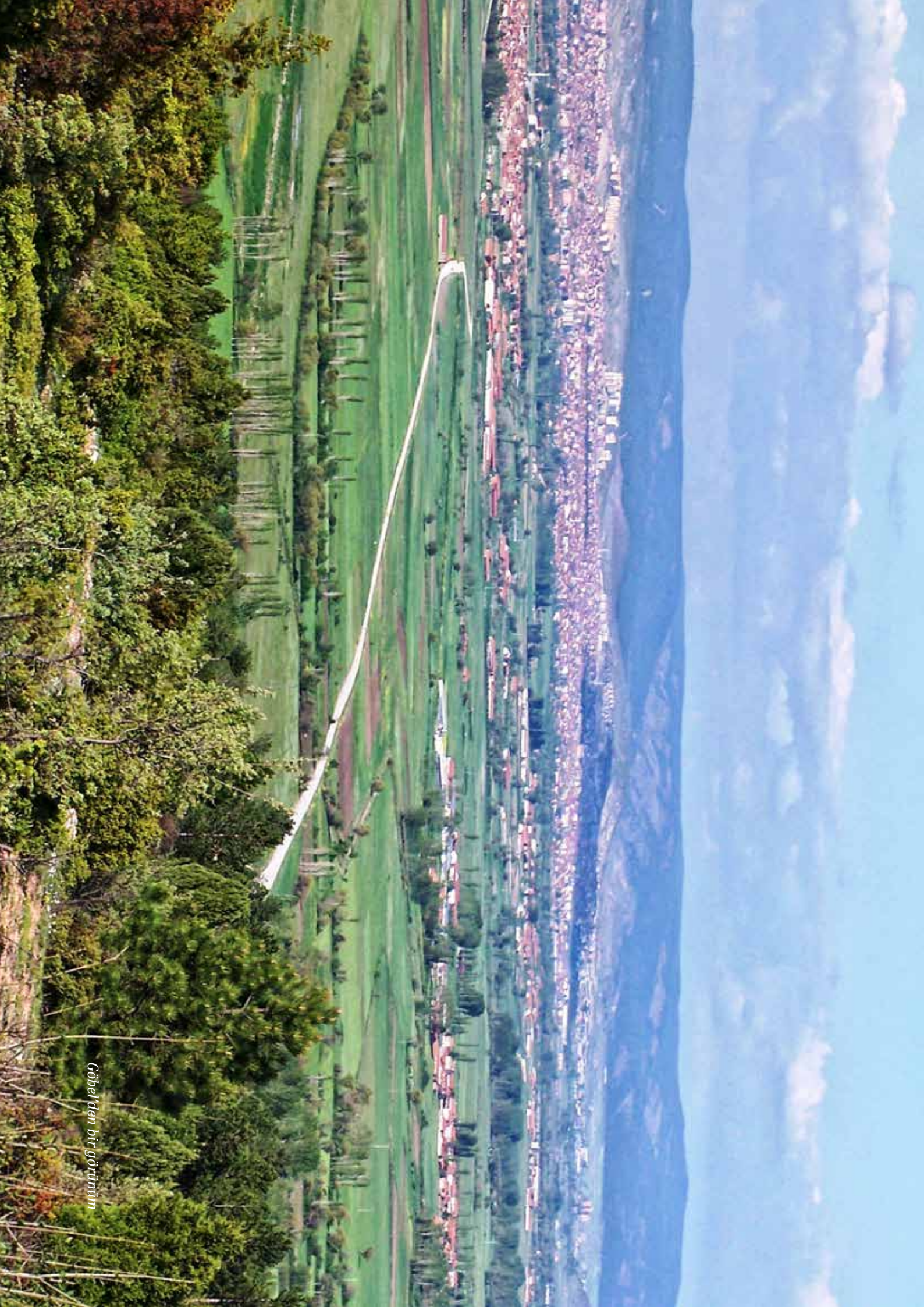
“Bir çınar için toprak altındaki kökleri ne ise -ve bu kökler kurudukça çınar nasıl kurumaya başlarsa- bir millet için de tarih odur. Tarihini bilen millet, kökü sağlam çınar gibidir. Zamanla eski âdet ve ananesini, yaşayış tarzını unutan, tarihini bilmeyen, ecdadının neler yapmış olduğundan haberi olmayan bir millet, kendini ayakta tutan köklerinden birkaçını kurutmuş demektir. Tarih okuyarak onu sulamak lâzımdır.” *Kâzım Paşa*

Bu düsturla hareket eden Tavşanlı Tarihi ve Kültür Araştırmaları komisyonumuz çalışmalarına devam etmektedir. Kültürümüz yok olmasın diye bu çalışmaları yapmaktayız. Tarihte ilk parayı kullanan ve Manisa yakınlarındaki Sart Şehri başkentleri olan zamanın en zengin ve güçlü devleti olan Lidya Devletinin bir düşünürü yıllar önce bir yazısında “gençlerimiz İyonlular gibi giyinmeye, yemek yemeye, onlar gibi davranmaya başladılar. Eyvah galiba yok oluyoruz” demiştir. Bu gün tarihte Lidyalılar yok. Gelecek nesillerimize bir Türk Milletinin varlığını miras olarak bırakmak istiyorsak herkesin bu kültür için bir şeyler yapması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu nedenle yeni bir sayıyı daha siz değerli okurlarımıza sunmanın kıvancını yaşamaktadır.

Bu 8. Sayımız 1000 adet basılmış olup, Tavşanlı Kaymakamlığı ve Tavşanlı Belediyesinin ortaklaşa desteği ile çıkmıştır. Emeği geçen herkese saygılarımı sunarım.

İsmail Kartal

Genel Yayın Yönetmeni

Göbel den bir görülm

İçindekiler

S. No Konu

- 1 EDITÖRDEN
- 4 Belgeli-Yorum / *Hasan EFE*
- 6 Haberler
- 10 Osmanlı Döneminde Tavşanlı'da Eğitim / Hasan EFE
- 15 Şehit Oğlu ve Gazi Bir Öğretmen; Mehmet Ali Oral / İsmail BALI
- 18 Eşen Derbendi / Ömer Faruk DİNÇEL
- 20 Ayrı Köyü Karaca Ahmet Dede ve Akıl Hastalarının Tedavisi / Yakup ÇELEBİ
- 23 İslamiyet Öncesi Gök Tanrı İnancı ve Şamanizmin Günümüz Tavşanlı Yöresinde İzleri / Mustafa AĞIZ
- 25 Komutan Sabri Tevfik Okyayuz / Orhan KASAP
- 27 Er Mektubu; Görülmüştür / Ahmet ÖZTÜRK
- 31 Sarı İsmail "Uzun Kollu" / Osman GÖNEY
- 39 Süleyman Sırrı Tırpan / Ertunç TIRPAN
- 40 H.1249(1834) Nüfus Sayımına Göre Tavşanlı Hatıplar Mahallesi / Mehmet KÖSE
- 49 Hamam Kültürü / Mehmet PELVAN
- 52 Tıkırdaklı Oyun Kaşığı / Mehmet İZMİRLİOĞLU
- 54 Mevlana'nın Babası Bahaddin Veled: "Cennet Bu Topraklarda" / Yakup ÇELEBİ
- 55 Tavşanlı'da Bebek Mevlidi / Sema Nur KAYA
- 56 Manilerde Tavşanlı / Sema Nur KAYA
- 58 Namaz Gözlemesi / Sema Nur KAYA
- 59 Tavşanlı Eşen Köyü / Ahmet TÜRKMEN
- 67 Ümmet'e Ağıt / Halil ORAL
- 68 Büyük Doğu Cemiyeti'nin Tavşanlı'da Kuruluşu / Mesut KOCAMAN
- 71 Tavşanlı Albümü
- 74 Arşiv Odası / Hasan EFE

BELGELİ-YORUM

Hasan EFE / Tarih Öğretmeni

BELGE:

Okunuşu:

Tavşanlı kadısının arzıdır.

Kütahya muzafatından Tavşanlı nahiyesine tabi' Pazarköy nam karyede Dedebalı Çelebi Cami'i'nin hitabeti mahlul olmağla Abdurrahman Halife için mahllu ve müstehakdır deyu sıdk-u ihsan buyurulmak ricasına arz ider. Ol-babda emr ve ferman şevketlü ve inayetlü padişahımdır.

Der-i devlet-i mekine arz-ı dâi-i kemine budur ki, Kütahya muzafatından Tavşanlı nahiyesine tabi' Bazarköy nam karyede vaki' merhum Dedebalı Çelebi evkaftı cami-i şerifin yevmi üç akçe vazife ile hatib olan Salih Halife fevt olub hitabeti mahlul olmağla erbab-ı istihkakdan sulbi oğlu işbu rafı'-i rak-ı rak Mevlana Abdurrahman Halife ber-vechile mahl-u müstehak olmağın hitabet-i mezbure vazife-i mainesiyle tevciye olunub yedine berat-ı şerif-i âlişan sıdk-u ihsan buyurulmak ricasına vaki' hal-i paye-i serir-i alaya arz ve i'lâm olundu. Bâki ferman der-i adlindir. Tahriren fi'l-yevmü's-sâmen şehri rebü'l-evvel sene seman ve semânin ve elf. (8 Rebiülevvel 1088 / 11 Mayıs 1677)

ed-daif el-aciz Mehmed el-kadı be-Tavşanlı hala

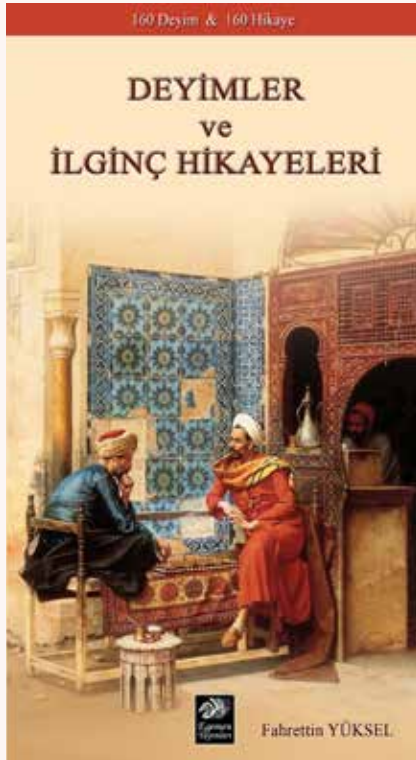
YORUM:

Tavşanlı ilçesine bağlı Pazarköy'de (ilçe merkezinde) bulunan Dedebalı Cami, bir vakıf camisidir. Bu camide görevli Salih Halife vefat edince ondan boşalan göreve yeni atama yapılması gerekmektedir. Bunun üzerine 11 Mayıs 1677 tarihli berat ile caminin imam ve hatiplik görevinin oğlu Abdurrahman Halife'ye verilmesi uygun görülmüştür.

TAVŞANLI'DA EMEKLİ ÖĞRETMENLERİN HAZIRLADIĞI KARMA RESİM SERGİSİ AÇILDI

01-07 Mayıs 2015 tarihleri arasında Tavşanlı Belediyesi Kültür Sarayı Ressam Abdullah Taktak Resim Sergisi Salonunda Emekli Öğretmenlerimizin hazırlamış olduğu "KARMA RESİM SERGİSİ" açıldı. Sergide Leyla ERDEM, Çağlayan AYDOĞDU, Ahmet BAŞARAN, Gülgün ÖZGÜR, Mustafa KUDU, Mükerrerem TURAN, İbrahim ERDEM, Aysel BULAN, Enver S. ERDOĞAN ve Semra ÖZTÜRK'ün eserleri sergilendi.

FAHRETTİN YÜKSEL'DEN YENİ BİR KİTAP: "DEYİMLER VE İLGİNÇ HİKAYELERİ"

Tavşanlılı yazar Fahrettin Yüksel'in "Deyimler ve İlginç Hikayeleri" isimli kitabı çıktı. Kitapta, Türk milletinin bilgi ve kültür birikiminin bir yansıması olan 160 adet deyim ve bu deyimlerin ilginç varoluş hikâyeleri yer alıyor

“ARSIZCADAN TÜRKÇEYE” KİTABI ÇIKTI

Eğitimci-yazar Harun Bilgili'nin “**Arsızcadan Türkçeye**” isimli romanı çıktı. Batı özentisinde olanların dilini “Arsızca” olarak nitelendiren yazar, çıktığı kabuğu beğenmeyenleri uyandırmak, özüne döndürmek, kökenlerini kimliklerini hatırlatmak ve hamiyetli kılmak, gaflette olanları kültürel yozlaşma uçurumundan çıkarmak amacıyla bu romanı kaleme almış.

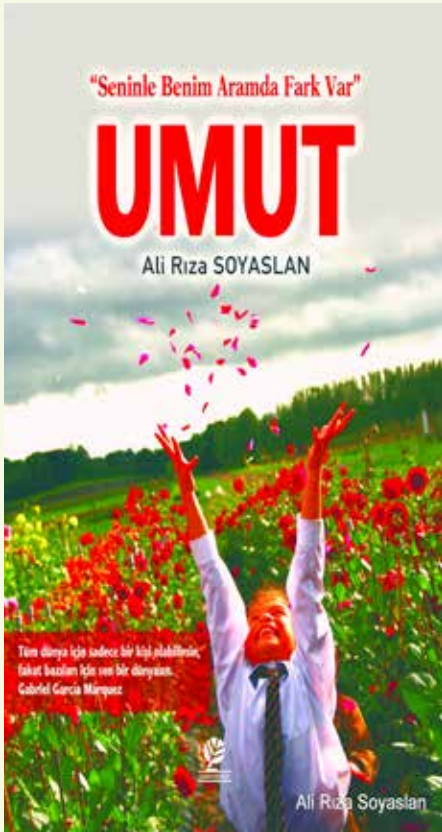
AHMET ÖZTÜRK'TEN YENİ BİR KİTAP DAHA: “NEREYE OĞUL?”

Ahmet Öztürk'ün “Nereye Oğul? Seferberlik Hatıraları” isimli yeni kitabı çıktı. Ahmet Öztürk'ün bu yeni kitabı Tavşanlı ve havalisinde derlenmiş Birinci Dünya Savaşı, işgal yılları, milli mücadele ve Kurtuluş Savaşı gibi ülkenin siyasi, kültürel ve demografik yapısını neredeyse tümüyle değiştiren, nüfusun büyük bir kısmının bu dev seferberlikte yaşamını yitirdiği, yaralandığı, esaret altında yıllarca ailesinden uzak kaldığı, işkence ve zulüm gördüğü bu büyük travmaya dair bu zamana kadar gün ışığına çıkmamış yepyeni bilgilerden oluşuyor.

SUNA KONUŞLU RESİM ATÖLYESİ GELENEKSEL RESİM SERGİSİ AÇTI

Her yıl geleneksel hale gelen Suna KONUŞLU Resim Atölyesi Sergisi 27 / 30 Nisan 2015 Tarihleri arasında Tavşanlı Belediyesi Ressam Abdullah Taktak Resim Salonunda açıldı. "İstanbul Temalı" bu seneki sergide 6 / 55 yaş aralığında Suna KONUŞLU'nun 30 öğrencisinin resimleri sergilendi.

“Seninle Benim Aramda Bir Fark Var, UMUT”

Türkiye Beyazay Derneği Ege Bölgesi Koordinatörü Araştırmacı-Yazar Ali Rıza Soyaslan'ın kaleme aldığı "Seninle Benim Aramda Fark Var, Umut" isimli kişisel gelişim kitabı raflardaki yerini aldı. Engellilerin başarı dünyası ile kişisel gelişim alanının bileşkesinden oluşan kitap, insanlara farklı bir bakış açısı sunuyor.

TAVŞANLI'DA FİLM ÇEKİMLERİ BAŞLADI

Tavşanlılı sanatçılar Diş Hekimi ve Ressam İsmail Sezer'in hayatını konu alan bir kısa film çekiyor. Daha önce de filmler yapan İsmail Çevik ile çalışan Sezer, bu filmle belgesel tarzı güzel bir kısa çalışma yapmak istediklerini söyledi. Filmde ayrıca tanınmış şahsiyetlerinden Abdullah Taktak, Ahmet Uluçay, Fevzi Coşgun gibi isimlere de değinilecek. Film çekimleri Mülayim Tepe, GLİ Merkez, Beyköy gibi yerlerde devam ediyor. Diş hekimi İsmail Sezer, "Filmde hayatımın konu edilmesi beni duygulandırdı. Çocukluğumdaki hatıralar ile ilgili 3 bölümden oluşan film çekimleri başladı. Filmde merhum olan Ressam Abdullah Taktak, yönetmen Ahmet Uluçay ve sanat yönüyle Tavşanlı eski Belediye başkanlarımızdan Fevzi Coşgun ile birebir yapılmış röportajlarımızda yer alacak" dedi.

OSMANLI DÖNEMİNDE TAVŞANLI'DA EĞİTİM

Hasan EFE / Tarih Öğretmeni

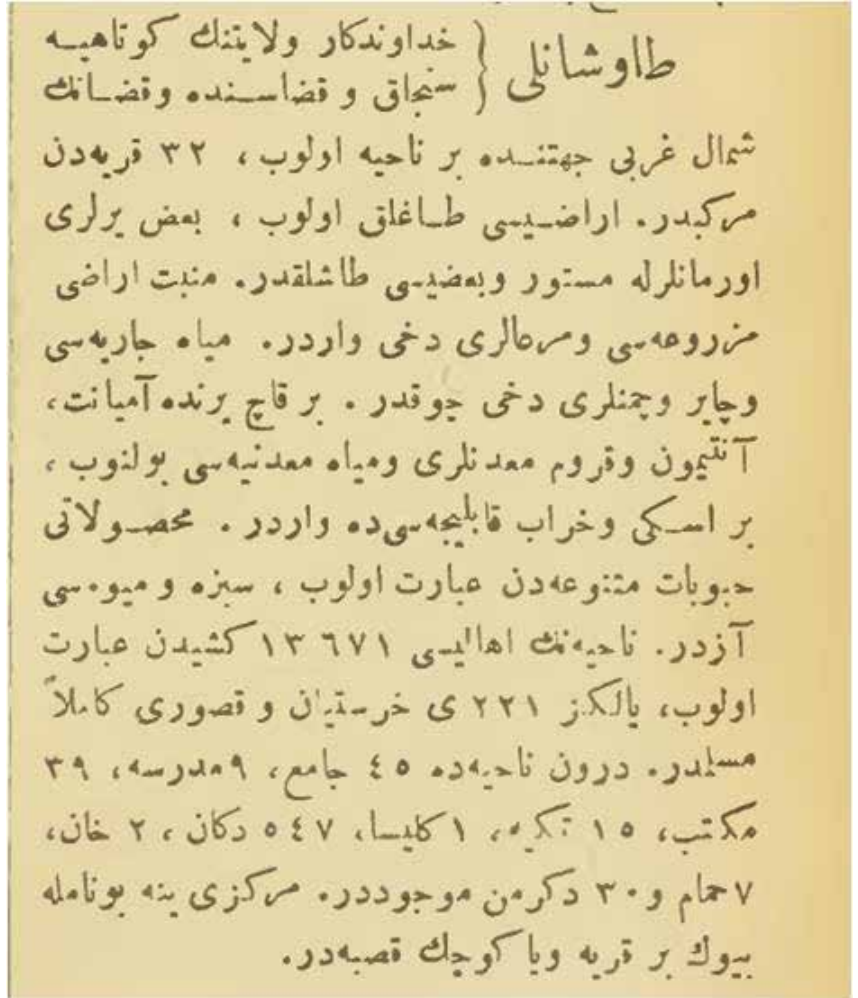
XVII. yüzyıl öncesi Osmanlı arşiv vesikalarında Tavşanlı'daki okullarla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. 1671 tarihinde Tavşanlı'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, sıbyan¹ mektebinin olduğunu yazmıştır. Yine 1834 tarihinde Tavşanlı'yı ziyaret eden Fransız seyyah Charles Texier, Tavşanlı'daki okullarla ilgili hiçbir bilgi vermemiştir.

1874 ve 1882 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Rüştiye Mektebi²: Başöğretmeni (muallim-i evvel) Abbas Efendi, diğer öğretmen (muallim-i sani) Halil Efendi. Öğrenci sayısı: 80. 1875 -1879 tarihlerinde Tavşanlı'da 98 hane Ermeni bulunmakla birlikte, Ermeni vatandaşların okulları ile ilgili bilgi yoktur.

1884/1885 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

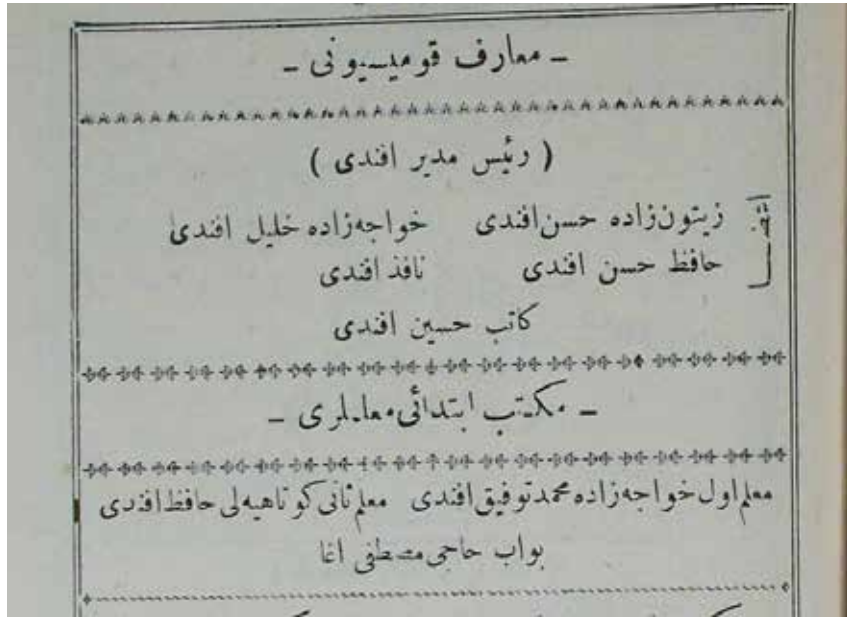
-Maarif (Eğitim/Öğretim) Cemiyeti: Reis Halil Efendi, aza müderris Ömer Efendi, aza Kürekkâde İbrahim Efendi, aza Mevlevizâde Hamdi Efendi

Rüştiye Mektebi olarak kullanılan bina (Daha sonra Adliye ve Belediye binası olarak kullanılmıştır)

-Rüştiye Mektebi: Başöğretmen Abdülrezzak Efendi, diğer öğretmen Mustafa Efendi, rika muallimi (el yazısı öğretmeni) Hakkı Efendi. Öğrenci sayısı: 132

-İbtidai Mektebi³: Öğretmen İbrahim Efendi. Öğrenci sayısı: 54

ملحقات مکاتب رشديه سی	
طلبه	طلبه
۸۲	میخالیج مکتب رشديه سی ۴۱
۲۸	مدانیه ۴۳
۲۶	بازار کوی ۵۰
۲۵	امور بک ۵۸
۸۸	قومله صغیر قریه سی ۲۳
۱۶	کدوس ۶۵
۱۱۰	سماو ۶۱

1885/1886 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Cemiyeti: Reis Fenahzâde Hacı Osman Efendi, aza Ömer Efendi, aza İbrahim Efendi, Mevlevizâde Ahmet Efendi.

1890 Yılında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Ali Asaf'ın Hüdavendigâr Vilayeti Coğrafya ve Ahvali Umumiyesi isimli eserinde Tavşanlı'da 8 medrese⁴ olduğuna dair bilgi bulunmaktadır⁵. Ali Asaf, Tavşanlı'da 117 erkek, 132 kadın olmak üzere toplam 249 Ermeni vatandaşın yaşadığını belirtmiş fakat

Ermeni vatandaşların okulları ile ilgili bir bilgi vermemiştir.

1892/1893 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Tavşanlı ve köylerinde (30 köy) toplam 26 mektep, 8 medrese bulunmaktadır. Öğrenci sayısı toplam:

1780 olup, erkek öğrenci sayısı 1289, kız öğrenci sayısı ise 491'dir.

-Şemseddin Sami'nin 1893 tarihinde kaleme aldığı Kamusu'l-Âlam isimli eserinde 39 mektep 9 medrese kaydı bulunmaktadır. Şemseddin Sami, Tavşanlı'da 221 Ermeni vatandaşın yaşadığını belirtmiş fakat ermeni vatandaşların okulları ile ilgili bir bilgi vermemiştir.

1897/1898 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif (Eğitim/Öğretim) Komisyonu: Reis Müdür Efendi, aza Zeytinzâde Hasan Efendi, aza Hocazâde Halil Efendi, aza Hafız Hasan Efendi, aza Nafiz Efendi, katip Hüseyin Efendi

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Mehmet Tevfik Efendi, diğer öğretmen Kütahyalı Hafız Efendi, bevâb (hizmetli) Hacı Mustafa Ağa

-1899/1900 Yıllarında Medreseler:

Medrese Adı	Müdürris Adı	Öğrenci Sayısı	Medresenin Kurucusu
Çerizâde	Abdullah Rüşdi	89	Çerizâde Merhum
Zekeriyaâde	Mehmet Emin	53	Zekeriya Efendi
Arif Dâizâde	İsmail Hakkı	37	Arif Dâizâde
Kavaklı	Hacı Hüseyin	55	Koyunluzâde
Aşağı Tekke	Abdullah	28	Tosun Paşa
Zeytunzâde	Hacı Mehmet	27	Zeytunzâde
Hamamcızâde	Hacı Mehmet	40	Hamamcızâde
Semercizâde	Mehmet	38	Semercizâde
Hüseyin Efendi	İbrahim	30	Hüseyin Efendi
Moymul	Abdullah	56	Kasabalızâde

-Medreseler (1900 ve 1902 Yıllarında):

Medrese Adı	Müdürris Adı	Öğrenci Sayısı	Medresenin Kurucusu
Sabrizâde	Abdullah	50	Merhum Sabrizâde
Zekeriyaâde	Mehmet Emin	40	Zekeriya Efendi
Arif Dayızâde	Hacı Mehmet	20	Arif Dayızâde
Kavaklı	Hacı Mehmet	20	Koyunluzâde
Aşağı Tekke	Mehmet	30	Tosun Paşa
Zeytunzâde	Halil	30	Zeytunzâde
Hamamcızâde	Cemal	30	Hamamcızâde
Semercizâde	Mehmet	20	Semercizâde
Hüseyin Efendi ⁶	İbrahim	57	Hüseyin Efendi
Moymul	Abdullah	30	Kasabalızâde

1898/1899 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Müdür Efendi, aza Zeytunzâde Hasan Efendi, aza Hocazâde Halil Efendi, aza Yüzbaşızâde Hafız Hasan Efendi, aza Boyacızade Hacı Ahmet Efendi, aza Nafiz Efendi, aza Hacı Kadızâde Hacı Ahmet Efendi, aza tapu katibi Hüseyin Efendi

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Hocazade Mehmet Tevfik Efendi, diğer öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi, hizmetli Ahmet Efendi. İbtida mektebinde 1397 erkek 868 kız olmak üzere toplam 2265 öğrenci vardır. Bu tarihte Tavşanlı'da 12 medrese bulunmaktadır.

1899/1900 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Aza Zeytunzâde Hasan Efendi, aza Hocazâde Halil Efendi, aza Yüzbaşızâde Hafız Hasan Efendi, aza Boyacızâde Hacı Ahmet Efendi, aza Nafiz Efendi, aza Hacı Kadızâde Hacı Ahmet Efendi, aza tapu katibi Hüseyin Efendi

-Medreseler: (1903 ve 1904 Yıllarında):

Medrese Adı	Müderris Adı	Öğrenci Sayısı	Medresenin Kurucusu
Çerizâde	Rüşdi	91	Çerizâde merhum
Zekeriyaâde	Mehmet Emin	57	Zekeriya Efendi
Arif Dayı	İsmail Hakkı	41	Arif Dayızâde
Kavaklı	Hacı Hüseyin	62	Koyunluzâde
Aşağı Tekke	Abdullah	30	Tosun Paşa
Zeytunzâde	Hacı Mehmet	32	Zeytunzâde
Hamamcızâde	Hacı Mehmet	45	Hamamcızâde
Semercizâde	Mehmet	37	Semercizâde
Hüseyin Efendi	İbrahim	33	Hüseyinzâde
Moymul	Abdullah	61	Kasabalızâde

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Hocaâde Mehmet Tevfik Efendi, diğ er öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi, hizmetli Ahmet Efendi

1900/1901 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Zeytunzâde Hasan Efendi, aza Hocaâde Halil Efendi, aza Bekirzâde Hasan Efendi, aza Boyacızâde Hacı Ahmet Efendi,

aza İmamzâde damadı Nafiz Efendi, aza Hacı Kadızâde Hacı Ahmet Efendi, aza tapu katibi Hüseyin Efendi

-Rüştiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Celalettin Efendi, hizmetli Süleyman Efendi. Öğrenci sayısı:16

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Hocaâde Mehmet Tevfik Efendi, diğ er öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi, hizmetli Ahmet Efendi

1901/1902 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Hacı Himmetzâde Hacı Halil Efendi, aza Zeytunzâde Hasan Efendi, aza rüşdiye öğretmen Mehmet Celal Efendi, aza Boyacızâde Hacı Ahmet Efendi, aza Keşşâf Hacı Ahmet Efendi, aza Serdarzâde Hacı Ahmet Ağa

-Rüşdiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Celalettin Efendi, hizmetli Süleyman Efendi. Öğrenci sayısı: 16

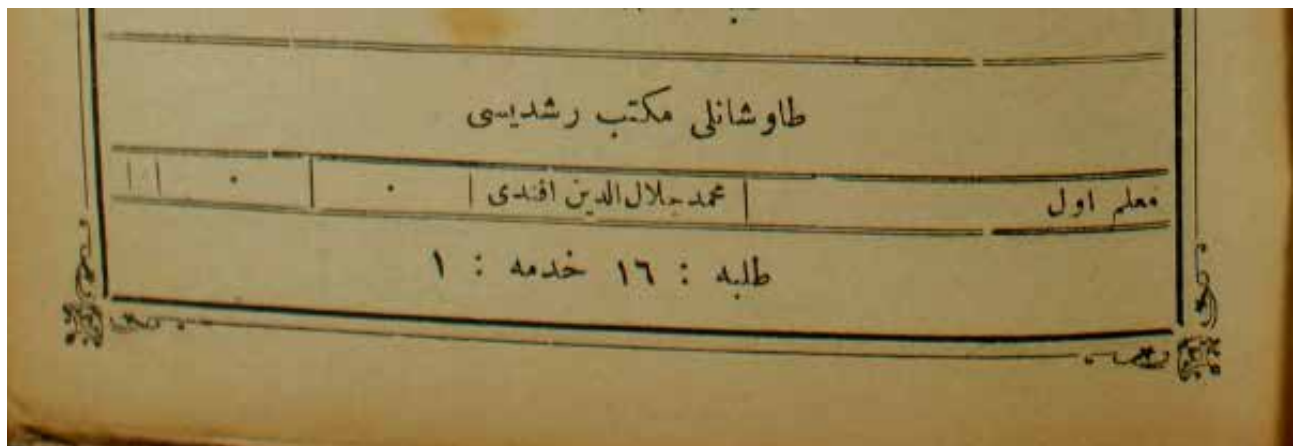
-İbtida Mektebi: Başöğretmen Mehmet Tevfik Efendi, diğ er öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi, hizmetli Ahmet Ağa

1902/1903 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Hacı Halil Efendi, aza Hasan Efendi, aza rüşdiye öğretmen Mehmet Efendi, aza Hacı Ahmet Efendi, aza Hacı Ahmet Ağa, aza sandık emini Mehmet Ali Efendi

-Rüşdiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Celalettin Efendi, hüsn-ü hat dersi öğretmeni İbrahim Efendi'. Öğrenci sayısı: 16

مرحوم صبری زاده	۵۰	»	عبدالله	طاوشانلی قصبه سنده	صبری زاده	»	»
زکریا افندی	۴۰	»	محمد امین	»	زکریا زاده	»	»
عارف دابی زاده	۲۰	»	حاجی محمد	»	عارف دابی زاده	»	»
کونلی زاده	۲۰	»	»	»	قواقلی	»	»
طوسین پاشا	۳۰	»	محمد	»	اشاغی تکیه	»	»
زیتون زاده	۳۰	»	خلیل	»	زیتون زاده	»	»
حاجی زاده	۳۰	»	جمال	»	حاجی زاده	»	»
»	۲۰	»	محمد	»	»	»	»
سمرجی	۲۰	»	»	»	سمرجی	»	»
حسین افندی	۵۷	»	ابراهیم	»	حسین افندی	»	»
قصبه لی زاده	۳۰	»	عبدالله	»	میمول	»	»
نخا				قریه سنده	میمول		

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, diğer öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi

1903/1904 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Hacı Halil Efendi, aza Hasan Efendi, aza rüşdiye öğretmeni Mehmet Efendi, aza Hacı Ahmet Efendi⁸, aza Hacı Ahmet Ağa, aza sandık emini Mehmet Ali Efendi

-Rüşdiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Celalettin Efendi, hüsn-ü hat dersi öğretmeni İbrahim Efendi. Öğrenci sayısı: 40, hizmetli sayısı: 1

İbtida Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, diğer öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi

1904/1905 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Hacı Halil Efendi, aza Hasan Efendi, aza Hacı Ahmet Efendi, aza rüşdiye öğretmeni Mehmet Efendi, aza Hacı Ahmet Ağa, aza sandık emini Mehmet Ali Efendi

-Rüşdiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, hüsn-ü hat öğretmeni İbrahim Efendi. 1904 yılında öğrenci sayısı: 35. 1905 yılında öğrenci sayısı : 40

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, diğer öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi

1906/1907 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis Hacı Halil Efendi, aza Hasan Efendi, aza Hacı Ahmet Efendi, aza rüşdiye öğretmeni Mehmet Efendi, aza Hacı Şeyh Ahmet Efendi, aza Hacı Ahmet Ağa

-Rüşdiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, diğer öğretmen Hafız Ahmet Efendi, hüsn-ü hat dersi

öğretmeni İbrahim Efendi, mubassir⁹ Ali Efendi

-İbtida Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, diğer öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi

1907/1908 Yıllarında Tavşanlı'da Eğitim-Öğretim:

-Maarif Komisyonu: Reis müderris Hacı Ahmet Efendi, aza Rüşdiye öğretmeni Mehmet Efendi, aza Hasan Tahsin Efendi, aza Boyacızâde Hacı Ahmet Ağa, aza Serdarzâde Hacı Ahmet Ağa, aza katip Mehmet Ali Efendi

-Rüşdiye Mektebi: Başöğretmen Mehmet Efendi, diğer öğretmen Hafız Ahmet Efendi, mubassir Ali Efendi

-İbtida Mektebi¹⁰: Öğretmen Hafız Mehmet Ali Efendi

KAYNAKÇA:

Ali Asaf, Hüdavendigar Vilayeti Coğrafya ve Ahvali Umumiyesi, İstanbul 1308

Charles Texier (Çev.Ali Suad), Küçük Asya, İstanbul 1339

Hasan Efe, Tavşanlı Tarihi-1, Ankara 2010

Seyit Ali Kahraman, Evliya .Çelebi Seyahatnamesi, İstanbul 2005

Şemseddin Sami, *Kamusu'l- Â'lam, İstanbul 1322*

-Salnameler: 1291, 1302,1303, 1310, 1315, 1316, 1317, 1318, 1319, 1320, 1321, 1322, 1324, 1325

Dipnot:

1 Sıbyan Mektebi: Sabi adı verilen 5-6 yaşlarındaki erkek çocukları okutmak amacıyla açılan ilköğretim kurumlarıdır. Hemen her mahallede; cami ve mescitlerin etrafında kurulmuşlardır. Halkın rivayetine göre Fevzipaşa İ.Ö.O. sıbyan mektebi olarak kullanılmıştır.

2 Rüşdiye: Orta dereceli eğitim kurumu, orta mektep, orta okul. Eskiden ibtidai ile idadi arasında-üçü ilk, üçü orta- olmak üzere altı sınıflık bir mektep idi. Halkın rivayetine göre şimdiki Tavşanlı müzesinin olduğu bina rüşdiye olarak kullanılmıştır.

3 İbtidaiye: 1839 Tanzimat Fermanı'ndan sonra sıbyan mektepleri ibtidai denen yeni ilköğretim kurumlarına dönüştürülmüştür.

4 Medrese: Orta ve yüksek eğitimin yapıldığı eğitim kurumudur. Başlangıçta bütün eğitim faaliyetlerinin yapıldığı kurum iken, Tanzimat döneminde sadece din eğitimi veren okul haline getirildi. Osmanlı Devleti'nin son döneminde ders programlarında ve teşkilat yapısında değişiklikler yapılmıştır.

5 Tarih: 28/Ş /1307 (Hicri): Kütahya'nın Tavşanlı nahiyesinde iane yoluyla inşa olunan ibtidaiye mektebinin daimi masrafı olan muallim maaşının Maarif hissesinden karşılanmasının mümkün olmadığı ve teamüle uygun olarak cemaatçe tesviye edilmesi gerektiği...

Tarih: 08/L /1307 (Hicri): Tavşanlı nahiyesinde ahalinin ianesiyle inşa edilen ibtidaiye mektebinin masarif-i daimesinin de usulen cemaate ait olduğu...

6 Tarih: 09/Ca/1227 (Hicri): Tavşanlı'da bulunan el-Hac Hüseyin Medresesi Müderrisliği'nin İbrahim bin Süleyman'a tevcihi...

7 Tarih: 23/S /1319 (Hicri): Tavşanlı Rüşdiyesi Hat Muallimi İbrahim Sıdkı Efendi'nin gönderilen tercüme-i hal varakasının alınıp mukabilinde düzenlenen varakanın gönderildiği...

8 Tarih: 05/Ra/1322 (Hicri): Tavşanlı nahiyesi eşrafından Hacı Ahmed Efendi'nin nahiyedeki eğitim kalitesinin yükseltmesine olan katkısına binaen taltifi...

9 Mubassir: Osmanlı dönemi okullarda öğrencilerin hal ve hareketlerini denetleyen görevli memur.

10 Tarih: 14/B /1334 (Hicri): Karşılığı satılacak olan Kütahya emlak-ı hususiyesi hasılatından temin edilmek üzere, Kütahya sancağının 1332 senesi fevkalade bütçesinde açılacak Tavşanlı Mektebi-i İbtidaisi inşaat masrafı faslına tahsisat ilavesine izin verildiği...

Şehit oğlu ve Gazi bir Öğretmen; MEHMET ALİ ORAL; (1893-1962)

İsmail BALI

Resim 1. M. Ali Oral'ın yaşadığı ev

M. Ali Hocayı Çocukluğumda tanıdım. Rahmetli annem ile anneannemlere gittiğimizde, -aynı cadde üzerinde (Cumhuriyet Caddesi) oturuyorlardı- (Resim: 1) orada görürdüm. Son derece ciddi bir insandı. Bazen şimdiki yukarı park dediğimiz parkta arkadaşlarla oynarken, O da ahabları ile gelir orada otururdu. (Resim:2) Ben bu bilgileri ölmeden önce, bir vesile ile oğlu Ayhan Oral'dan daha sonrada kızı Perihan'ın oğlu Ali

Bal'dan öğrendim. Ali Bal, bazı bilgileri annesinden almış,(Perihan yenge şu an sağ, Allah kendisine sağlık ve afiyetler ihsan etsin) bazılarını da çocukluğunda Efendi Babasından -M. Ali Oral'dan- duymuş. Bu bilgileri bana aktardıkları için kendilerine teşekkür eder, rahmetli Ayhan ağabeye de Allah'tan rahmet dilerim.

1893 Yılıının sıcak bir Temmuz ayının 1'inde, Hacıosmanların Mustafa Efendinin üçüncü çocuğu olarak Tavşanlı'da dünyaya geldi. Hafize-Mustafa çiftinin ilk iki çocukları kız olduğundan, bu çocuk ailede büyük bir sevince neden olur ve adı; Mehmet Ali konur. M. Ali Efendi, mektep çağına gelinceye kadar ailesi tarafından Osmanlı terbiyesi altında yetiştirilmiş, her çocuk gibi o da mahallede akranlarıyla koşup oynamıştır. Okul çağına geldiğinde önce İptidai, sonra Rüstiye'ye gönderilmiştir.

Okuldaki öğretmenleri tarafından çok takdir edilen M. Ali Efendi, öğretmenlerinin de isteği ve ısrarı ile Bursa Erkek Muallim Mektebine gönderilmek istenmiştir. Öğretmenlerinin ısrar ve isteklerini gözardı etmeyen Mustafa Efendi, oğlunu bu okula göndermeye razı olmuştur. O günün (1911) koşullarında Tavşanlı'dan Bursa'ya, Keles üzerinden biraz yaya, biraz araba ya da eşek sırtında ulaşmıştır.(1 Ayhan Oral)

Muallim Mektebinde öğrencilik devam ederken, (Resim:3) Seferberlik ilan edilir. Muallim olacağına bir yıl kala seferberlik ilan edilince, M. Ali Efendi Mülazım-ı evvel (Asteğmen) rütbesi ile askere alınır. Aynı zamanda babası Mustafa Efendi ile amcası Hacı Osman Efendi de askere alınırlar. Aynı aileden üç asker! Bunlardan ikisi, baba Mustafa ile amca Hacı Osman Çanakkale'de şehit olurlar. M. Ali Efendi ise 1916 yılında İngilizlere esir düşer ve Hindistan'da iki yıl süren esaret hayatı başlar. Tarihçilerin ve kaynakların belirttiği gibi klorlu havuzlarda Türk esirlere banyo yaptırılır. İki yıldan fazla süren bu esaret hayatı çok zorlu koşullar altında geçer ve burada M. Ali Efendi çiçek hastalığına yakalanır. Esir kampının şartlarında tedaviye çalışılıyorsa da bazı izler kalır. (resim:4) Savaş bitiminde yapılan esir mübadelesinden sonra vatanına dönen Teğmen M. Ali Efendi, hiç vakit kaybetmeden aynı rütbe ile İstiklal Savaşına katılır. Birinci

Resim 2. 1954 M. Ali Oral arkadaşlarıyla Yukarı parkta (sol başta M.A.Oral)

Resim 3. 1913 -BURSA MUALLİM MEKTEBİ ÖĞRENCİLERİ
(Arka sıradan soldan 4üncü M.A.Oral)

Resim 4. 1919-Kasım-09 1. Dünya Savaşı sonrası

Resim 5. -1923- M. Ali Oral askerde

ve İkinci İnönü Muharebelerine katılır. Sakarya Meydan Savaşı ve Büyük Taarruzda da görev alır. (Resim:5)

İstiklal Savaşının bitiminde, komutanlarının ısrarına rağmen orduda kalmayı kabul etmeyen M. Ali Efendi Üsteğmen rütbesi ile ordudan terhis olur. Babası ve amcası şehit, kendisi de Gazi ve işsiz güçsüz olan M. Ali Efendi bir umutla Bursa'ya gidiyor. Amacı öğretmenlik yapmak için okuldan icazetname almak. Savaş yıllarında, özellikle işgal sırasında ve sonrasında maalesef okul ve her türlü evrak yakılmış, yok olmuş. Son sınıfta iken askere alındığına dair hiçbir bilgi yok. Durumunu ispat edecek hiçbir

şey yok ortada. Çaresizlik içinde dolaşırken; Çekirge'de eski hocası ve okul müdürü ile karşılaşır. Hocasının hoş beşten sonra, nerede çalışıyorsun sorusuna; başına gelenleri ve olup biten her şeyi kendisine anlatır. Bunun üzerine hocası; "gel benimle ben senin son sınıf talebesi olduğuna ve seferberlik nedeniyle okulu yarıda bırakıp, askere alındığına şahadet ederim," der. Derhal okul idaresine giderler beraberce ve orada her türlü işlemleri sonlandırırlar. Daha sonra hocası tayin işleriyle de ilgilenir ve M. Ali Efendi'nin Tavşanlı'ya tayinini çıkarttırır. (1924) (Resim:6)

Tavşanlı İstiklal Mektebi'ne (Şimdiki Fevzi Paşa İlkokulu)(Resim:7) tayini çıkan ve maddi konularda rahatlayan M. Ali Efendi, 1925 Yılında Kargaların Ayşe Hanımla evlenir. Bir yıl sonra M. Ali Hoca, tekrar askere çağrılır. 24-4-1926 (Resim:8) (Ömer Faruk Dinçel, Tavşanlı Dergisi 7. Sayı, sayfa88) Musul Meselesi ve Şeyh Sait İsyanı ile ilgili olarak bazı yedek kuvvetlerin silah altına alınması nedeniyle, M. Ali Hoca da üsteğmen rütbesi ile tekrar asker olur.

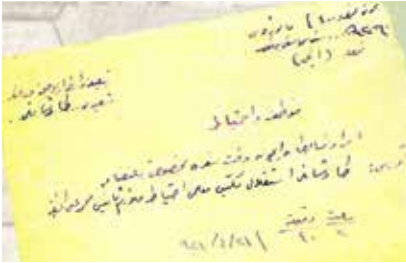
Bu evlilikten Perihan (1928), Nazan (1933) ve Ayhan (1937) adında üç çocukları olur. İsimlere dikkat edilirse, hepsi de o günkü şartlara (cumhuriyetçilik, laiklik ve inkılâplara) ters düşmemek için konmuş isimlerdir. (2 Torun Ali Bal'ın Dedesinden duydukları) Bu arada yeni sıkıntılar ortaya çıkmaya başlamıştır. Devlet, devlet memurlarını yaşamlarını büyük bir dikkatle izlemektedir. Kimler ne yapıyor, dini vecibelerini yerine getiriyor mu? Aile yaşantısı nasıl, eşi başını örtüyor mu? İnkılâplara bağlı mı? gibi. M. Ali Efendi, esaret hayatı dışında hiçbir zaman dini görevlerini ihmal etmemiş bir kişi olduğundan, dini görevlerini hiç aksatmadan yerine getirir. Bu nedenle hakkında çeşitli şikâyetler

Resim 6. -1927- İSTİKLAL MEKTEBİ-öğretmen ve diploma alan öğrencileri

Resim 7. 1926 İstiklal Mektebi (sonra Fevzi Paşa İlkokulu)

Resim 8. 1926-21 Nisan-askere celp pusulası

Resim 9. Moymul İlkokulu

vaki olur yönetime. Cumhuriyetin 10. Yılındaki kutlamalara eşi Ayşe Hanım gitmek istemez, çünkü bu baloya başı açık gidilecektir. Zorla gitmek durumunda kalır ve üzüle üzüle başını açmak zorunda

Resim 10. -1945-Moymul İlkokulu ve Öğrencileri

bırakılır. Bu durum bardağı taşırın damla olur, M. Ali Efendi hakkında şikâyetler daha da artar, hatta babalarının ısrarı ile matematik dersi verdiği öğrencilerinden para aldığı yolunda iddialar artar. Sonunda 1937 yılında Domaniç'e sürgün edilir. (2 Torun Ali Bal)

Bazı öğrenci velileri ve hatırlı kişilerin araya girmesi ile 8 ay süren bu sürgün hayatı 1938 yılında sona erer. Ancak bu kez Moymul ilkokuluna tayin edilir ve hafta sonları dahi Tavşanlı'ya gelmesi yasaklanır.(Resim:9-10) Burada çok sayıda öğrenci yetiştirir. Bunların bir kısmı öğretmen olur. (Moymullu Ali Ayhan, Bekir Ersoy, Memiş Hoca, M. Ali Hoca, Hasan ve Emin hocalar, hep onun öğrencileridir.) Bu durum 1947 yılına kadar sürer, bu

yıl M. Ali Hocanın tayini Tavşanlı Fevzi Paşa İlkokuluna çıkar. (Resim: 11 - 12) 1955 yılına kadar burada görev yapan M. Ali Hoca, aynı yıl emekliliğini isteyip, inzivaya çekilir. 1923 yılında başlayan öğretmenlik hayatı, iyi kötü bir çok anılarla 1955 yılında sona erer. Yüzlerce öğrenci yetiştirmenin verdiği huzurla köşesine çekilir. 1958 yılında oğlunun askere gitmesi üzerine, kendi askerlik hayatında çektiği sıkıntıları anımsayan sevgili M. Ali Hocamız, aşırı üzüntü ve stresin verdiği sıkıntılar neticesinde felç geçirir. Kendisi Bursa Çekirge'de bulu-

nan askeri hastaneye kaldırılır. Uzun süren tedavilerden sonra Tavşanlı'ya getirilir. 30 Haziran 1962 tarihine kadar yatağa bağımlı olarak kalır ve bu tarihte Hakk'ın rahmetine kavuşur.

Çok değerli kişiler yetiştiren, mesleği uğruna çok sıkıntılara katlanan ve mesleğini seven, iyi bir matematikçi ve eğitimci, Kıbrıs Eşeği tekerlemesi ile meşhur, şehrimizin yetiştirdiği mümtaz şahsiyetlerden biri olan ve BİLİBE lakabıyla tanınan M. Ali Hocamız, geride bir çok sevenini bırakarak bu âlemden göçüp gitmiştir. Allah rahmet eylesin.... Bu arada kendisine verilen İstiklâl Madalyası ve kılıcını Tavşanlı Belediyesi Müzesine oğlu Ayhan Oral Tarafından bağışlanır. (Resim:13)

EŞEN DERBENDİ

Ömer Faruk DİNÇEL / Tarih Öğretmeni

Derbend; Farsça geçit anlamına gelen der ve tutma anlamına gelen bend kelimelerinden meydana gelmiş olup, boğaz, dar geçit, geçit karakolu, sınır kalesi, sınır, ülke sınırı, dağlar arasında güçlükle geçilebilen yerler için kullanılmıştır. Halk arasında ise devrant denmiştir.

Derbend Teşkilatı, geçit ve yolları korumak, dağlar ve tepeler arasında güçlükle geçilebilen yerlerden geçen yolcuların güvenliğini sağlamakla görevli teşkilattır. Bu teşkilatta görevli olanlara da derbendçi denirdi.

Derbendler, önemli yol güzergâhları üzerinde, yolların kavşak noktalarında ve stratejik önemi olan yerlerde oluşturuldu. Genelde etrafları duvarla çevrili ve küçük bir kaleyi andıran yapılarıdır. Derbendçiler de en yakın köy halkından seçilirlerdi. Bu görevleri karşılığında da bazı vergilerden muaf tutulurlardı.

Osmanlı vesikalarına göre 18.yüzyılda Hüdâvendigâr Sancağı kazalarından Harmancık'a bağlı, günümüzde ise Tavşanlı'nın bir köyü olan Eşen köyü'nde derbend bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu derbendin Derbendçileri de Eşen köyünden sağlanmaktaydı.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde **C.Nafia/2665** fon kodunda bulunan 1735 senesine ait bir vesikada eskiden beri Eşen köyünde bir derbend ve derbendçilerin bulunduğu ve 24 nefer oldukları yazılıdır. Derbendçiler, yol kesen eşkiyaya karşı o mahalli ve yolcuları korumak üzere, avârız, bedel-i nüzûl ve benzeri mükellefiyetlere karşılık Hicri 1147-Miladi 1735 senesinde derbentçi tayin olunmuşlardır.

Emet, Domaniç, Tavşanlı ve Dağardı kazalarının birbirine bağlı olduğu, gerek Harmancık kazasında gerekse Eşen köyü çevresinde yol kesen eşkiyaların ortaya çıktığı ve bu eşkiyaların yol kestikten sonra sınırı geçip bir kazadan diğer bir kazaya firar ettikleri, sığır, sığa, katır ve beygir gibi hayvanları insanların ellerinden zorla alıp Kep-sut kazasına götürüp burada sattıkları veya salıverdikleri, insanları kaçırdıkları konusunda Harmancık kazası nâibi Abtullah tarafından devlet makamına bir bilgilendirme yazısı yazılmıştır.

Vesîkanın Okunuşu:

B.O.A.

C.Nafia / 2665

Tarih: 10 Rebiülahir 1148

30 Ağustos 1735

Arzı bendeleridir ki

Hüdâvendigâr Sancağında Harmancık kazasında vâki' Eşen nâm karye reâyâsı zımnında mestur mahalleri mürûr iden ebnâ-yi sebîlî muzırrat-ı eşkiyadan hıfz idüb üzerlerine edâyı lâzım gelen avârızı ve bedel-i nüzûl ve sâir tekâliflerin ahâli-i kazâ ile maan edâ eylemekliğine kırk yedi senesinde derbendçi ta'yîn olunduğu mukayyed kazâ-i mezbur da kuttai tarîk eşkiyasının kesreti olmağla şerr ve muzırratlarından ahâli-i kazâ yı muzırratlarından reâyâsı gereği gibi hıfz ve hırâset eylemek için emr i şerîf kaydın ricâsıyla Harmancık nâibi arz ider.

Der devlet mekîne-i arz ı dâi kemîne oldur ki

Harmancık kazâsı ahâlîlerinden cemm-i gafir ve cemm-i kesir bilcümle meclis-i şer'î şerîfe hâzırın olub şöyle tazallüm-i hâl iderler ki kazâmız kuralarından Eşen nâm karye kadîmden derbend bulunub iken karye-i mezbur **Emed** ve **Tavşanlı** ve **Dağardı** ve **Domaniç** kazâları bitişik bulunub gerek kazâmız ve gerek kura-i mezbur etrafına kutta-üt-tarîk eşkiyâsı istilâ idüb ve ba'de hâric kazâyâ firâr idüb ber vechle eşirrâ ve kutta-üt-tarîk idenin halâsı olmayub sığır ve sığa ve baygir ve katır ve ademi muzırrata ellerine geçer ise ahz ve sürüb tahassun eyledikleri **Kepsud** kazâsına getirüb kimini fûruht ve kimini vürûd (okunamadı) ve bin guruşa kesüb ba'de itlâk idüb cümleye va (okunamadı) olan reâyâ ve berâyâ fukarâ-i mezburun kutta-üt-tarîk eşkiyaların ellerinden halâsı mümkün olmağla gerek kazâmız için ve gerek hâric kazâyâ aşub firâr iden eşkiyaları cümle ma'rifetiyleve ta'yîn yetişebildikleri mahalle değın kovub ve ele getürdükleri ol makule kutta-üt-tarîk eşkiyalar yine hayyen ve meyyiten ve ilâ memlekete irsâl ve îsâl olunmak üzere emr i âlî âsafa ve ileyhâlarından evvelki vâki' haldir bi'l-iltimâs pâye-i serîr-i a'lâyâ arz olundu. Bâkî emr ü fermân men lehül emr hazretlerininidir. Hurrîre fî yevmi'l-âşir, rebîülâhir li sene semân ve erbaîn ve miete ve elf.

El abdü'd-dâi ed-devletil-aliyye

Abdullah el müvellâ hilâfe bi-kazâ-i Harmancık

AYVALI KÖYÜ KARACA AHMET DEDE ve AKIL HASTALARININ TEDAVİSİ

Yakup ÇELEBİ / Eğitimci

GÖRÜŞME YAPILAN: Recep TÜRKMEN
DOĞUM YILI VE YERİ: 1963 Ayvalı doğumlu
SÜLALESİ: Ezzalar Sülalesinden
EĞİTİMİ: İlkokul mezunu

Ayvalı Köyü

AYVALI KÖYÜ

Ayvalı; Tavşanlı'nın batısında yer alan, Kütahya civarındaki köylerin arasındaki en büyük köydür. İlçemize 9, Kütahya'ya ise 55 km uzaklıkta, Pir Mehmet Efendi, Karaca Ahmet ve Cellet Dedelerin yoğurduğu nur yüzlü misafirperver insanların yaşadığı güzel mi güzel bir köyümüzdür. Ulaşımın bu kadar iyi olmadığı günlerde Ayvalı, sanki bir kervansaray gibiydi. Tavşanlı'ya gelen veya geri dönen yolcular genellikle burada konaklar ve köylülerin misafirperverliğine şahit olurlardı.

Doğusunda Derecik, batısında Sekban Demirli, Kuzeyinde Köprücek, Güneyinde ise Mer-

kez Gölcük köyleri bulunur. Karaca Ahmet Dede'nin kurduğuna inanılan bu köyümüzün şimdilerdeki nüfusu 1350'dir. Hepimizin gönül rahatlığıyla içtiği meşhur HOTANLI SUYU buradan dağılır çevreye. Köyde 4 adet caminin yanı sıra bir Kur'an Kursu bir de ilköğretim okulu mevcuttur.

Halkının çoğu işçilik ve çiftçilik yaparken en öne çıkan meslek; TATLICILIK olmuştur. Zira çevremizdeki pastacıların önemli bir kısmı bu köyümüzdendir. Son zamanlarda Ayvalı Göleti'nin devreye girmesiyle 650 dekar arazi suyla buluşmuş ve SERACILIK da önemli bir gelir halini almıştır.

KARACA AHMET DEDE

Hicri 1302, Miladi 1885 tarihli Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi'nde Ayvalı köyünde 'Karaca Ahmet Dede Türbesi'nin ziyaretgâh olduğu yazılmaktadır.

Karaca Ahmet Dede'nin, Aliköy'de bulunan Kemal Sultan ve Köprücek köyündeki Hüsem Dede'nin kardeşi olup Horasan'dan geldikleri söylenmektedir. Ahmet Dede ile Kemal Sultan'ın akıl hastalarına şifa bulduğuna ve onları iyileştirdiğine inanılır. Hem Karaca Ahmet Dede'nin hem de Aliköy'de bulunan Kemal Sultan'ın, akıl hastalarını tedavi etmek için TOMRUK adında bir ağaç düzenek kullanmaları, ayrıca Köprücek'te buluna Hüsem Dede'nin akıl hastalarıyla ilgili Ahmet Dede'ye söylediği "Sende yıkansınlar, bende durulansınlar." sözü, bu iddiaları desteklemektedir.

Türbenin içinde girişin sol kısmında Ahmet Dede'nin kızı, kardeşi veya hanımı olduğu söylenen üzeri yeşil örtüyle örtülü bir mezar bulunmaktadır. Orijinalinde dışarıda olan bu mezar, daha sonra içeriye alınmıştır.

Ahmet Dede Türbesi

Türbe'nin dış duvarında bulunan taş

Ahmet Dede'nin mezarı

Tomruk

Türbenin güney kısmında bir su kuyusu bulunmaktadır. Eskiden çocuğu olmayan bayanlar ile huysuz olan çocuklar bu kuyuya konular, içine daha önceden atılan meyve çekirdekleri buldurulurdu. Kadının erkek çocuğu olursa Ahmet, kız çocuğu olursa Ayşe ismi verilirdi.

Ahmet Dede türbesini eskiden akıl hastaları (aileleriyle birlikte), çocuğu olmayanlar, çocuğu huysuz olanlar veya hayvanı hasta olan kişiler ziyaret ederlerdi. Günümüzde bu ilgi çok azalmıştır.

TÜRBEDARLAR

Eskiden Hatıplar Sülalesi Karaca Ahmet Dede türbedarları olarak bilinirdi. Bilinen Türbedarların isimleri şunlardır:

Sinan İsmail Ağa

Hacı İsmail Ağa

Hatıp Ahmet

Bayram İsmail Vurmaz (1916 doğumlu)

Ahmet Vurmaz (1938 doğumlu)

AKIL HASTALARINI TEDAVİ EDEN BİR OCAK

Çevremizde bulunan akıl hastaları 1973 yılına kadar burada şifa aramışlardır. O tarihten sonra buraya gelen olmamıştır. Ayvalı Köyü'ne getirilen Akıl hastaları önce Ahmet Dede'yi ziyaret ettirilirdi daha sonra tomruk odasına götürülürdü.

TOMRUK

Tomruk; Osmanlı döneminden intikal eden, iki parçadan oluşan, akıl hastalarının bağlandığı bir meşe ağacıdır. Üst üste olan iki ağacın altta bulunana sabittir. Düzeneğin sol başına çakılan bir menteşe ile üstteki parçaya (yukarı-aşağı) hareket kabiliyeti verilmiştir. Hastanın ayakları oyuğa geçirilip üstteki parça kapatılır. İki parça sağ baştan birbirine vidalanır. Böylece tedavi süreci başlardı. Eğrigöz taraflarından gelen bir hasta çakısıyla tomruğu kesmeye çalışmıştır.

Tomruğun bulunduğu bina

Tomruğun üzerinde bulunan çentik onun hatırasıdır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında köye gelen yetkililer tomruğu dışarı çıkartıp türbe kapısına kilit vurmak istemişler lakin köy halkından Ali Molla isimli bir zat buna engel olmuştur. Kilit vuran kişinin daha sonra aklını oynattığı söylenmiştir.

TOMRUK TAŞINIYOR

Ahmet Dede'nin güney kısmında Tekke ve Tomruk odası vardı. 1970 yılında yaşanan Gediz Depremi'nde tomruğun olduğu bina zarar gördü. Depremden dolayı türbede çatlaklar meydana geldi. Ve tarihi tomruk 1986 yılında şimdiki yerine taşındı.

NASIL TEDAVİ EDİLİYORDU

Erkek hastaların her iki ayağı, bayan hastaların ise sadece tek ayakları tomruk içindeki oyuklara geçirilerek düzenek sağ baştaki vida ile iyice sıkılırdı. En sağdaki tek oyuklu yere kadınlar, ortadaki çift oyuklu yere erkek hastalar, en soldaki küçük oyukta ise çocuk hastalar bağlanırdı. Eğer hasta çok azgın ve etrafa zarar veriyorsa elleri arkadan bağlanırdı. Kış aylarında hasta geldiğinde gündüz tomruğa bağlanır, üzerine örtü örtülür, gece ise türbedar ailenin evine götürülürdü. Tedavi süresince çok az yemek ve su verilirdi. Eğer hasta karnının acıktığını veya suyun sıcak-soğuk olduğunu söylerse iyileştiği anlaşıldı. Hastalar tomruk sorumlusu kişiden korkarlardı. Tomruk sorumlusuna hasta sahipleri belli bir ücret verirdi.

Hastanın iyileştiği; ekmeğin üzerine ağda sürülüp, üzerine de biraz tuz ekilerek hastaya yedirilerek anlaşıldı. Eğer hasta bu yiyeceğin tadının farkına varırsa iyileşmiş kabul edilerek tedavi sona erdirilirdi. Hastalar zincirlere bağlı şekilde getiriliyordu. Genellikle hastaların bir hafta (7 gün) sonunda iyileşip sakin, sessiz bir şekilde yürüyerek evine gittiği köy halkı tarafından gözlenmiştir

BİR HATIRA
Çok ilginçtir ama buraya gelen akıl hastaları köy halkından kimseye zarar vermiyordu. Kaçsalar bile köyden dışarı çıkmıyorlardı. 70'li yıllarda bir akıl hastası tomruktan kaçmıştı. Hasta aranıp tarandı. Sonunda

köy altındaki Cellet Dede'nin yanında otururken bulundu. Tomruk sorumlusu amca neden kaçtığını sorduğunda "Ben seni burada bekliyorum." demişti. Daha sonra alınıp tomruğa geri getirildi.

KEMAL SULTAN

Eskiden Aliköy'de bulunan Kemal Sultan türbesinde de akıl hastaları tedavi edilmekteydi. 20. yüzyılın başlarında burada da bir tomruk bulunmaktaydı. Buraya gelen akıl hastalarının sahipleri türbeye bir kurban adarlardı. Ayrıca tedavi süresince namaz kılıp Allah'a dua ederlerdi.

Türbedarlar el verme usulüyle bu görevi alıyorlar ve fedakârlık göstererek işlerini samimiyetle yerine getiriyorlardı.

Bir defasında türbeye uzak köylerden sara hastası bir kız getirilmişti. Ailesi adak olarak en güzel hayvanlarını kurban olarak adamıştı. Bir haftalık tedavi sonucu iyileşen hasta evine dönmüş ama adak yerine getirilmemişti. Kız tekrar hastalanınca babası adağı yerine getirmişti.

KAYNAKLAR:

- 1-Recep TÜRKMEN, 1963 Ayvalı doğumlu Ezzalar Sülalesinden, İlkokul mezunu
- 2- Hüdavendigar Vilayeti Salnamesi, sayfa 446
- 3- Ayvalı Köyü- Ömer Faruk DİNÇEL- 2009 Ankara
- 4- facebook Ayvalı Köyü sayfası
- 5-Ekrem ATAY, 1965 Aliköy doğumlu- İlkokul mezunu

İSLAMİYET ÖNCESİ GÖK TANRI İNANCI VE ŞAMANİZMİN GÜNÜMÜZ TAVŞANLI YÖRESİNDE İZLERİ

Mustafa AĞIZ / Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Sayıların Yöremiz Kültürü Üzerinde Etkisi

Türkler 751 Talas Savaşıyla birlikte akın akın İslamiyet le tanışmaya başladılar. O kadar islamiyeti benimsediler ki ileri-ki yıllarda bu topluluktan İslam Halifeleri çıkacak İslamiyet' in bayrağını bir adım öteye götürmek için yarışacaklardı. Müslüman olan bu topluluk acaba yıllarca üzerinde biriktirdiği Şaman ve Göktanrı inanışının tezahürü gelenek, örf ve adetleri bırakabilecek miydi? Hayır bu eski kültürün tamamen terk edilmesi mümkün değildi bu inanış onları ısıtan sıcak bir ev bir yuva gibiydi. İslamiyet le birlikte bu eski inanış harmanlandı zaman içinde farklı bir kültür ortaya çıktı.

Tavşanlı yöresi Türk izlerini incelemeye başladığımızda yöre halkında eski halk kültürünün kalıntısı olan Şamanizm ve Gök Tanrı İnancının izlerini görmekteyiz. Bu İnançlar dini literatürde yer almamasına rağmen halk tarafından kabul görmekte ve doğruluğu İslami kaideler derecesindedir.

Bir yönüyle bakıldığında Türk toplum yapısında İslamiyet'le birlikte gelen bu kültür toplum içindeki küçük boşlukları doldurarak yaşamı daha ayrıntılı

ve anlamlı kılmıştır. Halkın yaşama doğaya olan bakışını sıcak bir hale getirmiştir.

Eski Türk inanışına göre ruh fizikî bedeni 40 gün sonra terk etmektedir. Türk destanlarında kırk sayısı çok yer alır ve kırk yiğitler, kırk kızlar epeyce geçer. Manas destanında olduğu gibi, Dede Korkut hikâyelerinde kırk yiğitler görülmektedir. Kırgız türeyiş efsanesinde de, Sağan Han'ın bir kızı ve otuz dokuz hizmetçisi ile kırk kız bir gölün kenarına giderek sudan gebe kalmışlardı. Oğuz'un verdiği şölende, diktirdiği sıırıkların boyu kırk kulaç uzunluğunda idi. Hikâyelerde ve masallarda

kırk gün ve kırk gece düğünler, kırk haremiler, kırk satır ve kırk katır çok geçer. Bazı ejderhalar vardır ki onlar yenilmez ve ölmezler, ancak bunların tılsımları bozulursa ölürlere. Bu gibi ejderhaların kırk günlük bir uyku zamanı vardır. İşte bu zamanda ejderhanın yanına gidilir, üzerinden kırk tane kıl koparılır, ateşe atılarak yakılırsa ejderha da ölür.

Yöremize baktığımızda doğumdan sonra çocuğun kırkı çıkarılması ve ölünün kırkı çıkarılması deyimi kullanılır. Bebek doğduktan sonra ilk banyosu yaptırılırken kırk taş toplanır bu taşlar bir kova içersine ko-

nur ve üzeri kırk fincan su ile doldurulur. Bebeğin doğumunun 20.gününde (yarı kırk çıkarılması) ve 40. gününde yani kırklanma adeti ile bebek yıkanır ve geriye biraz su bırakılır. Aynı su çoğaltılarak annede yıkanır, suyun bir kısmıyla el süpürgesiyle bütün odalara su serpilir böylece bebeğin kırkı çıkmış olur yapılan bu işlem büyük bir özenle yapılmaktadır.

Halk arasında Kırk Basması denilen bebeğe ve annesine kötü ruhlarca baskı yapıp musallat olunmaması için bebeğin beşiğinin altına bir tas su yanına veya yakınına el süpürgesi bebeğin babasının kıyafetlerinden birisi bırakılır.

Araştırmalara göre Eski Türk Kültürü inancında Ölüye yapılan tazim ve anma ölümünden 3, 7, 20 ve 40. günlerde tekrar ederdi. Ölüler mutlaka gündüz defnedilir, ikinci vaktinden sonra ölmüş ise defin işlemi sonraki güne bırakılırdı. Bu geleneğin sebebi toprağın mühürlenmesiydi. Güneş battıktan sonra toprak mühürlenir, ancak güneş gökyüzündeyken bu mühür açılırdı.

Yöremizde ölümünden sonra 3. ve 7. günlerde kuran okutma geleneği şüphesiz bu inanışın bir tezahürü olarak karşımıza çıkar. 40. günlerde yapılan ibadet ve tazimler ise en yaygın ve bilinen geleneklerdendir. 20. gün yapılan ibadet ise yarı kırk çıkması şeklinde kendisini göstermektedir. İslâmiyet'te ölümün ardından kırk gün geçtikten sonra Kuran ve Mevlit okutma âdetlerinin, kökeninde o devirlerden kalma Şaman veya Totem gelenekleri yatmaktadır.

Eski Türklerde, insan ruhları genellikle kuş biçiminde düşünölmüştür. İnsanlara can vermeden önce bu ruhlar, gökte kuş olarak yaşarlar, insanlar ölünce göğe uçarlar. Dede Korkut'ta Deli Dumrul kara kılıcını sıyırıp saldırınca, Azrail bile güvercin olup pencereden çıkıp gider. Kırgızların Er Töş-tük destanında bir yiğit, "Bu yedi kuş benim ruhumdu, benim nefesimdi" demiştir.

Yöremiz Avşar Türkleri çocuklarına hala şu duayı öğreterek uyuturlar: "Yattım sağıma döndüm soluma üç melekler gelin-sin yanıma sineme toprağıma varcek mekanıma Allah beni kuş eylesin kanadımı gümüş eylesin ahiret evimi geniş eylesin." Görüldüğü üzere kutsal sayılan 3 ve 7 rakamları kutsal olan Melek ve Kuş motifiyle birleştirilmiştir.

İstenmeyen bir olay duyulduğunda tahtaya el ile tokmak gibi üç kere vurulması da, kötülükten korunmak, kötü ruhların duymasını önlemek amacıyla yönelik eski bir Şaman inanışıdır. Yine yöremiz

düğünlerinde Kuşak Bağlama âdeti gelinin yakınları tarafından yapılmakta ve bekâreti temsil etmektedir. Düğün günü gelinin erkek kardeşi yoksa dayısı veya amcası "gelin kuşağı" adı verilen kırmızı ipek şeridi, gelinin beline üç defa çözerek bağlar. Bu davranışla gelinin gideceği yere bolluk, bereket ve uğur getireceğine inanılır. Eski Türk inançlarında Alplerin, Kamların kuşandıkları kuşak ile, kutsiyet ifade eden üç sayısının birleştiği görülür. Kuşak Kuşama, İslâmiyet'in kabulüyle çeşitli tarikatlarda ve Ahilik Teşkilatında varlığını sürdürmektedir.

Ölünün defin işleminde ateş yakılması ve mezarının başına üç gün süreyle bir kap su bırakılması da eski bir Türk geleneği idi. Defin işleminden sonra mezarın yakınına konulan suyun sebebi ise ölünün, ölümünden sonraki üç gün içerisinde mezarına geri geleceği ve bu sudan içeceği inancıdır. Defin işleminden sonra ateş yakılması geleneği ortadan kalkmış olsa da pek çok mezarın ayak ucunda su koyma haznesi görülmektedir. Bu gelenek Teleut, Yakut ve Müslüman Batı Trakya Türklerinde sıkça rastlanmakta ve kabul gören bir ritüel olarak varlığını devam ettirmektedir. Halen yöremiz mezarlarında da su kapları ve mermer oyma suluklar bulunmaktadır. Günümüzde bu inancın anlamı pek bilinmese de eski kültürler taklit edilmektedir.

Komutan

SABRİ TEVFİK OKYAYUZ

Orhan KASAP

“Aziz Tavşanlı’lar ...!”

Bu hitabı bugün yaşı ellenin üzerinde olan birçok Tavşanlı’lı, kulaklarında çınlayan bir ses olarak hatırlayacaklardır. Zaman zaman O’nu üzdüğümüzde O da bizlere “Vefasız Tavşanlı’lar” derdi. İşte o gür sesin sahibi Tavşanlı’nın komutanı SABRİ TEVFİK OKYAYUZ’dur.

19 Mayıs 1894’de İstanbul’da doğdu. 31 Mart ayaklanmasında hayatını kaybeden merhum Yüzbaşı TEVFİK BEY ve HATİCE HANIMIN oğludur. Eski Harp Okulu Komutanlarından emekli Tüm General merhum Muhittin Tevfik OKYAYUZ ile İçel Millet Vekili ve senatörü, emekli vali merhum Cavit Tevfik OKYAYUSUN ağabeyi idi.

Kurtuluş Savaşı yıllarında arkadaşları ile İstanbul’daki askeri

Sabri Tevfik Okyayuz Kimliği

Sabri Tevfik Okyayuz

Sabri Tevfik Okyayuz

okuldan Anadolu’ya geçiş, savaş ve okul yıllarından sonra çok sevdiği kışlasında, hizmet yılları. Bu arada, şarapnel parçası ile yaralanıp özürlü kaldıktan sonra Isparta ve Seyitgazi Askerlik Şube Başkanlıklarından (1940-1943) sonra Tavşanlı Askerlik Şube Başkanlığına atandı. (10.09.1945-15.07.1951) Cumhuriyet Halk Partisinin iktidar olduğu Tek partili dönemde ise, çok partili hayata geçiş döneminde Demokrat Partiye verdiği destek nedeniyle mahkemeye verildi. O zaman Tavşanlı’da görevli olan,

Sabri Tevfik Okyayuz

“Ormancı” türküsünde adı geçen “Mefaret Hanım” başkanlığındaki mahkemede yargılandı ve berat etti. (Bu beraat kararından sonra şu andaki hükümet binasının olduğu yerde bulunan mahkeme binasından, Ulucami avlusuna kadar, kendisini seven Tavşanlı Halkı tarafından omuzlarda taşındığını o zamanki olayı yaşayan büyüklerimizden dinledik.)

Tavşanlı’daki Askerlik Şubesi Başkanlığı görevinden emekli edildiği zaman çok sevdiği annesinin Tavşanlı topraklarında yatması nedeniyle buradan ayrılmayan, vefanın timsali; “Komutan”...

Türk demokrasisinin zaferi ulaşması için, çok partili döneme geçilen ilk yıllarda Tavşanlı’da açmış olduğu “demokrasi” bayrağının politik kurbanı olarak zamansız emekliye sevk edilen gerçek asker; KOMUTAN !..

Çok sevdiği kışlasından zamansız ayrılışının yarattığı boşluğu sivil hayatta doldurmak için Tavşanlı “Gençliği”nin başına geçerek o’na yıllarca sosyal ve kültürel alanda yol gösteren, aydınlatan gerçek aydın; KOMUTAN.

Allah’ına şuurlu imanla bağlı, dinini çok iyi özümseyen ve hiçbir şüphe ve istismara yer vermeyecek derecede tüm samimiyeti ile inanan, vatan ve millet aşkı ile yanan, halka hizmeti Hakka hiz-

met bilen, görevi namus kabul eden; KOMUTAN:

25 yıl başkanlığını yaptığı “Gençlik Kulübü”nü bir kışla disiplini ile ve bir ilim irfan yuvası olarak yöneten, hayatta en gerçek yolun “ilim” olduğuna inanmış ve inandırmış; KOMUTAN.

Kuvay-ı Milliye ruhu ile yetişmiş ve ona inanmış, O’nun Türk Milletine gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefini kendine hedef seçmiş ve ömrünü çağdaşlığa adanmış gerçek Atatürkçü; KOMUTAN.

Hayatının son 15 yılında gözlerinin görmemesine karşın gönül gözü her zaman açık, seven sevilen halk adamı; KOMUTAN.

Başkanlığını yaptığı “Gençlik Kulübü”nde meydana getirdiği kitaplığın yanı sıra, yıllarca gözü gibi baktığı ve sakladığı çok değerli kitaplarını Tavşanlı Atatürk Lisesine bağışlayarak ölümünden sonra dahi, yine Tavşanlı’ya ve Tavşanlı Gençliğine hizmetin büyüklüğünü gösteren; KOMUTAN !..

Ömrünün son yıllarını Tavşanlı’ya adayan “Komutan” ın hayatı hep mücadele ile geçti. Ekonomik olarak hiçbir zaman müreffeh bir hayat sürmedi. Kendisini vatanına, milletine ve Tavşanlı’ya adadı, hem de hiçbir karşılık beklemeden kimselere duyurma-

dan, reklama kaçmadan gençler okuttu. Okulları bittikten sonra dahi işe girmelerini sağladı. Öylesine ilim aşığı idi ki; vasiyeti üzerine, görevli kıldığı H.İbrahim Tepeciklioğlu vasıtası ile Atatürk Lisesi’nden derece ile mezun olan öğrencilere her öğretim yılı sonunda saat hediye edildi.

Mensubu olmaktan onur duyduğum “Gençlik Kulübü” nde onun başkanlığı sırasında; görevin namus olduğunu, zaferleri parlayan kılıçların değil, Kahraman kalplerin kazanacağını öğrendim.

“Önce vatan” demeyi ve toprakların, ancak uğruna ölenleri varsa “Vatan” olduğunu öğrendim.

Kan ve kefen renkli, ay yıldızlı bayrağımızın altında “Türküm” demenin en büyük mutluluk olduğunu öğrendim.

Velhasıl 08 Aralık 1976 senesinde vefat edene kadar, yazdığı “Mefkûreci zabıt”, “Alayımın sancağı” “Kaçak” “Casus” isimli piyeslerle ve romanlarla Tavşanlı gençleri kültür spor ve sosyal hayatın içinde yol göstermeye çalıştı.

Halen annesi ile birlikte Tavşanlı mezarlığında yatmakta olan “Komutan”ımız, annesinin ölüm yıl dönümü olan 19 Şubatlar da mezarının başında, güzel sesli bir hafızın Amme, Yasin, Tebareke sürelerinin okutulmasını istemesinden başka isteği olmamıştır. Ve 11 Ocak 1976 tarihinde kardeşlerine yazdığı bir mektupta aynen şunları söylemiştir; “Tavşanlılar benim için mezarımda tören yapmaya kalkarlarsa müsaade etmeyin. Şu halimde bile ben onların hizmetindeyim. HİZMET, KARŞILIKLI BEDEL OLARAK YAPILMAZ...”

DİP NOT: Bu yazının hazırlanmasında bana arşivlerini açan ve büyük yardımcı olan kıymetli arkadaşım İbrahim TEPECİKLİOĞLU’na ve Mehmet BACAKSIZ ağabeyime çok teşekkür ederim.

ER MEKTUBU GÖRÜLMÜŞTÜR.

Ahmet ÖZTÜRK / Coğrafya Öğretmeni

Seferberlik, bir zamanlar milletimiz tarafından hiç durmadan anlatılan, bitmez tükenmez hikâyelerle dolu, bin bir harp, ölüm, kan, ateş, gözyaşı dolu bir zaman dilimidir. Osmanlı Devleti 1914 yılının sonlarında bir anda kendisini Almanya'nın yanında dünyadaki en büyük devletlerin birbirlerini yok etmek istediği bir savaşın içinde bulmuştu. Devletin hayatta kalabilmesi için seferberlik ilan edilmiş, eli silah tutanlar askere çağrılmıştı. İmparatorluğun dört bir yanındaki cephelere gönderilmişti. Asker aileleri hasretle onlardan haber bekliyordu.

Köy muhtarı haftada bir gün askerlik şubelerine uğrar varsa askerlerin mektuplarını getirirdi. O gün köyde hiç kimse iş yapmak istemez, muhtarın getireceği mektupları, haberleri beklerdi.

Muhtar yaklaşınca kadınlar yavaşça meydana toplanmaya başlardı. Muhtar gelir bazen gözleri yaş dolu elindeki mektupları ve listeyi imama uzatır, hızla uzaklaşırdı. Anlarıydı ki şehitlerden biri oğlu veya kardeşiydi. Bazen yüksek bir yere çıkar, mektupları da götürür ve oradakilere hitaben: Halil dayı, başın sağ olsun...! Ayşe

nine, başın sağ olsun...! Fadime gelin, başın sağ olsun...! Oraya bir yıldırım düşmüş gibi olurdu... Yüzler allak bullak ve sesizlik... şehitlere ağlanmazdı... Haberi alanlar sessizce uzaklaşırken, evlerine varırlar... Dayanamazlar... Dayanamazlar... Ana yüreğidir, baba yüreğidir, yâr yüreğidir. Boğazlar düğümlenir. Gözler nemlenir. Hıçkırıklar kesilmez. İşte o zaman çekilirler kuytu köşelere...

Oğullarının sağ olduğu mektubunu alanlar heyecanla evlerine gider dakikalarca mektubun yüzüne bakar her gelene okurlar. Tavşanlılı İbrahim Onbaşı'nın (Akay) ve teyzesinin oğlu Mehmet Ali'nin (Öğütçü) Suriye ve Kafkasya Cephesi'ndeyken Tavşanlı'daki ailelerine gönderdikleri mektuplardan örnekler. Er mektubu görülmüştür....

İBRAHİM ONBAŞI'NIN (AKAY) MEKTUPLARI:

1. Mektup Ön ve Arka

Bismillah

Mahdumunuz İbrahim Onbaşı
Tarafından

Pederim Halil Ağa,

Evvela mahsusen selam idüb, iki ellerinizden öper, hayır duanızı taleb ederim. Bu kere 25 ve 26 Mart 1333 tarihlerinde iki kıta ve bir de 10 Mayıs 1333 tarihindeki ile buyru lan üç kıta afiyetname-i pederanelerini alarak son derece memnun ve mesrur oldum. El-hamdülillah sıhhat ve afiyetim hüsn-ü afiyettedir. Sizin dahi ber-kemal-i afiyette olmanızı Cenab-ı Hakk'tan temenni ederim. Validem kadına bi-

raderim Süleyman Efendi'ye ve hemşirem hanıma mahsus selam idüb, hatırlarını sual ederim. Ve ağalarım Ahmed ve Abdullah ağaları ve haneleri taraflarına ve mahdumları Nuri Efendi'ye ve Ahmed Efendi'ye ve yengem kadına devamem İsmail Ağa'ya ve hanesi tarafına ve halam kadına ve kerimeleri hanımlara cümlesine ayrıca selam ederim. Pederim, biraderim Osman Efendi'ye buradan mektup yazdım. Daha cevabını alamadım. Aldığımda beyan ederim. İnşallah siz ayrıca kendisinden bir mektub almışınızdır. Bu tarafdandan hemşerilerimizden Moymullu Çobanî oğlu İsmail ağanın mahdumları Ahmed ve Mehmed efendiler mahsusen selam ederler. Boyacızade Süleyman Efendi'nin mahdumu İbrahim Mustafa'nın dahi pederine ve validesine selam eder, İbrahim Efendiye burada yüz kuruş verdim pederinden orada alasınız. Kendisi de ayrıca pederine mektub yazmıştır. Baki sağ olasınız pederim, merak etmeyiniz. Rumi: 8 Haziran 1333 (Miladi: 8 Haziran 1917)

2. Mektup Ön ve Arka

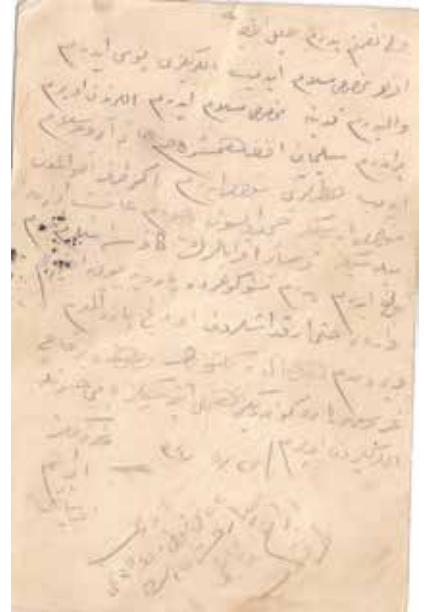
27/1(mart)/1334 (M.27 Mart 1918)

Pederim Halil Efendi,

Tul-u (uzun) müddetten berine sizden ve ne de bizden yekdiğerimize karşı muhaberemiz munkatıl (kesinti) oldu. Esbabı nedir anlayamadım.. Hele çok şükür burada bir hafta evvel bir mektubunuz kemal-i iftiharla alındı. Mündericatı mahsusan yazmak mucib olmuştur. Taraf-ı acizeme sual iderseniz hamd olsun. Sıhhatteyim. Şükür. Sizlerin de sıhhatte olmanız için duacıyım. Şefkatlü validem hanımın ellerinden öper, ve hayır duasını talep ederim. Biraderim Süleyman Efendiye ve hemşirem hanıma dahi ayrıca selam ederim. O tarafdanda bulunan akraba ve ahabbların umumuna selamlar, ihtiramlar, baki teveccüh-ü alınızın bekasını temenni eyleyerek, ellerinizden öper, mektubunu-

za çehar-ı çeşmle (dört gözle) muntazırım.

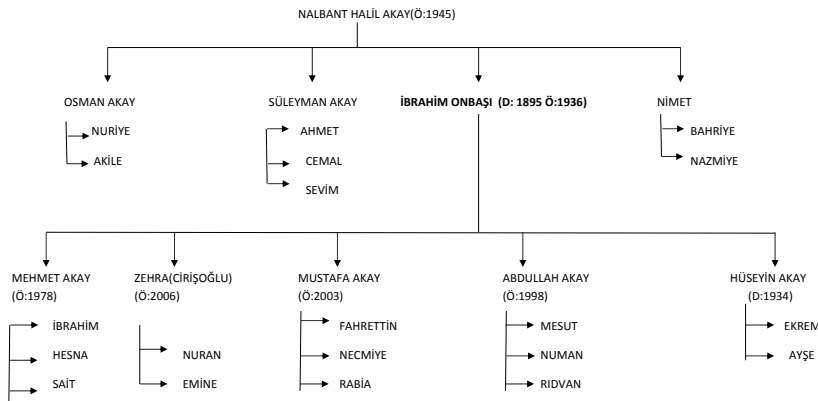
Mahdumunuz İbrahim Onbaşı *Mektubun üstündeki yazı: Teyzemin Mehmet Ali de selam ider ve Moymullu İsmail'in mahdumu Mehmet ve Ahmet ağalar da selam iderler.

3. Mektup Ön ve Arka

Velinimetim pederim Halil Efendi'ye,

Evvela mahsus selam idüb ellerinizi buse iderim. Validem kadına mahsus selam iderim. Ellerinden öperim. Biraderim Süleyman efendiye, hemşirem hanıma ayrıca selam idüb hatırlarını sual iderim. Eğer taraf-ı ahvalimden sual iderseniz hamd olsun vücudum afiyet üzere bileseniz. Ve sair akrabaların kaffesine selam

İbrahim Onbaşı'nın Soykötüğü

4. Mektup Ön ve Arka

iderim, tebliğ ederim. Pederim, şu günlerde paraya çok ihtiyacı vardır. Hatta arkadaşlardan ödünç para aldım, veremedim. Herhalde mektubun vusulünde birkaç guruş para gönderiniz. İhmal etmeyiniz. Baki hasretle ellerinizden öperim. 27/5 (temmuz)/1334 (M.27 Temmuz 1918)

Mahdumunuz İbrahim Onbaşı
Adres: 22. Kolordu 25. Seyyar Hastanesi İbrahim Onbaşı tarafından

Torunu Fahrettin Akay

**İBRAHİM ONBAŞI'NIN
TEYZESİNİN OĞLU MEHMET
ALİ'NİN (ÖĞÜTÇÜ)
MEKTUPLARI:**

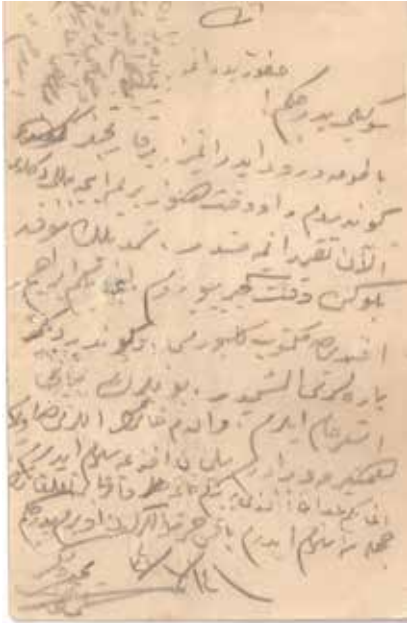
Oğlu Mustafa Akay

Kıymetli pederim efendim, EVELA mahsusen selam ıderim. Saniyen iki ellerinizden buse ıderim. Eğer pederim benden sual ıder iseniz, hamd olsun vücudum sıhattedir. Yalnız siz peder ve validele- rimin dahi sıhhatte olmasını Cenab-ı Allah nişin-i rahın- da dua itmekteyim. Pederim şimdiki halde daha yol üzere- rindeyiz. Hiç merak itmeye- siniz. İşte şu mektubu mart 1333 (1917) on yedinci günü HALEB istasyonunda yazdım. İnşallah bundan sonraki mek- tubta belki yerimiz beyan olur. Ve valide hanımın dahi iki ellerinden buse ıderim. Gice gündüz duanızı bekliyorum. Hemşirem hanıma dahi selam ıderim ve biraderim Ahmet efendiye dahi selam ıderim. Ve diğer biraderim Mehmet Sadık Efendi'nin dahi iki gözle- rinden buse ıderim. Ve kerimem Makbule Hanımın dahi iki göz- lerinden buse ıderim. Emmi-

zadem Mustafa Efendi'ye dahi selam ıderim. Hısım akrabaya mahsusan selam ıderim. Baki duam.

17 Mart 1333 (M.17 Mart 1917) Mahdumunuz Hacı Ali-efendizade Mehmed Ali

5. Mektup Ön ve Arka

Bismillah

Huzur-u pederaneme

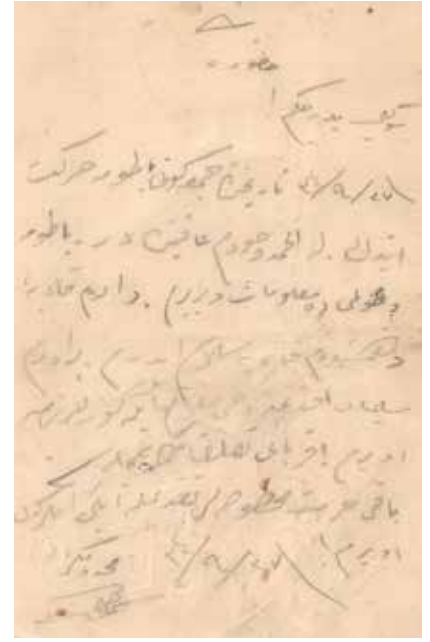
Sevgili pederciğim,

Batum'a vürud eder etmez bir kartpostal? gönderdim. O vakit henüz yerim iyice belli değildi. Elan takdir etmemiştir. Şimdilik sevk bölümünde vakit geçiriyorum... İbrahim Efendi'den mektub geliyor mu? Gönderdiğim paraları almış mıdır bunların beyanını istirham ederim. Validem hanımın ellerini öperim. Hemşireme ve biraderim Süleyman Efendi'ye selam ıderim. Ağabeyim Abdullah Efendiye yengem hanıma ve akraba-i taallukatın cümlesine selam ıderim. Bâki hürmetle ellerinizden öperim pederciğim.

Mahdumunuz imza (Mehmet Ali)

14/1(mart)/1334 (Miladi:14 Mart 1918)

*Mektubun üzerindeki yazı: Üftadezade İbrahim Efendiye, Hamamcızade Mustafa Ağa'ya selam ederim.

6. Mektup Ön ve Arka

Bismillah

Huzura,

Sevgili pederciğim,

27/8 (teşrinievvel)/1334 tarihinde Cuma günü Batum'a hareket ettik. Bi-Elhamdü vü-cudum afiyettedir. Batum'a vü-sulümü malumat veririm.

Validem kadına ve hemşirem kadına selam ederim, biraderim Süleyman Efendiye dahi selam ile gözlerinden öperim. Akraba-i taallukatın cümlesine, baki hürmet-i mahsusası takdiriyle iki ellerinizden öperim.

Mahdumunuz. İmza (Mehmet Ali) 27/8 (teşrinievvel)/1334 (M.27 Ekim 1918)

SARI İSMAİL “UZUN KOLLU”

Osman GÖNEY / Coğrafya Öğretmeni

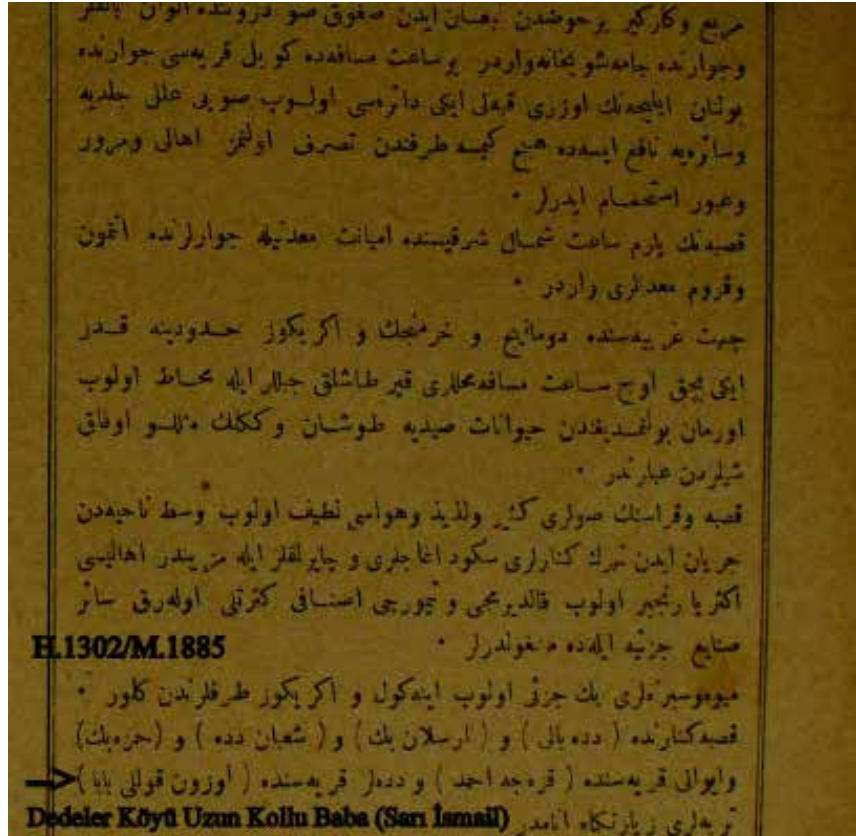

lik olarak teşkilatlanmaya başladığı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin hizmetinde emir-i kebir sıfatını taşıdığı ve Yakup Bey'in Germiyanogullarının Sultanı olduğu bir dönemde Tavşanlı'da kurduğu dergahda Hacı Bektaş-ı Veli'nin öğretilerini Tavşanlı halkına anlatmıştır. Selçuklu – Moğol ve Selçuklu-Germiyan (II. Mesut-Yakup Bey) çekişmelerinin, siyasi, ekonomik ve sosyal çalkantıların yoğun olduğu, Anadolu halkının sıkıntıların bunalımların yaşandığı, sosyal psikolojisinde oluşturduğu derin kötümserlik, karmaşa, çöküntü ortamı karşısında, Sarı

Tarihi ve menkıbevi bir şahsiyet olarak hakkında kaynaklar yetersizdir. Dolayısıyla bilimsel değerlendirmeleri güçleştirmekte olup hakkında objektif ve bilimsel anlamda kesin yargılarda bulunmak son derece güçtür.

Sarı İsmail'in doğum yeri ve tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Köseadağ Savaşı sonrası (1243) Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğol hakimiyetine girdiği yıllarda dünyaya geldiği tahmin edilmektedir. III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Moğollar tarafından tahta geçirildiği, Anadolu Selçuklu Devleti'nin çöktüğü ve dağılmaya başladığı bir dönemde Horasan'dan gelmiş Nevşehir'de Hacı Bektaş-ı Veli'nin dergahında hizmet eden bir talebedir.

Germiyanogullarının 1283 tarihinde Kütahya ve havalisinde bir bey-

İsmail teselli veren telkinleri ile o devrin sıkıntılarına çare olmuştur.

Hacı Bektaş-ı Veli'nin önemli halifelerinden birisi olan Sarı İsmail ile ilgili olarak Velayetname'lerde bir çok menkıbe vardır. Hacı Bektaş-ı Veli'nin düşünce sisteminin birinci kuşak temsilcisidir. Sarı İsmail, Hacı Bektaş Veli'nin "ibrikdarı" olup onun ibrik-leğen işlerine bakar, hususi hizmetlerini yapardı. İçeceği zaman su verir, abdest suyunu döker ve herhangi bir yolculuğunda abdest kaplarını taşırdı. Hacı Bektaş Veli'nin Nevşehir'in Hacı Bektaş ilçesinde bulunan türbesinde Sarı İsmail'in makamını temsil eden bir postu vardır. Sarı İsmail, Hacı Bektaş Veli'nin altıncı postnişidir.

Anadolu'nun İslamlaşma/Türkleşme sürecine çok önemli katkılar sağlayan Hacı Bektaş-ı Veli, yetiştirdiği öğrencilerini ocak geleneğine bağlı olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerine gönderir. Anadolu'yu mamur hale getirmelerini, açtıkları ocakların dal budak salmasını ve Anadolu'nun Türkleşmesini/İslamlaşmasını ister.

Bir rivayete göre; Hacı Bektaş Veli, bir gün Sarı İsmail'i yanına çağırarak: "elindeki iğde dalını bir yay ile fırlatacağımı" söyler. Ardından da "onu nerede bulursa oraya yerleşmesini, iğde dalının yeşerdiği yerde ocağı yakmasını" ister. Yayın kirişindeki iğde dalını "Ya Allah" diyerek fırlatır. Sarı İsmail, Hacı Bektaş-ı Veli'nin vefatından sonra iğde dalının düştüğü yeri aramaya başlar. Sarı İsmail, o tarihlerde küçük bir köy olan Moymul Mahallesi'nin Ünürüstü (Tavşanlı Arslanbey M.T.A. Lisesi eteklerinde) mevkiinde iğde dalını bulur. Sarı İsmail burada bir dergah kurarak hizmetlerine başlar. Kıymetli talebeler yetiştirir. İnsanlara maddi ve manevi olarak yardımcı olur. Tavşanlı'nın sosyal yapısının gelişmesinde önemli katkılarda bulunur. Mutasavvıf olan Sarı İsmail, Bektaşilik tarikatının Tavşanlı'daki en faal uygulayıcısıdır. Kısa zamanda keşf ve kerametleriyle Sarı İsmail'in ünü Tavşanlı'nın sınırlarını aşar.

Tavşanlı kültürünün yüksek değerinden biri olan Sarı İsmail, Hacı Bektaş Veli'nin ocağının ateşini Tavşanlı'ya taşıyarak Tavşanlı'da tutuşturmuş ve Tavşanlı'da büyük bir ocak yakmıştır. Işığıyla, sıcaklığıyla Tavşanlı'yı aydınlatmış ve

ısıtmıştır. Dolayısıyla Tavşanlı'nın manevi gıdasında katkılarda bulunmuştur.

Sarı İsmail'in ebedi istirahatgahı olan türbesi Tavşanlı ilçesi Dede-ler Mahallesi'ndedir.

NOT: Denizli Tavas-Tekkeköy'de ve Balkanlar'da iki türbesi daha vardır.

Sarı İsmail Türbesi:

Türbenin içinde Sarı İsmail'e, evlatlığı Dölek Ana'ya ve Dölek Ana'nın eşi Ataullah Baba'ya ait mezarlar yer almaktadır. Ayrıca yine türbenin içinde bir kuyu, asalar, geyik boynuzları, mumlar, "cevher" adı verilen mermer taşı, sancak, Hz. Ali, Hacı Bektaş-ı Veli ve Sarı İsmail'e ait temsili resimler, Sarı İsmail'e ait başlık, tekke ve şeyhlere ait mühürler ve tılsımlar bulunmaktadır. Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması ile ilgili kanunun çıkmasından sonra türbedeki eşyaların bir kısmı Kütahya'ya nakledilmiştir. Bir rivayete göre; eşyaları götüren görevlilerin başına bir çok bela gelmiş hatta içlerinden birisi Şahmelek bayırı mevkiinde ölmüştür.

Türbenin kuzeyinde açık alanda Alim Dede, Hasan Dede ve İsmail

Dede'nin mezarları vardır. Rivayetlere göre bu mezarların üzerindeki ahşap türbe yıkılmıştır.

Türbe Ritüelleri:

Tavşanlı ve havalisindeki halkın inancına göre; çeşitli korkuları olan ve köpek kovalamasından dalamasından korkan insanlar Sarı İsmail türbesinde uygulanan ritüellerle şifa aramaktadırlar. Korkan insanlara türbenin yanındaki şadırvandan su içirilir. "Ali Baba toprağı" denilen, türbenin bulunduğu alandan toprak yedirilir. Türbe içindeki "cevher" adı verilen mermer bir parmak ile temas edilir ve parmakta kalan mermer tozu yenilir. Türbedar, Sarı İsmail'e ait asa ile hasta kişinin sırtına sürerek onu asalar. Ayrıca hastanın yanında getirdiği tuzu, türbede değiştirme amacıyla bulundurulmuş tuz ile değiştirilir. Düşkünlüğü kaldırma ritüelinde ise gayriahlaki davranış gösteren kişinin omzuna birbirine bağlanmış iki dolu güğüm konulur. Bu ritüel sırasında suçlu şahıs ayakta dikilir. Ritüeli yönetenler nefesler dualar okur. Bu şahsın cezası genelde tekli sayılardan oluşan 3 veya 5 yıl sürer. 7, 9, 12, 15 yıl da sürebilir.

Allah Kulu Tekkesi:

Sarı İsmail tarafından kurulan ve ahşaptan yapılmış olan Allah Kulu Tekkesi ve Çilehanesi 1987 yılında yıkılmıştır. Rivayetlere göre çilehane türbenin doğusunda yer almaktaydı ve içinde şadırvan vardı. Günümüzde bu şadırvanın suyu caminin avlusundaki şadırvana akıtılmıştır.

İkizler Tekkesi:

Türbenin kuzey batısında yer alır. Türbenin dış cephesinde pencerenin üst ve sağ tarafındaki kiremit-

lerle yapılmış şekiller ilginç bir görüntü arzeder. İki ayrı kapıdan girilen iki odası mevcuttur. Sağ taraftaki odanın içinde, köşe başında iki çocuğa ait mezar, mum yakılan yer, şamdanlıklar ve mumlar bulunmaktadır. Ayrıca işlemeli bir tavan göbeği dikkat çekmektedir. Soldaki odada üç adet mezar, mum yakılan yer, şamdanlıklar ve mumlar bulunmaktadır. Ayrıca bu odanın duvarlarında Osmanlı Türkçesi yazılar dikkat çeker.

Tekke Dede ve Şeyhleri:

Develik müessesesinde üç ocağın Ali Dede Ocağı ve Helvacılar Ocağı kapanmıştır. Günümüzde Dede-ler sülalesi bu ocağı devam ettirmektedir. Babadan oğula devam eden develik silsilesi şöyledir: Hasan Dede (M.1450 yılları), İsmail Dede, Alim Dede, Fedai Dede, 27. postnişin Alim Dede (oğlu yok), Ali Rıza Dede (Alim Dede'nin kardeşi), 28. postnişin Mehmet Ali Kılıçarslan Dede (abisi develik istememiştir).

İkizler Tekkesi'ndeki Duvar Yazıları

“Burada yatan dörtler
Ziyaret idene gelmesün dertler
Bozdağ'da yananlar
Anlarda bize himmet eylesün
Mızrakoğlu Hasan Ağa
Sene 16 Mart 1303 (1887)

*
Medet ey şâhî velayet Ali
Medet ey pir-i şerif Hacı Bektaş-ı
Veli
21 Kanun-u sani 1333 (1917)

Kara Alizâde

*
Kula bela gelmez, kul azmayınca
Kaza gelmez kula, hak yazmayınca
*
Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali,
Ya Hasan, Ya Hüseyin

*
Kalemi aldım elime, Muhammed
Ali geldi dilime
Nurdan kuşak kuşanmış beline
Onların yoluna kurban kaldım
El-dâi

Meymul karyesinden Sarioğlu Molla 29 Teşrin-i evvel 1302 (1886)

Bana benden olur ne olursa, başım
âsân olur dilim durursa

*

Meded kıl rûz-i mahşerde şefaât
Ya Resulalah.

Ki sensin şems-i tâbân-ı risalet Ya
Resulallah

Macarlardan der-saadetli
.....Efendi

24 Temmuz 1303 (1887)

*

Karye-i Meymullu Mızrakoğlu
Mustafa

Asker oldu

Sene 22 Zilkade 1277 (1860)

Tarioğlu Kadir

Esadoğlu Seyyid Ali

*

Çâk-i kadem-i kün-ben

Uşşakî El-hac İzmirli

Ali Baba

15 Zilkade 1244 (1829)

Hüve

*

Bismillahirrahmanirrahim Ve
billehi't-tevfik ve hüve ni'me'r-
refik

Sene 1264 (1848)

*

Maaşallah

Sene 1314 (1898)

*

Yüzülse vücudum kalmasa tende
deri dönmezem bab-ı Ali'den Hay-
dariyem Haydari

*

.....

Karye-i Moymul

Sarıyavaz oğlu.....

Kaçaroğlu Ayvaz

Esadoğlu Şerif Ali

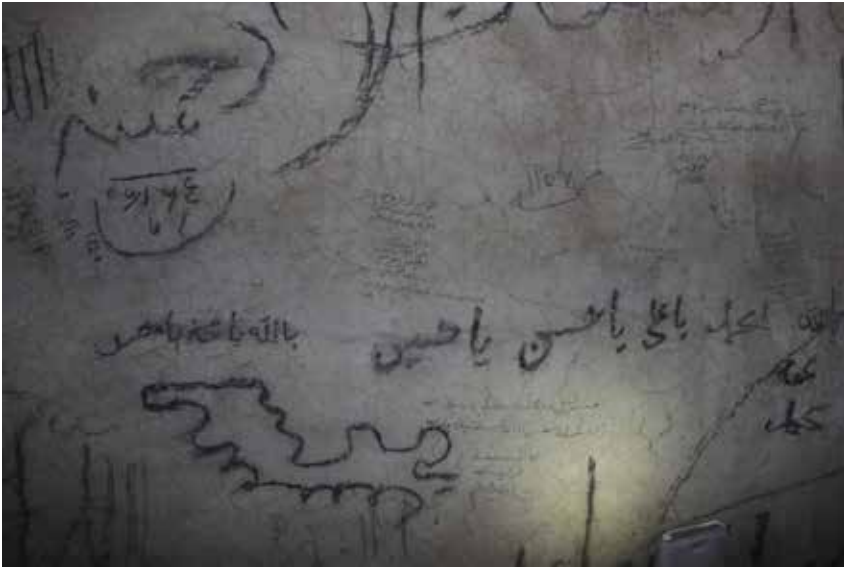
Mızrakoğlu Mustafa ümmi ebu'l-
alem

22 Zilkade 1277 (1861)

*

Dedeler karyesine.....gel-
di.....yakdı.....

27 Teşrin-i evvel 1213 (1799)"

*

Kelâmın fidda ise sükûtun olsun
Zeheb kemâl ehli kemalatı sükûtle
buldu heb

El-Hafız Numan

27 Safer 1260 (1844)

*

Ey velayet-i şah-ı serdar.....
(silik okunmuyor)

*

Mecidoğlu Mehmed Ali

..... İsmail Efendi

..... Ali

*

Yüzseler vücudum tenim zarı

Geçmezem bâb-ı Ali'den

Haydariyim Haydarî

28 Teşrin-i evvel 1313 (1897)

*

Not: Besmele'nin altında mavi
renkteki yazı silik olduğu için
okunmuyor.

*

Ya Hazret-i Aliyyü'l-Murtaza
Kuddise sırrahu'l-aziz

Hacı Halil

Mühürler:

Hazreti Fatıma'nın elini sembolize eden ayet ve dualardan oluşan mühür, Davud yıldızı (Mühr-i Süleyman) denilen altı köşeli yıldızdan oluşan mühür, harf ve sayı sıralarından oluşturulmuş kare pirinç levha üzerine yazılmış vefkli mühür, şifreli kesik kesik harflerin dizilişinden oluşan huruf-ı mukatta ve kesik kesik yazılı sayılardan oluşan erkam-ı mukatta mühürlere altı adet mühür vardır. Bu mühürler korunma amaçlı

muska yapımında kullanılmaktadır.

-Hazreti Fatıma'nın elini sembolize eden mühürde :

Baş parmakta: Nasrun-minallahi ve fethun karib (Allah'tan bir nusrettir ve yakın bir fetihtir)

Orta parmakta:Hüvel evvelü (O evvel, ilk, tüm varlıklardan önce var olan)

Yüzük parmağında: e'l âhirü e'z-zâhiru e'l-bâtın (ahir, son, tüm varlıklardan sonra bâki olan ve zahir, varlığı alâmetleri tüm varlıklarda

görünen ve bâtın, görülemeyen, gizli olan)

Küçük serçe parmakta: Ya kayyum, ya zelcelâli ve'l-ikram (yarattıklarının işini çeviren, her işleneni bilen, evveli olmayan yücelik ululuk ve ikram sahibi)

El ayasında: Lâ fetâ illâ Ali Lâ Seyfe illâ Zülfikar (Zülfikar'dan keskin kılıç, Ali'den büyük yiğit yoktur) Ya Sultan, Ya Sübhan, Ya Hannân, Ya Mennân, Ya Deyyân, Ya Halîm, Ya Hakîm, Ya Latîf, Ya Kuddûs, ve Hüve Rabbü'l-arşil azim

-Biri aşağıya diğeri yukarıya bakan iki eşkenar üçgenin birleşmesinden oluşan altı köşeli yıldız biçimindeki mühürde Ashab-ı Kehf'in isimleri yer alır: "Yemliha, Mekselina, Mislina, Mernuş, Debernüş, Kefestetayyuş, Kıtmir"

Sarı İsmail İle İlgili Menkıbeler:

Menkıbe 1:

Bursa-Harmancık'tan bir baba, Dölek isimli hasta kızıyla birlikte şifa niyetiyle Sarı İsmail'in dergahına gelir. Baba, hasta kızının iyileşmesi durumunda hizmet etmesi için dergaha bırakacağını, evlatlık olarak vereceğini söyler ve Harmancık'a geri döner. Sarı İsmail hasta kızın şifa bulmasını sağlar. Dölek kızın iyileştiğini duyan baba, Tavşanlı'ya gelip Sarı İsmail'in dergahından kızını alır

ve memleketine götürür. Ancak Dölek kız Harmanlık'ta tekrar hastalanır. Bunun üzerine baba, kızını dergaha geri getirir. Kendisi ise yine Harmanlık'a döner. Dölek kız, yine Sarı İsmail'in kerametiy-le hemen şifa bulup iyileşir, dergah işlerini görmeye başlar.

Dölek kız bir gün çeşmeye su doldurmaya gider. Çeşmenin başında bir grup genç delikanlı Dölek kıza laf atarak rahatsız ederler. Dölek kız dergaha döndüğünde durumu Sarı İsmail'e anlatır. Bu olay üzerine Sarı İsmail, evlatlığı Dölek kıza kimse rahatsız etmesin diye şimdiki Balıklı denilen yerde esasını yere vurur ve bir keramet gösterip yerden su çıkarır.

Sarı İsmail'i çekemeyen bazı insanlar "torunu yaşındaki bir kızla nikahsız yaşadığını" söyleyerek iftira atarlar. Sarı İsmail ile ilgili dedikodu ve iftiralar Kütahya kadısı Müsellem Paşa'ya kadar ulaşır. Kadı, Sarı İsmail'i alıp getirmelerini emrederek üç askeri atlarıyla Tavşanlı'ya gönderir. Görevlendirilen üç asker yolda, Sarı İsmail'e yerine getiremeyeceği taleplerde bulunarak ona eziyet etmeyi plan-

larlar. Rum asıllı asker domuz eti, diğer asker mevsimi olmamasına rağmen nar, biraz daha insafı olan diğer asker ise tarhana çorbası isteyecektir. Dergaha geldiklerinde Sarı İsmail onları hoş karşılar ve ikramda bulunur. Askerler sofrada domuz etini, narı ve tarhana çorbasını hazır olarak bulurlar. Keramet karşısında hayretlerini gizleyemezler. Askerler, Kütahya kadısının emrini Sarı İsmail'e bildirirler. Sarı İsmail askerlere, "siz gidin, yarın kadı'nın kapısında buluşuruz" der. Onları akşam geç vakitlerde yolcu eder. Ertesi gün askerler Kütahya'ya Kadı konağına ulaştıklarında Sarı İsmail'i kapıda bekler halde bulurlar yine hayret içinde kalırlar. Kütahya kadısı, "yaşlı başlı bir insanın küçük yaşta bir kızla nikahsız yaşamasının" suç olduğunu söyleyerek "ateşle pamuk bir arada durur mu?" diye Sarı İsmail'e soru yönelir. Bu soru üzerine Sarı İsmail koynundan pamuğa sarılmış ateş kor'unu çıkarır. Kor, pamuğu yakmamıştır. Bu manzara karşısında hayrete düşen kadı, Sarı İsmail'i büyücülükle sihirbazlıkla suçlar. Sarı İsmail, "bana inanmadığın için gözün kör olsun İnşallah!" der. Bir anda Sarı İsmail'in önündeki rahleye koyduğu kor parçası patlar ve kor, Kadı'nın bir gözünü kör eder. Bu olaydan sonra bu kadı "Kör Müsellem Paşa" olarak anılır.

Bu iftira olayı Sarı İsmail'i çok üzer. Şimdiki Dedeler mahallesinin olduğu yere göç eder ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin attığı asıl iğde okunun burada yeşerdiğini görür. Rivayetlere göre; bu iftira sonrası Sarı İsmail sürekli olarak "Dediler, dediler, bana bunu dediler.." diyerek üzüntüsünü dile getirmiş ve yerleştiği bu yere "Dedeler" ismi verilmiştir.

Menkıbe 2:

Hacı Bektaş-ı Veli halvete çekildiği bir gün Sarı İsmail'i yanına çağırarak: "Sen benim has halifemsin, bugün perşembe, ben bugün ahirete göçeceğim, göçünce kapıyı ört, dışarı çık. Çiledağı tarafını gözle, oradan bir boz atlı gelecek, yüzünde yeşil örtü olacak. Bu zat, atını kapıda bırakıp içeri girecek, bana Yasin okuyacak. Attan inip selam verince selamını al, onu ağırla. Hülle donundan kefenimi getir, o beni yıkar. Beni yıkarken su dök, ona yardım et. Ceviz ağacından tabut yapın, beni tabuta koyun, ondan sonra beni gömün. Sakın onunla söyleşmeyin. Dünya hâli budur, gelen gider. Sen de hizmet et, sofraya yay. Himmet dilersen cömertlikte bulun. Benden kisvet giyen her mürit konuk istesin, konuğa hizmet etsin. Kimsenin yatan itini kaldırmayın, kimseye karşı ululanmayın, haset etmesin. Ölümünden sonra bin koyunla, yüz sığır kurban et, bütün halkı çağır. Hizmet et, onları doyur. Yedinci ve kırkıncı günü helva dağıt. Korkma erin harcı eksilmez. Ne kadar muhip ve mürit varsa davet et, onları topla. Öğüt ver sakın ağlamasınlar" der ve Allah'a niyazda bulunur. Peygambere salavat getirir. Yasin okur ve Hakk'a yürür. Sarı İsmail, vasiyet gereği Hacı Bektaş-ı Veli'nin yüzünü hırkasıyla örter. Halvetin kapısını çekip dışarı çıkar. Hacı Bektaş-ı Veli'nin müritleri ve sevenleri Anadolu'nun dört bir yanından gelerek ağlaşır. Bu sırada Çiledağı tarafından toz bulutu içinde bir atlı yaklaşır, Hacı Bektaş-ı Veli'nin dediği gibi bu zatın elinde bir mızrak vardır. Yüzüne yeşil örtü örtünmüştür. Altında da tarife uygun olarak boz bir at vardır. Orada bulunanlara selam verir. Onlar da selamını alırlar. Mızrağını yere diker. Atından inerek doğruca halvete girer. Kendisiyle beraber içeriye yalnız Sarı

İsmail girer. Kara Ahmed kapıda durur. Kimseyi içeriye sokmaz. Sarı İsmail su döker, yüzü örtülü zat yıkar. Yanındaki hülle donları kefen yapar. Tabuta koyup doğruca musallaya götürürler. Boz atlı zat imamlık eder, orada bulunanlar da saf olup ona uyarlar. Cenaze namazı kılınır, götürüp mezara koyarlar. Boz atlı zat, orada bulunanlarla vedalaştıktan sonra atına atlar. Bu zatın kim olduğunu merak eden Sarı İsmail, yüzü yeşil örtülü olan zata: “Eğer Hızır’san seni tanımam lazım. Namazını kıldığın, yüzünü gördüğün er hakkı için, kimsin bildir bana” der. Boz atlı zat, Sarı İsmail’in ısrarına dayanamaz, örtüsünü açar. Bu zat aslında Hacı Bektaş-ı Veli’nin kendisinden başkası değildir. Sarı İsmail atının ayağına düşüp yalvarır: “Ey erenlerin şahı Hünkar’ım, otuz üç yıldır hizmetindeyim, kusurum var seni bilememişim, suçumu bağışla” der. Hünkâr Hacı Bektaş- Veli: “Er odur ki ölmeden ölür, kendi cenazesini kendi yıkar. Sen de var buna gayret et.” der ve sonra Çiledağı’na yönelip gözden kaybolur. Sarı İsmail, kendisinin ocakta tam olarak pişmediğini düşünerek, keramet gösteren Hacı Bektaş-ı Veli’yi tanıyamadığı için çok üzülmüştür.

Not: Hacı Bektaş-ı Veli’nin cenaze töreninden sonra Sarı İsmail, iğde okunun peşine düşmüş ve iğde okunu yeşermiş bir şekilde Tavşanlı-Dedeler mahallesinde bulmuştur (1271 yılı). Caminin türbeye bakan kısmında ve türbe duvarının hemen bitişiğinde yakın zamana kadar ayakta olan tarihi iğde ağacı, türbenin yeniden inşası sırasında kesilmiştir.

Menkıbe 3:

Sarı İsmail’in “uzun kollu” lakabını alması ile ilgili iki rivayet bulunmaktadır:

-İlk rivayet: Sarı İsmail ile Emir Sultan bir servi ağacının gölgesinde sohbet etmektedirler. Sarı İsmail, Emir Sultan’ın başka bir işle meşgul olduğu bir anda tespihini alır ve servi ağacına “eğil ya servi!” diye seslenir. Eğilen servinin en uç noktasına tespihi asar. Ardından “şahlan ey servi!” der, servi tekrar eski haline gelir. Emir Sultan tespihini aramaya başlayınca, Sarı İsmail servinin en üst noktasında bulunan tespihi gösterir. Emir Sultan bu keramet sonrası Sarı İsmail’e “Uzun Kollu” lakabını verir.

-Diğer bir rivayet ise; Müsellem Paşa’nın Sarı İsmail’i yakalaması için gönderdiği askerlerden Rum asıllı askerinin istediği domuz etini Menteşe ili Tavas’da bir papazın sofrasından alıp, askerler için hazırladığı sofraya koyma kerametinden sonra “Uzun Kollu” lakabı verilmiştir. Bir başka rivayete göre; bu keramete şahit olan papaz Müslüman olmuştur.

Yaşanmış bir olay 1:

1925 yılında tekke, zaviye ve medreselerin kapatılması ile ilgili kanun çıktıktan sonra Tavşanlı Jandarma komutanı bir manga askeriyeye Dedeler Mahallesi’ne gelir ve Sarı İsmail’in medfun olduğu türbeyi mühürler. Komutan atına binerek oradan ayrılmak ister fakat atı huysuzlaşır hareket etmez. Komutan hareket etmesi için üç defa atını kırbaçlar. Bütün zorlamalara rağmen at şahlanır yerinden hareket etmez. Ancak mühür çözüldükten sonra at hareket eder.

Yaşanmış bir olay 2:

Rivayetlere göre, 1980 yılında ahşap türbenin yanındaki köy konağının yıkımı sırasında yol çalışması yapan kepece bir türlü çalıştırılmamıştır.

Allah Kulu

(Uzun Kollu Sarı İsmail) / Nefes

Horasan’dan çıktım sökün eyledim
Geldim Tavşanlı’ya mekan eyledim
Uluya, veliye hizmet eyledim
Keskindir nefesi Allah Kulu’nun
(Sarı İsmail’in)

Dedeler’in üst yanında oturur
Gelen talipleri kendi okutur

Balıklı’yı nefesiyle akıtır

Keskindir nefesi Allah Kulu’nun

Od ile pamuğu almış eynine (koynuna)

Düşürmüş üç zalimin önüne

Yükünü yüklemiş gönül evine

Keskindir nefesi Allah Kulu’nun

Ulu dergahlarda kandiller yanar

İmam hazretleri pervane döner

Ulu, velisi hep ondan kanar

Keskindir nefesi Allah Kulu’nun

İmam hazretleri bizim atamız

Allah, Muhammed, Ali’ye yoktur
sözümüz

Şah Uzun Kollu Allah Kulu’na
bağlı özümüz

Keskindir nefesi Allah Kulu’nun

Kaynak kişi: Aşık İmam

Derleyenler: Fedai Kılıçarslan,
Hasan Kılıçarslan, Mehmet Ali
Kılıçarslan, Mustafa Sevilmiş

Yöre: Dedeler Mahallesi /Tavşanlı

Fotoğraflar: İsmail Çevik

SÜLEYMAN SIRRI TIRPAN

Ertunç TIRPAN

1914 yılında Tavşanlı'da doğmuştur. Baba tarafından, Sultan Osman zamanında Horasan'dan gelen ve Lala Sultan namı ile bilinen Şeyh Adil torunlarından, Kadioğulları sülalesine; anne tarafından da Selçuklu umerasından Bicaroğlu Arslan Bey torunlarından Dervişağa sülalesine mensuptur. İlk öğrenimine mahalle mektebinde başlayan Süleyman Tırpan, öğrenimine Tavşanlı Rüşdiyesi'nde devam etti.

Tavşanlı Rüşdiyesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra, 1926 yılında Bursa Işıklar Askeri Lisesi'ne kaydoldu. Daha sonra Kuleli Askeri Lisesi'nde eğitimine devam ederek bu okuldan mezun oldu.

1935 yılında İstanbul Kara Harp Okulu'ndan (Harbiye) mezun oldu.

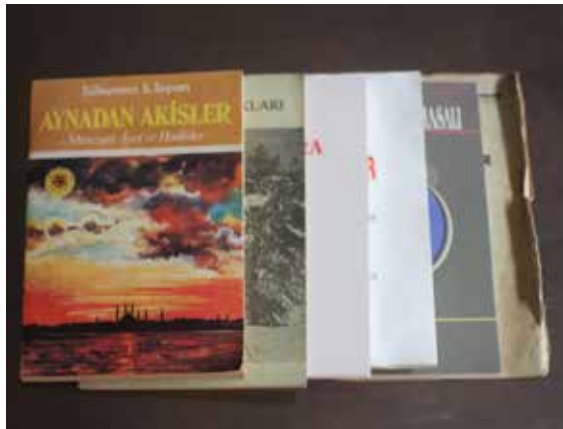
Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çeşitli kademelerinde, piyade, topçu, dağcı, jandarma, öğretmen subay, adli subay, talim taburu ve Harp Okulu sınıf subaylığı görevlerinde bulundu. Yurdumuzun çeşitli bölgelerinde çalıştıktan sonra, 1960 yılında Erzurum Askerlik Dairesi'nden Albay rütbesi ile emekli oldu.

1961 senesinde İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü'nden mezun oluktan sonra İstanbul Fatih Gelenbevi ve Samatya Orta Okullarında fizik ve matematik

öğretmenliği yaptı. İstanbul Laleli Uğur Dershanesi ve Konya Talebe Yurdu müdürlüklerinde bulundu. 20 yıl Yeşilay Genel Merkezi İdare Heyeti'nde görevler aldı. Bu arada Ankara Akşam Sanat Okulu'nda kurslara katıldı.

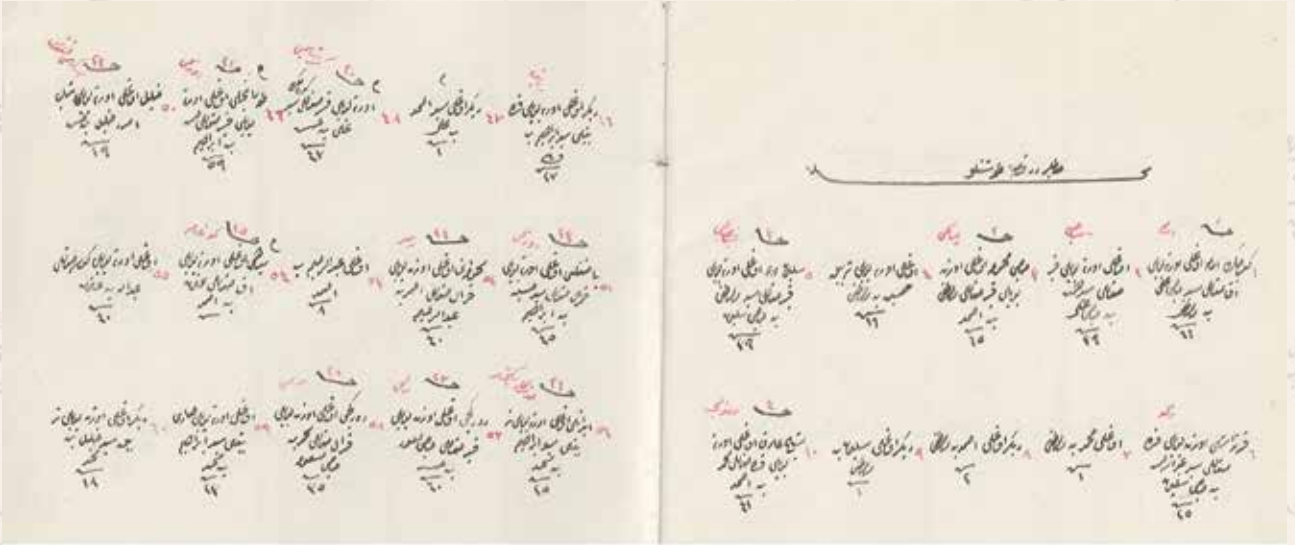
“İlk Satırlar, Aynadan Akisler, Son Hatıra (İsimle Resim ve Benim Sesim), Ruhsal Anılar, Nesrin Sultan Masalı, Kış Dağ Hastalıkları” isimli kitapları kaleme alan Süleyman Tırpan'ın resim ve hat çalışmaları da bulunmaktadır.

Süleyman Tırpan 2000 yılında vefat etmiştir. Mezarı Tavşanlı asri mezarlığında.

H.1249(1834) NÜFUS SAYIMINA GÖRE TAVŞANLI HATIPLAR MAHALLESİ

Mehmet KÖSE / Tarih Öğretmeni

Belge 1 (Hatıplar Mahallesi Nüfus Defterinin İlk Sayfası)

Osmanlı Devleti'nde ilk genel nüfus sayımı 1246 (1831) tarihinde II. Mahmut zamanında yapılmıştır. Osmanlı Devleti bu sayımla, müslim ve gayri müslim nüfusu ortaya çıkartmayı amaçlamıştır. Bu sayım neticesinde, II. Mahmut döneminde kaldırılan Yeniçeri Ocağı'nın yerine kurulan yeni ordunun, asker ihtiyacının karşılanabilmesi için Müslüman erkek nüfus tespit edilmeye çalışılmıştır. Sayımda cizye vergisi mükellefi gayri müslim nüfus ta tespit edilmiş, müslim ve gayr-i müslim defterleri ayrı ayrı tutulmuştur. 1831 nüfus defterleri incelendiğinde Anadolu ve Rumeli'de yaşayan erkek nüfus yaşına bakılmadan istisnasız sayılmıştır. 1831 Nüfus sayımı için görevlendirilen sayım memurları, sayımı yapılan yerlerle ilgili tutukları defterleri önce kendi böl-

gelerine göre birleştirmişler ve defterleri temize çektikten sonra İstanbul'a göndermişlerdir. 1831 yılında yapılan nüfus sayımı, bir takım eksiklik ve aksaklıklara rağmen ülke dâhilinde yaşayan Müslüman ve gayri müslim nüfusu ortaya çıkarması bakımından önemlidir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi NFS.d 01640 fon numarasıyla kayıtlı bulunan Tavşanlı'ya ait nüfus defteri ve onun bölümlerinden biri olan o zamanki ismiyle "Hatıplar Mahallesi" bu incelememizin konusunu oluşturuyor.1830'lu yıllardaki Hatıplar Mahallesi, günümüzde büyük çoğunluğu Kavaklı Mahallesi, bir kısmı da Durak Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. İnceleme konumuzunu oluşturan Hatıplar Mahallesi ait nüfus defte-

ri içerisinde 380 kişi kayıt altına alınmıştır. Defterin sonunda Tekke ve Süleyman Efendi Medresesi olmak üzere iki tane de medrese ve bu medresede öğrenim gören talebeler kayıtlıdır. Hatıplar Mahallesi'ne ait kayıtlar "**Mahalle-i Hatıplar der Kazâ-i Tavşanlı**" şeklinde başlamaktadır.

Hatıplar Mahallesinde Yaşayan Müslüman Erkek Nüfus ve Fiziki Özellikleri

- 1- Hane 1, Küçük İmamoğlu, orta boylu ak sakallı seyyid Hacı Ali, baba adı Mustafa, yaşı 66 İMAM
- 2- Oğlu orta boylu kır sakallı seyyid Himmet, baba adı Hacı Ali, yaşı 39 SEMERCİ

- 3- Hane 2, Hacı Mehmet oğlu uzun boylu kır sakallı Mustafa, baba adı Ahmet, yaşı 65 DUHANCI
- 4- Oğlu orta boylu ter bıyık Hüseyin, baba adı Mustafa, yaşı 16
- 5- Hane 3, Süleymandede oğlu orta boylu kır sakallı seyyid Mustafa, baba adı Hacı Süleyman, yaşı 39
- 6- Karındaşı uzun boylu kara sakallı seyyid Abdurrahman, baba adı, Hacı Süleyman, yaşı 25 RENÇBER
- 7- Oğlu Mehmet, baba adı Mustafa yaşı, 1
- 8- Diğer oğlu Ahmet, baba adı Mustafa, yaşı 2
- 9- Diğer oğlu Süleyman, baba adı Mustafa, yaşı 1
- 10- Hane 4, Şeyh Arifoğlu orta boylu kara sakallı Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 41 HELVACI
- 11- Karındaşı orta boylu köse sakallı Şeyh Mustafa, baba adı Ahmet, yaşı 41 HELVACI
- 12- Oğlu şâb-ı emred Ahmet, baba adı Mustafa, yaşı 13
- 13- Diğer oğlu Yusuf, baba adı Mustafa, yaşı 9
- 14- Diğer oğlu seyyid Süleyman, baba adı Mustafa, yaşı 4
- 15- Hane 5, Sabuncuoğlu orta boylu kır sakallı Ahmet, baba adı Hüseyin, yaşı 53 YOLCU
- 16- Hane 6, Alibeylioğlu orta boylu kır sakallı Hacı Abdurrahman, baba adı, baba adı Ali, yaşı 60 HATIP
- 17- Hane 7, Kostioğlu orta boylu kır sakallı seyyid İbrahim, baba adı İsmail, yaşı 43
- 18- Oğlu şâb-ı emred İsmail, baba adı İbrahim, yaşı 15
- 19- diğer oğlu seyyid Mustafa, baba adı İsmail, yaşı 1
- 20- Hane 8, Giranoğlu şâb-ı emred seyyid Ali, baba adı Mehmet, yaşı 17
- 21- Hane 9, Bostancıoğlu uzun boylu kara bıyıklı Mehmet, baba adı Salih, yaşı 30 ASÂKİR-İ MENSUREDE ÇAVUŞ
- 22- Hane 10, Hatunoğlu uzun boylu kır sakallı seyyid Mehmet, baba adı Ali, yaşı 55 RENÇBER
- 23- Oğlu Abdurrahman, baba adı Mehmet, yaşı 7
- 24- Diğer oğlu seyyid İsmail, baba adı Mehmet, yaşı 4
- 25- Hane 11, Kocabaşoğlu uzun boylu kır sakallı seyyid Ali, baba adı Mehmet, yaşı 45 YOLCU
- 26- Oğlu şâb Hüseyin, baba adı Ali, yaşı 16
- 27- Diğer oğlu Mehmet, baba adı Ali, yaşı 9
- 28- Diğer oğlu Süleyman, baba adı Ali, yaşı 5
- 29- Hane 12, Ayvaz Çelebioğlu ter bıyık Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 21 ASÂKİR-İ MENSUREDE
- 30- Karındaşı seyyid Hüseyin, baba adı Ahmet, yaşı 15
- 31- Hane 13, Aksaplıoğlu seyyid Hasan, baba adı İbrahim, yaşı 16
- 32- Hane 14, Ayvaz Çelebioğlu uzun boylu kara sakallı seyyid İsmail, baba adı Mehmet, yaşı 30
- 33- Hane 15, Kurbanoğlu kısa boylu şâb Mehmet, baba adı Abdullah, yaşı 18 BIÇAKÇI ÇIRAĞI
- 34- Hane 16, Curamanoğlu, uzun boylu kara sakallı seyyid Ramazan, baba adı Mennan, yaşı 27 KIRACI
- 35- Oğlu Ahmet, baba adı Ramazan, yaşı 2
- 36- Diğer oğlu seyyid Süleyman, baba adı Ramazan, yaşı 1
- 37- Hane 17, Paldımsızoğlu , uzun boylu kır sakallı seyyid Hacı Mehmet, baba adı Ali, yaşı 46 MANAV
- 38- Oğlu şâb-ı emred seyyid Halil, baba adı Mehmet yaşı, 18
- 39- Diğer oğlu seyyid Ali, baba adı Hacı Mehmet, yaşı 6
- 40- Diğer oğlu seyyid İsmail, baba adı Hacı Mehmet, yaşı 2
- 41- Hane 18, Baldımsızoğlu , orta boylu kır sakallı seyyid Ahmet, baba adı Halil, yaşı 70 YAĞCI
- 42- Üveyioğlu, uzun boylu kara sakallı Mehmet, baba adı İbrahim, yaşı 30
- 43- Oğlu Fahrettin, baba adı Mehmet, yaşı 2
- 44- Hane 19, İğnecioğlu, orta boylu kır sakallı Fahrettin, baba adı İbrahim, yaşı 65 ESKİCİ
- 45- Oğlu uzun orta boylu kumral sakallı seyyid Ali, baba adı Fahrettin, yaşı 30
- 46- Diğer oğlu orta boylu kara bıyıklı seyyid İbrahim, baba adı Fahrettin, yaşı 27 REDİF
- 47- Diğer oğlu seyyid Ahmet, baba adı Ali, yaşı 1
- 48- Hane 20, Orta boylu kır sakallı seyyid Ali, baba adı Hasan, yaşı 47 KİRİŞÇİ
- 49- Hane 21, Domaniçlioğlu, orta boylu kır sakallı Hasan, baba adı İbrahim, yaşı 59 ODUNCU
- 50- Hane 22, Haliloğlu orta boylu şâb- emred Halil, baba adı Hasan, yaşı 19 ESKİCİ KALFASI
- 51- Hane 23, Yazanlıoğlu , orta boylu kumral sakallı seyyid Hüseyin, baba adı İbrahim, yaşı 45 ODUNCU
- 52- Hane 24, Mehmet Ağaoğlu, uzun boylu kumral sakallı Ahmet, baba adı Abdürrahim, yaşı 40 RENÇBER

- 53- Oğlu Abdurrahim, baba adı Ahmet, yaşı 8
- 54- Hane 25, Sipahioğlu, orta boylu ak sakallı Mennan, baba adı Ahmet, yaşı
- 55- Oğlu orta boylu köse sakallı Abdullah, baba adı Mennan, yaşı 40
- 56- Hane 26, Aydınlioğlu, orta boylu ter bıyıklı seyyid İbrahim, baba adı Mehmet, yaşı 25 HİZMETKAR, YEKÇEŞM
- 57- Hane 27, Düdükçüoğlu, uzun boylu kır sakallı Hacı Mesut, baba adı Hasan, yaşı 61 YOLCU
- 58- Hane 28, Düdükçüoğlu, uzun boylu kumral sakallı Mehmet, baba adı Hacı Mesut, yaşı 35 YEMENİCİ
- 59- Oğlu orta boylu sarı bıyıklı seyyid İbrahim, baba adı Mehmet, yaşı 23
- 60- Diğer oğlu orta boylu ter bıyık seyyid Halil, baba adı Mehmet, yaşı 18
- 61- Hane 29, Keşkekçi oğlu uzun boylu ak sakallı Derviş Ali, baba adı Ahmet, yaşı, 60 İMÂM-I KURA
- 62-Oğlu uzun boylu kara sakallı seyyid Ahmet, baba adı Ali, yaşı 25
- 63- Diğer oğlu şâb-ı emred seyyid Mustafa, baba adı Ali, yaşı 13
- 64- Torunu seyyid Süleyman, baba adı Ali, yaşı 6
- 65- Diğer torunu Halil, baba adı Yahya, yaşı 4
- 66- Hane 30, Şeyh Arifoğlu, orta boylu kır sakallı Hacı Abdulhafiz, baba adı Şeyh Arif, yaşı 55 HAMAMCI
- 67- Oğlu orta boylu ter bıyıklı seyyid Hâmid, baba adı Hacı Abdülhafiz, yaşı 20
- 68- Hane 31, Şeyh Arifoğlu uzun boylu kara sakallı Halil, baba adı Şeyh Arif, yaşı 53 DUHANCI
- 69- Oğlu şâb seyyid Mustafa, baba adı Arif, yaşı 15
- 70- Diğer oğlu İbrahim, baba adı Arif, yaşı 9
- 71- Diğer oğlu Ahmet, baba adı Arif, yaşı 4
- 72- Hane 32, Mevlevi şeyhi uzun boylu sarı sakallı Şeyh İbrahim, baba adı Mehmet, yaşı 32
- 73- Oğlu Hasan, baba adı İbrahim, yaşı 6
- 74- Hane 33, Aksaplıoğlu, uzun boylu kır sakallı Hüseyin, baba adı Halil, yaşı 65 LEBLEBİCİ
- 75- Oğlu Hüseyin, baba adı Hüseyin, yaşı 5
- 76- Diğer oğlu Halil, baba adı Hüseyin, yaşı 2
- 77- Hane 34, Toluoğlu orta boylu kara bıyıklı Arif, baba adı Nurettin, yaşı 79
- 78- Karındaşı orta boylu kumral sakallı Halil, baba adı Nurettin, yaşı 37
- 79- Hane 35, Ayvalıoğlu orta boylu kır sakallı Hacı Hüseyin, baba adı İsmail, yaşı 55 YOLCU
- 80- Oğlu şâb-ı emred İsmail, baba adı Hacı Hüseyin, yaşı 19
- 81- Diğer oğlu Sadrevi Hasan, baba adı Hüseyin, yaşı 14
- 82- Hane 36, Ayvalıoğlu orta boylu kara sakallı Hacı Mehmet, baba adı İsmail, yaşı 40 YOLCU
- 83- Oğlu Ali, baba adı Hacı Mehmet, yaşı 3
- 84- Hane 37, Ayvalıoğlu uzun boylu kara sakallı Hacı Ahmet, baba adı İsmail, yaşı 37 YOLCU
- 85- Oğlu Mustafa, baba adı Ahmet, yaşı 6
- 86- Diğer oğlu Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 3
- 87- Karındaşı orta boylu köse sakallı Arif, baba adı İsmail, yaşı 20
- 88- Hane 38, Celalioğlu uzun boylu kır sakallı Hafız, baba adı Şeyh Ali, yaşı 60 YEMENİCİ
- 89- Oğlu uzun boylu şâb-ı emred Ali, baba adı Abdulhafiz, yaşı 17
- 90- Diğer oğlu Sadrevi Süleyman, baba adı Abdulhafiz, yaşı 15
- 91- Diğer oğlu Ahmet, baba adı Abdulhafiz, yaşı 11
- 92- Hane 39, Semercioğlu orta boylu kumral sakallı İbrahim, baba adı Hacı Mustafa, yaşı 51 SEMERCİ
- 93- Oğlu İsmail, baba adı İbrahim, yaşı 1
- 94- Hane 40, Semercioğlu uzun boylu kumral sakallı Hacı Ahmet, baba adı Mustafa, yaşı 43
- 95- Oğlu seyyid Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 11
- 96- Diğer oğlu seyyid Mustafa, baba adı Ahmet, yaşı 1
- 97- Hane 41, Kethüdaoğlu orta boylu kır sakallı Hacı Ali, baba adı Mesut, yaşı 45 DEBBAĞ
- 98- Oğlu Yusuf, baba adı Hacı Ali, yaşı 1
- 99- Hane 42, Çorbacioğlu orta boylu kır sakallı seyyid İbrahim, baba adı Hasan, yaşı 55 KAHVECİ
- 100- Oğlu şâb-ı emred seyyid Mehmet Şerif, baba adı İbrahim, yaşı 15
- 101- Hane 43, Ömer Beşe oğlu orta boylu kumral sakallı Hasan, baba adı Ali, yaşı 35 DEBBAĞ
- 102- Hane 44, Kısırlı oğlu orta boylu kır sakallı Mennan, baba adı Mehmet, yaşı 55
- 103- Oğlu Mehmet, baba adı Mennan, yaşı 10
- 104- Hane 45, Kuluoğlu orta boylu kara sakallı Hacı Ahmet, baba adı Mehmet, yaşı 33 YEMENİCİ KALFASI

- 105- Hane 46, Hacı Salihoğlu orta boylu ak sakallı Hacı Mustafa, baba adı Salih, yaşı 75 HATİP CAMİ-İ KEBİR
- 106- Damadı, uzun boylu kara sakallı Ali, baba adı Ebu Bekir, yaşı 38
- 107- Oğlu Mustafa, baba adı Ali, yaşı 1
- 108- Hane 47, Abdal oğlu, orta boylu kır sakallı seyyid Süleyman, baba adı Ali, yaşı 40 YEMENİCİ KALFASI
- 109- Oğlu Ali, baba adı Süleyman, yaşı 5
- 110- Hane 48, Keşfioğlu, orta boylu kumral sakallı Şeyh Tâ(?) ,baba adı Tâbis 48
- 111- Oğlu, orta boylu müzellef sakallı Şeyh Bâbis, baba adı Tâ(?) yaşı 19
- 112- Diğer oğlu Şeyh Şemseddin, baba adı Şeyh Tâ(?) yaşı 9
- 113- Hane 49, Keşfioğlu, orta boylu ak sakallı Şerafeddin, baba adı Hüseyin, yaşı 70 HATİP
- 114- Oğlu, orta boylu kara bıyıklı Ahme, baba adı Şerafeddin, yaşı 20 ASÂKİR-İ MANSÛRE
- 115- Diğer oğlu Ali, baba adı Şerafeddin, yaşı, 13
- 116- Diğer oğlu Halil, baba adı Mustafa, yaşı 35 LEBLEBİCİ
- 118- Hane 51, Köylüoğlu, orta boylu sarı sakallı, Mehmet, baba adı İsmail, yaşı 35 EDREMİD KAZASINDA SAKİN
- 119- Hane 52, Köylüoğlu, şâb-ı emred seyyid Mustafa, baba adı İsmail, yaşı 15 İMAM(?)
- 120- Hane 53, Keşfioğlu, orta boylu kumral sakallı, Hüseyin, baba adı Şerafeddin, yaşı 30 TALEBE
- 121- Hane 54, Latifoğlu, uzun boylu kızıl sakallı, Halil, baba adı Mustafa, yaşı 45
- 122- Oğlu, orta boylu müzellef sakallı, Süleyman, baba adı Halil, yaşı 18
- 123- Diğer oğlu Mustafa, baba adı Halil, yaşı 2
- 124- Hane 55, Mâtifoğlu, uzun boylu kara sakallı Mehmet, baba adı Ali, yaşı 50 BÂ BERAT İMAM
- 125- Oğlu, uzunca boylu müzellef sakallı Abdülhalim, baba adı Mehmet, yaşı 18
- 126- Diğer oğlu, orta boylu ter bıyıklı seyyid Ahmet, baba adı Mehmet, yaşı 15
- 127- Diğer oğlu, Ali, baba adı Mehmet, yaşı 4
- 128- Hane 56, Abdülatifoğlu, kısa boylu ak sakallı Abdülatif, baba adı Mehmet, yaşı 70
- 129- Oğlu İsmail, baba adı Abdülatif, yaşı 8
- 130- Hane 57, Sarı Mehmetoğlu, orta boylu sarı bıyıklı seyyid Hüseyin, baba adı Halil, yaşı 28 YOLCU
- 131- Oğlu Ahmet, baba adı Hüseyin, yaşı 3
- 132- Diğer oğlu Mehmet, baba adı Hüseyin, yaşı 1
- 133- Hane 58, Tahtacıoğlu, orta boylu kumral sakallı Mehmet, baba adı Mehmet, yaşı 40 MANAV
- 134- Oğlu Ahmet, baba adı Mehmet, yaşı 4
- 135- Hane 59, Himmet Beşe oğlu, uzun boylu Şerif Hacı İbrahim, baba adı Mehmet, yaşı 45 YEMENİCİ
- 136- Hane 60, Himmet Beşe oğlu, uzun boylu ter bıyık Ali, baba adı Halil, yaşı 20 BIÇAKÇI
- 137- Karındaşı, uzun boylu ter bıyıklı Mustafa, baba adı Halil, yaşı 18
- 138- Diğer karındaşı, şâb-ı emred Süleyman, baba adı Halil, yaşı 13
- 139- Diğer karındaşı, Abdullah, baba adı Halil, yaşı 6
- 140- Hane 61, Himmetoğlu, orta boylu kır sakallı Ahmet, baba adı Ali, yaşı 50
- 141- Oğlu, şâb-ı emred, Ahmet, baba adı Ahmet, yaşı 13
- 142- Diğer oğlu, Halil, baba adı Ahmet, yaşı 1
- 143- Hane62, Mırmıroğlu, uzun boylu kır sakallı Hacı Ahmet, baba adı Süleyman, yaşı 43 GÖZLERİ ALİL
- 144- Oğlu Süleyman, baba adı Ahmet, yaşı 7
- 145- Hane 63, Toluoğlu, orta boylu kır sakallı Hüseyin, baba adı Mustafa, yaşı 65
- 146- Oğlu, ter bıyık Hacı Mehmet, baba adı Hüseyin yaşı, 20 REDİF
- 147- Diğer oğlu, İsmail, baba adı Hüseyin, yaşı 8
- 148- Hane 64, Kara Nasuh, uzun boylu kır sakallı Mustafa, baba adı Şakir, yaşı 70 GÖZLERİ ALİL
- 149- Oğlu, uzun boylu ter bıyıklı Hüseyin, baba adı Mustafa, yaşı 20
- 150- Hane65, Arab Hasanoğlu, orta boylu kır sakallı Mustafa, baba adı Mehmet, yaşı 52 DEĞİR-MENCİ
- 151- Oğlu, ter bıyıklı Salih, baba adı Mustafa, yaşı 17
- 152- Diğer oğlu Abdullah, baba adı Mustafa, yaşı 10
- 153- Hane 66, Arab Hasanoğlu, uzun boylu ak sakallı Hüseyin, baba adı Hasan, yaşı 65 BIÇAKÇI
- 154- Oğlu, ter bıyıklı Ahmet, baba adı Hüseyin, yaşı 21
- 155- Hane 67, Uykucuoğlu, orta boylu kır sakallı seyyid Mehmet, baba adı Ali, yaşı 56 BIÇAKÇI
- 156- Oğlu, orta boylu ter bıyıklı seyyid Ali, baba adı Mehmet, yaşı 20

157- Diğer oğlu, orta boylu ter bıyık seyyid Hüseyin, baba adı Mehmet, yaşı 17 ASİTANEDE

158- Diğer oğlu, şab-ı emred seyyid Hüseyin, baba adı Mehmet, yaşı 15

159- Hane 68, Uykucuoğlu, orta boylu kumral sakallı seyyid Ahmet, baba adı Ali, yaşı 49 YAĞCI

160- Oğlu, uzun boylu seyyid Halil, baba adı Ahmet, yaşı 18 REDİF

161- Diğer oğlu, şab-ı emred seyyid İsmail, baba adı Ahmet, yaşı 16

162- Diğer oğlu Ali, baba adı Ahmet, yaşı 2

163- Hane 69, Uykucuoğlu, orta boylu kumral sakallı Velieddin, baba adı Ali, yaşı 35 BERBER

164- Oğlu, şab-ı emred seyyid Ali, baba adı Velieddin yaşı 12

165- Diğer oğlu Mehmet Şerif, yaşı 5

166- Hane 70, Kıranoğlu, orta boylu ter bıyıklı Ömer, baba adı Ömer, yaşı 25 REDİF

167- Hane 71, Aydınöğlu, orta boylu kara sakallı Hacı İbrahim, baba adı Halil, yaşı 57

*167- Oğlu Halil, baba adı İbrahim, yaşı 2

168- Diğer oğlu Hasan, baba adı İbrahim, yaşı 1

169- Hane 72, Aydınöğlu, orta boylu kara sakallı Süleyman, baba adı Süleyman, yaşı 50 KAHVECİ

170- Hane 73, Aydınöğlu, uzun boylu kumral sakallı Hasan, baba adı Süleyman yaşı 45 IRGAT

171- Hane 74, Boşnakoğlu, orta boylu kumral sakallı Mehmet, baba adı Halil yaşı 35 ASİTANEDE

172- Hane 75, Tahiroğlu, uzun boylu kır sakallı seyyid Ahmet, baba adı Himmet, yaşı 80

173- Oğlu Şerif Ali, baba adı Ahmet, yaşı 20

174- Hane 76, Kızancioğlu, orta boylu kara bıyıklı Mehmet, baba adı Süleyman, yaşı 30 ASAKİR-İ MANSUREDE

175- Hane 77, Süleyman Dedeoğlu, orta boylu kara sakallı seyyid İsmail, baba adı Hacı Ahmet, yaşı 37 DEMİRCİ

176- Oğlu Mustafa, baba adı İsmail, yaşı 8

177- Diğer oğlu İbrahim, baba adı İsmail, yaşı 1

178- Hane 78, Süleyman Dedeoğlu, uzun boylu ak sakallı Hasan, baba adı İsmail, yaşı 80

179- Oğlu, uzun boylu kara sakallı seyyid Halil, baba adı Hasan, yaşı 35

180- Diğer oğlu, uzun boylu kara bıyıklı seyyid Ahmet, baba adı Hasan, yaşı 33

181- Hane 79, Suhteoğlu, uzun boylu kumral sakallı İbrahim, baba adı İsmail, yaşı 43 LEBLEBİCİ

182- Oğlu Hüseyin, baba adı İsmail, yaşı 10

183- Hane 80, Genç Mehmetoğlu, orta boylu müzellef sakallı Ali, baba adı Mehmet, yaşı 60 IRGAT

184- Oğlu, şab, Mehmet, baba adı Ali, yaşı 17

185- Diğer oğlu, şab-ı emred seyyid İbrahim, baba adı Ali, yaşı 13

186- Diğer oğlu seyyid Hüseyin, baba adı Ali, yaşı 10

187- Hane 81, Hıdıroğlu, uzun boylu kır sakallı Hacı Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 50 NALBANT

188- Oğlu, orta boylu kara bıyıklı seyyid Hüseyin, baba adı Hacı Mehmet, yaşı 22

189- Torunu Ahmet, baba adı Hüseyin, yaşı 1

190- Hane 82, Emir Süleymanoğlu Süleyman, baba adı Ahmet, yaşı 7

191- Hane 83, Emir Süleymanoğlu, orta boylu kır sakallı seyyid Hasan, baba adı Hasan, yaşı 53 RENÇBER

192- Oğlu seyyid Hüseyin, baba adı Hasan, yaşı 9

193- Hane 84, İmamoğlu, orta boylu kır sakallı seyyid Ömer, baba adı Ali, yaşı 50 ESKİCİ

194- Oğlu, şab-ı emred seyyid Ahmet, baba adı Ömer, yaşı 15

195- Diğer oğlu Seyyid Ali, baba adı Ömer, yaşı 10

196- Üveyioğlu Halil, baba adı Ahmet, yaşı 25 SELANİK'TE TE'HİL(GÖREVLİ) KALMIŞTIR

197- Hane 85, Çepişoğlu, uzun boylu kır sakallı seyyid Ali, baba adı Mehmet, yaşı 55 IRGAT

198- Oğlu Şerif Mehmet, baba adı İsmail, yaşı 2

199- Hane 86, Çepişoğlu, orta boylu sarı sakallı seyyid Mehmet, baba adı İsmail, yaşı 26 DEBBAĞ KALFASI

200- Hane 87, Tahiroğlu, uzun boylu kır sakallı seyyid Ali, baba adı Mehmet, yaşı 50 IRGAT

201- Oğlu şab-ı emred Mehmet, baba adı Ali, yaşı 15

202- Diğer oğlu Halil, baba adı Ali, yaşı 4

203- Hane 88, İmamoğlu, orta boylu kır sakallı Ali, baba adı Halil, yaşı 45 IRGAT

204- Oğlu Şerif, baba adı Ali, yaşı 8

205- Diğer oğlu, orta boylu Mustafa, baba adı Ali, yaşı 20 DÖRT SENEDİR MEFKÛT (KAYIP)

206- Üveyioğlu, kara sakallı seyyid Hasan, baba adı İsmail, yaşı 30

- 207- Hane 89, Baldımsızoğlu, uzun boylu kır sakallı seyyid İbrahim, baba adı Hasan, yaşı 50 IRGAT
- 208- Oğlu, orta boylu kara bıyıklı seyyid Ali, baba adı İbrahim, yaşı 23
- 209- Diğer oğlu, şab-ı emred seyyid Halil, baba adı İbrahim, yaşı 15
- 210- Hane 90, Ali Çelebi oğlu, orta boylu kara bıyıklı Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 30 BIÇAKÇI
- 211- Karındaşı, orta boylu kara bıyıklı Halil, baba adı Ahmet, yaşı 28
- 212- Hane 91, Ayvalı oğlu, orta boylu kara bıyıklı Mustafa, baba adı Zeynelabidin, yaşı 60 YEMENİCİ
- 213- Oğlu Zeynelabidin, baba adı Mustafa, yaşı 20
- 214- Diğer oğlu, şab-ı emred İsmail, baba adı Mustafa, yaşı 13
- 215- Diğer oğlu, Ali, baba adı Mustafa, yaşı 13
- 216- Hane 92, Ayvaz Halil oğlu, orta boylu ak sakallı seyyid Hacı Halil, baba adı Ali yaşı 80
- 217- Hane 93, Hatun oğlu, uzun boylu kara sakallı Ali, baba adı Himmet, yaşı 30 TEKAÜD ASKER
- 218- Karındaşı, orta boylu ter bıyık Mehmet, baba adı Himmet, yaşı 25
- 219- Hane 94, Tüfenkçi oğlu, orta boylu ter bıyık Süleyman, baba adı Hacı Hasan, yaşı 18 HİZMETKAR
- 220- Karındaşı Salih, baba adı Hacı Hasan, yaşı 7
- 221- Hane 95, Tüfenkçi oğlu, uzun boylu ter bıyıklı Halil, baba adı Ali, yaşı 17 TÜFEKÇİ
- 222- Üveği babası, orta boylu sarı bıyık seyyid İbrahim, baba adı Abdullah, yaşı 50
- 223- Hane 96, Suhte oğlu, orta boylu seyyid Hasan, baba adı Halil, yaşı 19 NALBANT KALFASI
- 224- Hane 97, Kara Ahmet oğlu, uzun boylu ter bıyık seyyid Ahmet, baba adı Hacı Halil, yaşı 18 YEMENİCİ KALFASI
- 225- Hane 98, Torbalı oğlu, uzun boylu sarı sakallı İbrahim, baba adı Ahmet, yaşı 37 TABİ-İ KAHVE
- 226- Hane 99, Durmuş oğlu, orta boylu kır sakallı Hüseyin, baba adı Hasan, yaşı 57 DEĞİRMENCİ
- 227- Oğlu, kısa boylu sarı bıyıklı Hasan, baba adı Hüseyin, yaşı 25
- 228- Diğer oğlu, şab-ı emred İsmail, baba adı Hüseyin, yaşı 12
- 229- Diğer oğlu İbrahim, baba adı Hüseyin, yaşı 8
- 230- Hane 100, İpekli oğlu, orta boylu kara sakallı Ali, baba adı Ali, yaşı 37 DEBBAĞ
- 231- Oğlu, şab-ı emred Süleyman, baba adı Ali, yaşı 15
- 232- Diğer oğlu Abdurrahim, baba adı ali, yaşı 9
- 233- Diğer oğlu Mehmet, baba adı Ali, yaşı 7
- 234- Diğer oğlu Ahmet, baba adı Ali, yaşı 2
- 235- Hane 101, Durmuş oğlu, orta boylu kara sakallı Hasan, baba adı Durmuş yaşı 32 MEFKÛT (KAYIP)
- 236- Hane 102, Ali Efendi oğlu, orta boylu sarı sakallı seyyid Hüseyin, baba adı Süleyman, yaşı 40 MÜDERRİS
- 237- Hane 103, Berber İbrahim oğlu İbrahim, yaşı 25 MENSURE
- 238- Hane 104, Boyacı oğlu, uzun boylu ak sakallı Hacı Mehmet, baba adı Hasan, yaşı 67 BOYACI
- 239- Oğlu, orta boylu kara sakallı Hacı Hasan, baba adı Hacı Mehmet, yaşı 33
- 240- Diğer oğlu, uzun boylu Hacı Hüseyin, baba adı Hacı Mehmet, yaşı 27
- 241- Torunu İbrahim, baba adı Hacı Hasan, yaşı 3
- 242- Diğer torunu Halil, baba adı Hacı Hasan, yaşı 1
- 243- Diğer torunu Mustafa, baba adı Hacı Hüseyin, yaşı 2
- 244- Diğer torunu Mehmet, baba adı Hacı Hüseyin, yaşı 3
- 245- Hane 105, İpekli oğlu, orta boylu kara sakallı seyyid Hüseyin, baba adı Hacı Halil, yaşı 38 BAKKAL
- 246- Karındaşı, orta boylu ter bıyık Mustafa, baba adı Hacı Halil, yaşı 25 REDİF
- 247- Diğer karındaşı, uzun boylu ter bıyıklı seyyid İsmail, baba adı Hacı Halil, yaşı 23
- 248- Diğer karındaşı, seyyid İbrahim, baba adı Hacı Halil, yaşı 15
- 249- Diğer oğlu seyyid Mehmet, baba adı Hacı Halil, yaşı 13
- 250- Hane 106, İpekli oğlu, uzun boylu kara sakallı seyyid Hüseyin, baba adı Ahmet, yaşı 27 KASAP KALFASI
- 251- Oğlu seyyid Ahmet, baba adı Hüseyin, yaşı 8
- 252- Hane 107, Molla Hasan oğlu, kara bıyıklı sarı sakallı İsmail, baba adı Hüseyin, yaşı 27
- 253- Hane 108, Şeyh Mehmet oğlu, orta boylu kır sakallı Ali, baba adı Hüseyin, yaşı 60 KASAP KALFASI
- 254- Hane 109, Taşoğlu, orta boylu kır sakallı Mehmet, baba adı Mustafa, yaşı 43 KAHVECİ
- 255- Oğlu Hüseyin, baba adı Mehmet, yaşı 2
- 256- Hane 110, İcâce oğlu, orta boylu kara sakallı seyyid Musta-

fa, baba adı Zeynelabidin, yaşı 30 DEBBAĞ

257- Oğlu Ali, baba adı Mustafa, yaşı 6

258- Hane 111, Abbasoğlu, uzun boylu kara sakallı Ahmet, baba adı Ebubekir, yaşı 60 DEĞİRMENCI YEK-ÇEŞM (TEK GÖZLÜ)

259- Hane 112, Köse oğlu, orta boylu kır sakallı seyyid Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 70 ODUNCU

260- Oğlu, orta boylu kara sakallı seyyid Ali, baba adı Mehmet, yaşı 33

261- Diğer oğlu, ter bıyıklı Ahmet, baba adı Mehmet, yaşı 19

262- Torunu seyyid Süleyman, baba adı Ali, yaşı 1

263- Hane 113, Hacı Turfa oğlu, uzun boylu kumral bıyıklı seyyid Hüseyin, baba adı Velieddin yaşı 30 REDİF

264- Karındaşı, uzun boylu kara sakallı seyyid Abdullah, baba adı Velieddin, yaşı 27

265- Hane 114, Hacı Köse oğlu, orta boylu sarı sakallı seyyid Süleyman, baba adı Hüseyin, yaşı 25 BIÇAKÇI

266- Hane 115, Abbasoğlu, orta boylu kır sakallı Hacı Halil, baba adı Abdülkadir, yaşı 55 YEMENİCİ

267- Oğlu İsmail, baba adı Halil, yaşı 15

268- Diğer oğlu İbrahim, baba adı Halil, yaşı 10

269- Hane 116, Abbasoğlu, orta boylu kır sakallı Abbas, baba adı Abdülkadir, yaşı 49

270- Oğlu Abdülkadir, baba adı Abbas, yaşı 1

271- Hane 117, Bağcıoğlu, uzun boylu kara sakallı seyyid Mehmet, baba adı Hüseyin, yaşı 35 SAĞ ELİ KESİK

272- Oğlu seyyid Hüseyin, baba adı Mehmet, yaşı 9

273- Karındaşı şab-ı emred, seyyid Hasan, baba adı Hüseyin, yaşı 15

274- Diğer karındaşı, orta boylu kara bıyıklı seyyid Süleyman, baba adı Hüseyin, yaşı 25 MANSURE

275- Diğer oğlu Süleyman, baba adı Mehmet, yaşı 2

276- Diğer oğlu seyyid İsmail, baba adı Mehmet, yaşı 1

277- Hane 118, Ayvazoğlu, uzun boylu sarsı sakallı seyyid Hüseyin, baba adı İsmail, yaşı 25 DEMİRCİ KALFASI

278- Karındaşı, orta boylu müzel-lef sakallı seyyid Ahmet, baba adı İsmail, yaşı 23

279- Babaları, uzun boylu köse sakallı İsmail, baba adı İbrahim, yaşı 60

280- Hane 119, Ayvazoğlu, orta boylu kır sakallı Osman, baba adı İbrahim, yaşı 55 HAMAMCI

281- Oğlu, orta boylu kara sakallı Ali, baba adı Hacı Osman, yaşı 25

282- Diğer oğlu şab-ı emred İbrahim, baba adı Hacı Osman, yaşı 15

283- Diğer oğlu Veli, baba adı Hacı Osman, yaşı 10

284- Diğer oğlu İsmail, baba adı Hacı Osman, yaşı 5

285- Hane 120, Ayvazoğlu, uzun boylu sakallı seyyid Arif, baba adı İbrahim, yaşı 38 DUHANCİ

286- Oğlu seyyid İbrahim, baba adı Arif, yaşı 1

287- Hane 121, Himmet, kısa boylu kır sakallı İbrahim, baba adı Ali, yaşı 60

288- Oğlu şab-ı emred Mehmet, baba adı Hacı İbrahim, yaşı 23

289- Diğer oğlu seyyid Ahmet, baba adı Hacı İbrahim, yaşı 12

290- Hane 122, Bostancıoğlu, orta boylu kumral sakallı İsmail, baba adı Ahmet, yaşı 49

291- Oğlu şab-ı emred, Osman, baba adı İsmail, yaşı 13

292- Diğer oğlu, Ali, baba adı İsmail, yaşı 13

293- Hane 123, Şeyh Mehmet oğlu, uzun boylu kır sakallı Hacı Osman, baba adı Hüseyin, yaşı 70

294- Oğlu, orta boylu kumral sakallı Hacı Ahmet, baba adı Hacı Osman, yaşı 37

295- Üveği oğlu, orta boylu kara sakallı Hacı Hüseyin, baba adı Himmet, yaşı 20

296- Hane 124, Şeyh Mehmet oğlu, orta boylu kır sakallı Hacı Hasan, baba adı Hüseyin, yaşı 61 KASAP

297- Oğlu, uzun boylu kara bıyıklı İsmail, baba adı Hacı Hasan, yaşı 23

298- Diğer oğlu, Hüseyin, baba adı Hacı Hasan, yaşı 3

299- Hane 125, orta boylu kır sakallı, Derviş Ahmet, baba adı Abdullah, yaşı 55

300- Hane 126, Cennet oğlu, orta boylu kara sakallı seyyid Mehmet, baba adı Balı, yaşı 49 BIÇAKÇI

301- Oğlu İsmail, baba adı Mehmet, yaşı 13

302- Diğer oğlu Emin, baba adı Mehmet, yaşı 10

303- Diğer oğlu, Mehmet Şerif, baba adı Mehmet, yaşı 3

304- Hane 127, Kocabaş oğlu, uzun boylu sarı sakallı seyyid İsmail, baba adı Mehmet, yaşı 33 YOLCU

305- Hane 128, Hacı Ali Efendi oğlu, orta boylu kumral sakallı Mehmet, baba adı Mustafa, yaşı 37 YEK ÇEŞM DEBBAĞ

- 306- Oğlu Mustafa, baba adı Ahmet, yaşı 3
- 307- Hane 129, Hüseyincik oğlu, orta boylu sarı sakallı Hüseyin, baba adı İsmail, yaşı 37 DEBBAĞ
- 308- Oğlu İsmail, baba adı Hüseyin, yaşı 9
- 309- Diğer oğlu Süleyman, baba adı Hüseyin, yaşı 6
- 310- Hane 130, Usta Hasan oğlu, orta boylu sarı sakallı Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 60 BIÇAKÇI
- 311- Oğlu, orta boylu ter bıyıklı Ahmet, baba adı Mehmet, yaşı 20
- 312- Diğer oğlu, ter bıyıklı Mehmet, baba adı Mehmet, yaşı 19
- 313- Diğer oğlu, Mustafa, baba adı Mehmet, yaşı 10
- 314- Diğer oğlu Süleyman, baba adı Mehmet, yaşı 4
- 315- Hane 131, Tatar oğlu, orta boylu kır sakallı Ahmet, baba adı Ali, yaşı 55 SAĞ KOLU KESİK TALEBE
- 316- Oğlu seyyid Hasan, baba adı Ahmet, yaşı 13
- 317- Hane 132, Simavlı oğlu, orta boylu kara sakallı Hasan, baba adı İsmail, yaşı 40
- 318- Hane 133, Beğeli Köse oğlu, orta boylu İbrahim, baba adı Mustafa, yaşı 75
- 319- Oğlu, orta boylu ter bıyık Ali, baba adı İbrahim, yaşı 17
- 320- Hane 134, Hasan oğlu, uzun boylu kır sakallı Mehmet, baba adı Hüseyin, yaşı 53 YOLCU
- 321- Oğlu, şab-ı emred Hasan, baba adı Mehmet, yaşı 17
- 322- Diğer oğlu Hüseyin, baba adı Mehmet, yaşı 13
- 323- Diğer oğlu İbrahim, baba adı Mehmet, yaşı 10
- 324- Diğer oğlu Ali, baba adı Mehmet, yaşı 3
- 325- Hane 135, Bazar Ağası, orta boylu kumral sakallı hafız Osman, baba adı Mehmet Tarık, yaşı 40
- 326- Karındaşı, orta boylu kır sakallı Ömer, baba adı Mehmet, baba adı Tarık, yaşı 55
- 327- Hane 136, Sarı oğlu, orta boylu sarı sakallı Murat, baba adı Halil, yaşı 50 YOLCU
- 328- Oğlu Ali, baba adı Murat, yaşı 7
- 329- Hane 137, Çardaklı Karyeli, uzun boylu kır sakallı seyyid Fezzullah, baba adı Mehmet, yaşı 70 YOLCU
- 330- Oğlu, şab-ı emred seyyid Mehmet, baba adı Fezzullah, yaşı 17
- 331- Hane 138, Çaltılı Karyeli Musa oğlu, kara bıyıklı İbrahim, baba adı Mustafa, yaşı 25 MEFKÛT (KAYIP)
- 332- Karındaşı, orta boylu ter bıyık Musa, baba adı Mustafa, yaşı 20
- 333- Diğer karındaşı Mehmet, baba adı Mustafa, yaşı 17
- 334- Diğer karındaşı Ali, baba adı Mustafa, yaşı 13
- 335- Hane 139, Keleş oğlu, orta boylu sarı sakallı Halil, baba adı Mehmet, yaşı 47 ODUNCU
- 336- Oğlu Mehmet, baba adı Halil, yaşı 6
- 337- Hane 140, Konguş oğlu, uzun boylu sarı sakallı Ali, baba adı İbrahim, yaşı 37 ODUNCU
- 338- Hane 141, Habib oğlu, orta boylu kara sakallı seyyid Mehmet Ali, baba adı Memiş, yaşı 40 YOLCU
- 339- Oğlu Süleyman, baba adı Mehmet, yaşı 7
- 340- ***** sıra atlanmış
- 341- Hane 142, Hatıp oğlu, orta boylu kara sakallı seyyid Ahmet, baba adı Memiş, yaşı 33 YEMENİCİ
- 342- Oğlu Süleyman, baba adı Ahmet, yaşı 5
- 343- Hane 143, Çulca oğlu, uzun boylu kara sakallı seyyid Süleyman, baba adı Ali, yaşı 38 KAHVEÇİ
- 344- Oğlu seyyid Ali, baba adı Süleyman, yaşı 6
- 345- Diğer oğlu Ahmet, baba adı Süleyman, yaşı 3
- 346- Hane 144, Hacı Mehmet oğlu seyyid Hüseyin, baba adı Mehmet, yaşı 7
- 347- Karındaşı Mustafa, baba adı Hüseyin, yaşı 5
- 348- Diğer karındaşı Halil, baba adı Hüseyin, yaşı 1
- 349- Hane 145, Kuruçaylı, orta boylu sarı sakallı Ahmet, baba adı Süleyman, yaşı 46 BAKKAL
- 350- Oğlu, orta boylu ter bıyıklı seyyid Mehmet, baba adı Ahmet, yaşı 20
- 351- Hane 146, Mirahor oğlu, orta boylu kır sakallı Hacı Mustafa, baba adı Osman, yaşı 47 NALBANT
- 352- Hane 147, Tabaz oğlu, orta boylu kumral sakallı Ahmet, baba adı İbrahim, yaşı 40 YEMENİCİ
- 353- Hane 148, Şapçılı oğlu, şab-ı emred seyyid İsmail, baba adı Hüseyin, yaşı 17 DEMİRCİ
- 354- Karındaşı seyyid Mehmet, baba adı Hüseyin, yaşı 13
- 355- Hane 149- Hıdır oğlu, uzun boylu kara sakallı seyyid İbrahim, baba adı Abid, yaşı 45 IRGAT
- 356- Oğlu seyyid İbrahim, baba adı İbrahim, yaşı 1
- 357- Hane 150, Topal oğlu, orta boylu kumral sakallı Velieddin, baba adı Velieddin, Yaşı 50 SEMERCİ

358- Oğlu Ali, baba adı Velieddin Yaşı 3

359- Hane 151, Kethüda oğlu, orta boylu ter bıyıklı Ali, baba adı Hüseyin, yaşı 25 ODUNCU

360- Oğlu Mehmet, baba adı Ali, yaşı 1

361- Hane 152, Gören oğlu, orta boylu kara sakallı Ahmet, baba adı Halil, yaşı 35 ESKİCİ KALFASI

362- Üveği oğlu, şab-ı emred Bali, baba adı Ali, yaşı 13

363- Diğer oğlu Üveği Ali, baba adı Ali, yaşı 1

364- Hane 152, Delioğlan oğlu, orta boylu kara bıyıklı Memiş, baba adı Mustafa, yaşı 30 HİZMETKAR

365- Hane 153, Davut oğlu, orta boylu şab Halil, baba adı Ahmet, yaşı 27 ESKİCİ KALFASI

366- Oğlu İbrahim, baba adı Halil, yaşı 1

367- Hane 154, Köstan oğlu, orta boylu kır sakallı İbrahim, baba adı Abdullah, yaşı 53 ODUNCU

368- Hane 155, Berber oğlu, orta boylu sarı bıyıklı Demirlili Osman, baba adı Hüseyin, yaşı 27 REDİF

369- Karındaşı, orta boylu ter bıyıklı Ali, baba adı Hüseyin, yaşı 18

370- Diğer karındaşı Mehmet, baba adı Hüseyin, yaşı 10

371- Hane 156, Kuru oğlu, orta boylu kumral sakallı Süleyman, baba adı Abdullah, yaşı 40 TÜCCAR

372- Hane 157, Kuru oğlu, uzun boylu kumral sakallı Mustafa, baba adı Abdullah, yaşı 40 IRGAT

373- Hane 158, Ekşioğlu, kısa boylu köse sakallı Mustafa, baba adı (BABA İSMİ YAZILMAMIŞ)

374- Oğlu Halil, baba adı Mustafa, yaşı 1

375- Hane 159, Ali Çavuş oğlu, kırca sakallı seyyid Ali, baba adı Ali, yaşı 50 IRGAT

376- Oğlu Hüseyin, baba adı Ali, yaşı 1

377- Hane 160, Habip oğlu, orta boylu şab-ı emred seyyid Hasan, baba adı Mustafa, yaşı 20

378- Hane 161, orta boylu kara sakallı, Dağıstanlı Acem Ahmet, baba adı Ali, yaşı 40

379- Hüseyin Oğlu, kara bıyıklı Ahmet, baba adı Hasan, yaşı 30

380- Hane 162, Zebâşî oğlu, orta boylu sarı sakallı Mustafa, baba adı Ahmet, yaşı 40

Mahalle-i mezbûrede Tekke Medresesinde sâkin talebeler:

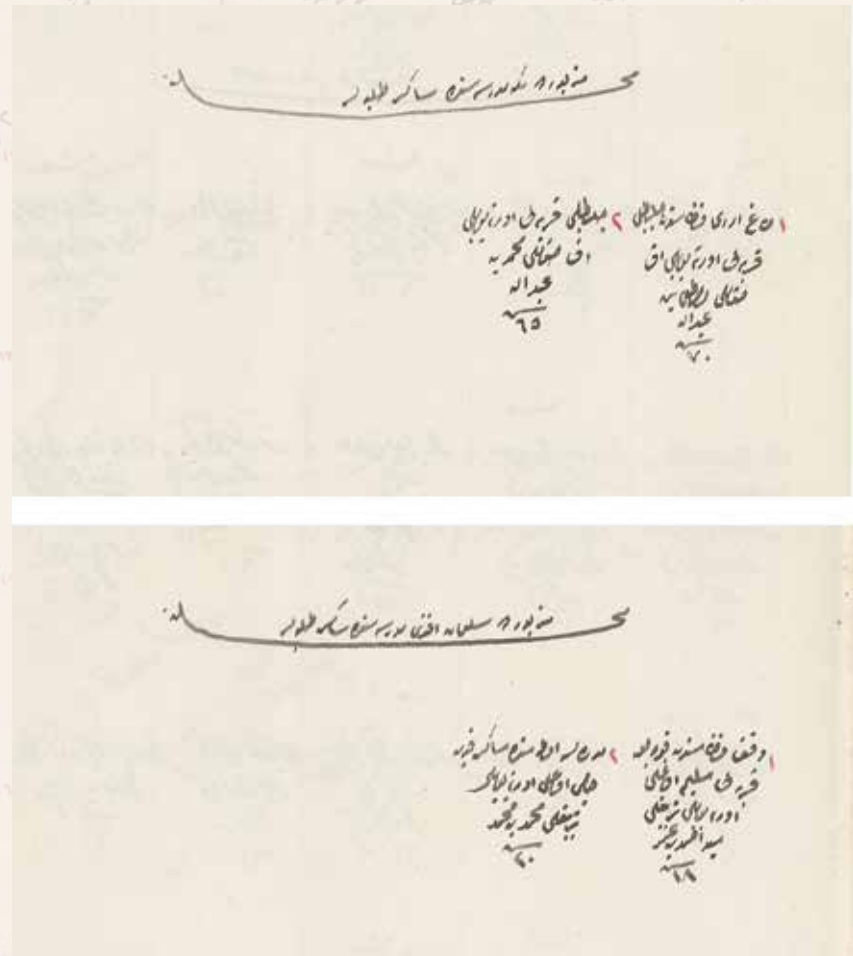
1- Dağardı Kazasından Çaltılı Karyeli, orta boylu ak sakallı Mustafa, baba adı Abdullah, yaşı 70

2- Çaltılı Karyeli, orta boylu ak sakallı Mehmet, baba adı Abdullah, yaşı 65

Mahalle-i mezbûrede Süleyman Efendi Medresesinde sâkin talebeler:

1- Vakıf Kazasından Kavacık Karyeli Selim oğlu, orta boylu ter bıyıklı seyyid Ahmet, baba adı Ömer, yaşı 18

2- Medrese odasında sâkin Kadın Hacı oğlu, orta boylu ter bıyıklı Mehmet, baba adı Mehmet, yaşı 20

Belge 2 (Tekke ve Süleyman Efendi Medreseleri)

HAMAM KÜLTÜRÜ

Mehmet PELVAN /Yazar

Moymul hamamının tarihi ve mimari yönlerine dergimizin geçmiş sayılarımızda yer verilmişti. Bu yazımızda ise yaklaşık iki asırdan beri (1858) bu tarihi hamamın gölgesinde moymul halkının oluşturduğu hamam kültürünü gözler önüne sermeye çalışacağız.

Mimari olarak Selçuklu ve Osmanlı eserlerini andıran bu hamamın karşısında Moymul Aşağı Camii'ni (1824), yine aynı yıllarda bu caminin hemen bitişiğinde bulunan Moymul medresesinin varlığını düşündüğümüzde, zihinimizde bir birini tamamlayan bir külliye oluşmaya başlar.

İşte " Hamam, Medrese ve Cami" den oluşan bu saç ayağı1800 lü yıllarda Moymul halkına "Temizlik, İlim ve İman" üçgeninde bir yaşam felsefesi sunmuştur.

Eski hali ahşap bir yapı olan Moymul Aşağı Camii 1952 yılında yıkılarak yerine bugünkü camii yapılmıştır. Medrese ise 1925 yılında eğitim öğretim hayatına son vermiş, 1936-40 yıllarında da tamamen ortadan kalkmıştır.

Yazımıza esas konu olan Moymul Hamamı ise 1858 yılında çıkmış olduğu tarih yolculuğunu 1970'li yılların sonlarına kadar en verimli bir biçimde sürdürerek gelmiş. Ancak o yıllarda evlere sıcak sulu yeni banyoların yapılmaya başlaması ile birlikte de ağır ağır değerini yitirmiş ve nihayetinde de işlemez hale gelmiştir. Bugün 157 yaşında olan

bu tarihi eser yaklaşık 30-40 yıldır da ilgisiz ve sahipsiz olarak kendi kaderine terk edilmiştir.

Hamam'ın Moymul'a katkısı sadece temizlik yönü ile sınırlı değildi. Onun sosyal ve ekonomik olarak da mahalleye çok büyük katkıları oluyordu. Çünkü oraya yıkanmaya Moymul'luların yanı sıra etraf köylerden de müşteriler gelirdi. Hele hele düğün ve bayramlar da Dedeler, Beyköy gibi yakın köylerden gelen müşterilerin çokluğundan hamamda yıkanılacak yer bulunmazdı. Etraf köylerden gelen bu müşteriler sadece hamam da yıkanıp gitmezler, aynı zamanda evinin ihtiyacı olan yağını tuzunu, öküzünün-eşeğinin, nalını mihini da Moymul çarşısındaki esnaf ve sanatkârlardan karşılardı.

Hamamın köy bütçesine de büyük katkısı oluyordu. Her yıl muhtarlıkça ihaleye çıkarılan hamam 'müstecir' denilen kiracı tarafından işletilirdi. Hamama gelen müşterinin bol olması bir yandan müstecirin yüzünü güldürürken diğer yandan da ertesi yılki yapılacak olan ihalenin raiyicini de yükseltirdi.

Kısacası hamam; Moymul için her yönüyle bir 'Velinimetti'.

Bu sebeptendir ki Moymul'lular; bu hamam karşı hep bir vefa duygusu içerisinde olmuşlardır. Bu gün bile hala 'Hamam' denince herkesin duyguları ve bakışları bir anda değişmekte, bir taraftan onun bu günkü düşmüş olduğu içler acısı halin serzenişinde bulunurlarken; diğer taratan da her birisi geçmişe dair burayla ilgili anılarını anlatmaya başlarlar.

Resim 1.

Hamamın genel durumu hakkındaki bilgiyi hamama komşu ve burayla yakın ilişkisi olan 86 yaşındaki Halit AKOĞLU'dan aldık. (Resim-1)

Halit AKOĞLU hamamın yapı ve hizmet durumunu şöyle anlatıyor: Hamam; külhan bölümü, girişteki soyunma giyinme bölümü, orta hamam ve yıkanma bölümü (yunak) olmak üzere dört kısımdan oluşuyordu.

Külhan bölümünde hamamın ısınmasını sağlayan büyükçe bir kazan ve ocaklığı vardı. Külhancının yaktığı ocağın ısı bir yandan bakırdan yapılmış büyükçe bir kazandaki suyu ısıtırken diğer yandan da hamamın altına acılan kanallardan içeriye verilerek hamamın mermer tabanlarının ısınması sağlanırdı. Bakır kazanda ısınan sıcak su hamamın duvarına boydan boya bitişik bulunan 'horasan'dan yapılmış depoda biriktirilir ve oradan da hamamın kurnalarına verilirdi.

Giriş kısmındaki kubbenin altı, havuzun etrafı soyunma ve giyinme yerleridir. Yıkanma bölümüne açılan kapının arkasında ağaçtan büyükçe bir tokmak asılı idi ve burada soyunup da yıkanma bölümüne geçmek isteyen kişi kapıyı açtığında bu tokmak "gümm" diye bir ses çıkarırdı. Bundan maksat; içerideki yıkananlardan açık saçık olan varsa toparlanması için onu haberdar etmektir. (Resim -2-3)

Resim 2.

Resim 3.

Dar bir koridordan geçtikten sonra ilk aşamada orta hamama ulaşılır. Orta hamam biraz daha serincedir ve içeride sıcaktan bunalanların nefeslenebileceği veya yıkanabileceği bir kısımdır. Ayrıca orta hamamda 'traşlık' denilen odalarda bulunur.

Orta hamamdaki dar koridoru takip ederek 'yunak' denilen yıkanma kısmına ulaşılır ve burası hamamın ana bölümüdür. Buradaki kubbenin altında genel yıkanma yerleri ve yan tarafında da iki odadan oluşan özel yıkanma yerleri vardır.

Hamamda yıkanan kişi dışarıya çıkacağı zaman orta hamama gelir ve pirinçten yapılmış hamam taşını iki üç kez hamamın duvarına vurup beklemeye başlar. Bu sesi duyan hamamcı içerideki bir müşterinin çıkmaya hazırlandığını anlar ve omzundaki havlularla orta hamam gelir.

Müşteri burada ıslak peştamalı çıkarır ve hamamcı tarafından kurulanıp havlularla sarılıp sarmalandıktan sonra dışarıya çıkar. Giyinme bölümüne çıkan müşteri burada bir müddet dinlenip çay içer. Şayet bu müşteri biraz itibarlı birisi ise; onun nemli havlularını kısa bir süre sonra sırtından alınıp ikinci bir havlu verilir ve çayı da istemeden gelir. (Resim 4,5,6)

Tabii ki hamamdaki bu klasik yıkanma şekli yıllarca hep böyle devam edip gitmemiş. Asırlar içerisinde Moymul'lular burada bir hamam kültürü de oluşturmuşlar.

Yazımın başında da belirttiğim gibi hamam denince Moymul'luların çoğunun burayla ilgili anlatacağı mutlaka bir bilgileri ve hatıraları vardır.

Hele bir emekli öğretmen Mustafa GÜNER hocam vardır! Bugüne kadar kendisinden geçmişe dair bu hamam sohbetlerini defalarca dinlemişimdir. Hamamla ilgili eski günleri öyle tatlı ve coşkulu anlatır ki; onu her dinleyişimde kendimi, tepesinden kıvrım kıvrım dumanı tüten, içerisi burul burul hamam kokan o kubbenin altında hissederim.

Resim 4.

Onun o coşkulu anlatımları bir yandan oluklardan şakırdarak akan sıcak sular misali kulaklarımda yankılanıp iç dünyamı ısıtırken, diğer yandan ise sohbetimiz nihayete erdiğinde her daim kendimi, hamamdan çıkmış gibi ak-pak ve zinde hissederim.

Resim 5.

Resim 6.

Yine bir gün öteden beriden konuşurken söz dönüp dolaşıp hamama geldi ve Mustafa hocam başladı söze.

Önce bir, ahh hocam ahhh... Bu hamam öyle bir hamamdı ki; bu çıvarda eşi benzeri yok tu, diyerek zihnini önce yıllar öncesine

bir götürdükten sonra; hamam genellikle gündüzleri kadınlara akşamları da erkeklere açık olurdu, diye başladı söze.

Her sabah namazı öncesinde hamam müşteriye açılırdı. Erken saatin müşterileri genelde gençler olurdu. Nadiren de olsa arada bir yaşlılardan da görülen olurdu. Gençlik bu ya, sabah kalkıp da suya banyoya gerek duyup evde kinalığı (banyoluk) olmayan, anasına ebesine söyleyemeyen gençler gelirdi sabah erken yıkanmaya.

Kuşluk vaktinden sonra hamam kadınlara açılırdı ve akşam ezanına kadar devam ederdi. Akşam ezanından sonra karanlık çökmeye balayınca bu defa erkekler yıkanmaya başladılar.

Tabii ki, iki asır'a yakın Moymul halkına hizmet veren bu hamam da rutin olarak böyle yıkanılıp geçilmedi. Bu zaman zarfında bizim; Kız Hamamı, Kırk Hamamı, Damat Hamamı, Asker Hamamı gibi isimler altında bir hamam kültürümüzde oluştu.

Kız Hamamı: Kız hamamına yeni nişanlanan genç kızlar ve yakınları, oğlan evi tarafından davet edilirdi. Oğlan evi tarafından görünce, elti ve kız evi tarafından da gelin kız ve yengelerinin de hazır bulunduğu kişilerle yıkanmaya (yunmağa) gidilirdi. Hamama giderken hamam bohçasına özen gösterilir, kese, sabunluk, tas, tarak, terlik ve iç çamaşır vs. gibi şeylerin eksiksiz olmasına gayret edilirdi. Gelin adayı genç kız, oğlan evi hanımları tarafından yunakta her yönüyle incelenip gözlenirdi. Hamamdan çıktıktan sonra da yeni dünür olan iki tarafın aile-

leri, hazırlanan yemekler iştahla ve muhabbetle yerirdi.

Kırk Hamamı: Yeni doğum yapmış annenin kırkı çıkınca taze bebeğiyle yine iki ailenin kadınları zengin bohçaları ve en güzel giysileriyle donanır yıkanmak / kırklanmak üzere hamam gidilirdi. Hamam dönüşünde oğlan evinde yemek ziyafeti verilirdi. Yemekten sonra da "dada" mevliidi okunup çocuğun ebeveynine hayırlı bir evlat, vatanına milletine yararlı bir insan olması için dualar edilirdi.

Damat Hamamı: Düğün öncesi damat ve sağdıç gurubu önce hamama yıkanmaya giderlerdi. Hamamda tertemiz yıkanan damat ve sağdıçlar iç çamaşırlarından damatlık giysilerine kadar yeni elbiselerini giyinip hazırlanırlardı. Bu esnada düğün alayı hamama gelir ve damadı hamam kapısından alırlardı.

Düğün alayının önüne alınan damat ve sağdıçlar mahallemizin saygını, âlim ve fazıl aynı zaman da medresemizin de hocası olan Mehmet efendinin (1873-1943) evine götürülürdü. Damat ve sağdıçlar bu düğünün ve kurulacak yuvanın hayırlı ve uğurlu olması için bu zatı muhteremin elini öpüp hayır duasını almayı bir görev bilirlerdi.

Asker Hamamı: Asker hamamları çok daha muhabbetli olurdu. Mahalleden aynı tertip askere gidecek olanlar yola çıkacaklarından bir kaç gün önce toplu halde hamam gelirlerdi. Hamam türkü şarkı muhabbet gır gır dan adeta yıkılırdı. Burada yıkanıp traslarını olan gençler ardından da kutsal asker ocağı yoluna düşerlerdi.

TIKIRDAKLI OYUN KAŞIĞI

Mehmet İZMİRLİOĞLU

KAŞIK: Tüm dünyada insanoğlunun var olduğundan bu yana ihtiyaç duyduğu ve kullandığı en önemli nesnelere arasındadır kaşıklar. İlk kaşığa MÖ. Çatalhöyük'te rastlanmıştır. İnsanların çok eskiden kullandığı kaşık; tahta metal ve kemikten yapılmıştır. Türk mutfak geleneğinde tahta kaşığının tarihi Selçuklulara kadar dayanır. Kaşgarlı Mahmut'un Divanu Lügati't-Türk adlı eserinde geçen kaşuk ve kamuç sözcüklerinin bugün kullandığımız kaşığın karşılığı olduğu biliniyor. Eski devirlerde Anadolu'da kaşık ablah, cemiş, kançol olarak da adlandırılmış.

Tahta kaşıklar kullanım amacına göre farklı isimlerle anılır. Bunlar genellikle; çorba, pilav, hoşaf, yemek, tatlı, muhallebi, kahve, bal, kavurma, dağıtım kaşığı (kepçe), süs kaşıkları ve oyun kaşıkları olarak adlandırılır. Yöremizde ise genellikle yemek için olana "gaşık", oyun için olana "tıkırdaklı gaşık" yada "oyun gaşığı" denilmektedir.

Geleneksel el yapımı kaşıklar genellikle şimşir, akçaağaç karaağaç ve gürgen ağacından yapılıyor. Trabzon'un Of, Yomra, Kastamonu'nun Şenpazar, Bolu'nun Taraklı ilçesinde ve Konya Akseki Bademli Köyü'nde yoğun olarak devam eden el yapımı kaşıkçılık; Kaş/Davazlar Köyü, Kütahya/Gediz, Geyve, Bolu, Mudurnu, Gönük, Seben, Kırışık, Bergama, Bursa, Eskişehir, Anamur ve Silifke'de de sürdürülen bir el sanatıdır. Tahta kaşıkların en makbulü şimşir ağacından yapılanıdır. Zira daha sağlam ve uzun ömürlüdür. Taraklı'da kaşık yapımı için diğer yörelerden farklı olarak özel mekânlar inşa edilir. Evlerin biti-

şğinde bulunan kaşık evi ya da kaşık odası diye adlandırılan yerlerde üç usta birlikte çalışır.

Tavşanlı Yöresinde de tahta kaşık ustası Bahattin PİRE bu işi yapan çok az kişiden biri.Yöremizde geleneksel el yapımı oyun ve süs kaşığı ustası Bahattin PİRE ile kaşık yapımı hakkında kısa bilgiler aldım. Bahattin PİRE 1968 Tavşanlı/Kızılçukur köyü doğumlu. Asıl mesleği şoför ve 3 çocuk babası. Ustamız 17 yıldır kaşık yaptığını ve bu uğraşmayı kendi kendine öğrendiğini söylüyor. Kaşık yapımını daha çok meslek değil hobi olarak yapan ustamız, ev ekonomisinde bir miktar katkıda bulunuyor. Uğraş esnasında kendini çok rahat hissettiğini ve gerçek yaşamdan azda olsa onu uzaklaştırdığını söylüyor. Evinin yanında küçük bir atölyesi olan Bahattin usta "TIKIRDAKLI OYUN KAŞIĞI" yapımını aşamalarıyla göstererek anlattı.

Tıkırdaklı oyun kaşığı yapım aşamaları;

- Kaşık yapmak için hammadde halindeki ağaç (genellikle yöremizde sıkça bulunan akça ağaç) bir kaşık boyunca testere ile kesilir. (Bknz. resim 1)
- Odun halindeki ağaç mengeneye bağlanarak balta ve testere ile kabaca kaşık şekli verilir. (Bknz resim 2)
- Sonraki aşamada küçük bıçak (Bknz resim 3) yardımıyla tıkırdak çıkarılır. Tıkırdak çıkarmak (bknz 4) aşamaların en zoru olduğu gibi yanlış bir bıçak hareketi ağacın kırılmasına neden olabilir.

- Eğgi (Bknz resim 4) bıçakla kaşığın keser izlerini yok etme ve oyma işlemi devam eder
- Büyük bıçakla (Bknz resim 5) sap ve baş kısımlarının oyulması ile kaşığın son şekli verilir.
- Zımparaya bıçak izleri temizlenir, pürüzsüz yüzey halini alır. (Bknz resim 6) Sonra isteğe göre vernik, boya, cila yada üzerine değişik süsleme yapılarak hazır hale getirilir.

Resim 1.

Resim 2.

Resim 3.

Resim 4.

Resim 5.

Resim 6.

Resim 7.

OYUNDA KAŞIK: Kaşık vurmali çalgılar türünde bir enstrümandır. Oyun kaşıklarının en önemli özelliği ise çok ses çıkarmasıdır. Bu nedenle özellikle kızıl şimşir ağacı tercih edilir. Yöremizde oynanan oyunlarımız kaşıklı zeybek gurubuna girmektedir. Bu yüzden oynanan birçok oyuna kaşıkla eşlik ederiz. Bu kaşıklar kısa yada uzun saplı olarak değişir. Genelde Kütahya merkez kadın oyunlarında uzun saplı kaşık kullanılırken ilçeler kısa saplı kaşıkla oyunlarını oynarlar. Kaşıkla oyun oynamanın nedeni oyunun coşkusunu artırmak ve izleyiciye görsel sunumun dışında işitsel bir gösteri sunmaktır. Düğünlerimizde ise düğün yapacak kişi önceden oyun kaşıklarını alır ve düğün alanında herkesin oyuna kalktığı zaman rahatlıkla görebileceği ve alabileceği yere koyar. Yada oyuncu kaldırmayla görevli kişiye teslim eder. Oyuna kalkacak kişi kaşıkları alıp ellerine; sap kısımlarını parmaklar arasına alır, oval kısımlarını ise sırt sırta gelecek şekilde avuç içine alarak çalınmaya hazır hale getirir. Bunun dışında farklı tutuş biçimleri de vardır.

Kaşık çalınırken birçok şekilde tutulabilir.

- Zil çalar gibi: Biri yüzük ile orta parmak arasında, biri başparmağın iç tarafında, ikisinin de sapları dışarıda tutulacak şekilde, elin her sıkılmasında iki kaşığın sırt sırta çarpmasıyla, İspanyada tahta kastanyetlerin çalınması tarzında (bu yöntem ile iki eldeki kaşıkların saplarının birbirine vurulmasına da olanak verir). Konya ve Silifke yöresi halk oyunlarında bu yöntem kullanılır.
- Zilli maşa tarzında: İşaret parmağının iki yanına sapları avuç içinde ve ağızları dışarıda sırt sırta tutup öbür ele, dize, kola, omuza vurup yuvarlak kısımlarının birbirine çarpmasını sağlar. Orkestralarda bu yöntem çok kullanılır.

- Salata servisi yapacakmış gibi: aynen yukarıda salata servisi için tutulduğu gibi (kaşıklardan biri baş, yüzük ve işaret parmağıyla, biri de yüzük parmağının sırtı, küçük, ve orta parmaklarla tutulacak şekilde, yüzük parmağı menteşe eksenini olacak şekilde) ama kaşıklardan birini ters çevirip, parmakların her bir araya gelişlerinde kaşıkların sırt sırta çarpmalarıyla, Endonezya da yemek çubuklarının çalınması, Eskişehir ve Dinar yöresel kadın halk danslarında bu yöntem kullanılır.
- Nakkare (Kudüm) çalar gibi: Bir kaşık yüzük ve orta parmak arasında, ağız sol avuç içinde, ikinci bir kaşığın sapı saatin kayışı altında, ağız sol bilek -avuç üzerinde (bu ikisi nakkare gibi) üçüncü bir kaşık ise sağ elde (vurma çubuğu gibi)... Orkestralarda bu yöntem bazen kullanılır.

Eskiden mutfak eşyaları için kullanılan en yaygın malzeme ahşap olduğundan yer sofralarından, tel dolaplara, oklavaya, merdaneden, her yemek için ayrı şekil ve büyüklüklerde üretilen kaşıklara kadar neredeyse hemen her şey ağaçtan yapılırdı. Sözlüklerimizde onlarca deyimle konu olan, büyükannelerimizin maharetli ellerinin şefkatli dokunuşlarıyla tuttuğu tahta kaşıklar şimdilerde kim bilir kaçınıcı kuşak tarafından yeniden keşfediliyor. Zaman içinde teknolojinin gelişmesi metal mutfak eşyalarının şık tasarımları, albenili görünüşleri plastiğin birçok alanda kullanımı tahta malzemeleri eskisi kadar kullanılmaz kıldı. Bu yüzden geleneksel el yapımı kaşık ustalarının sayısının giderek azaldığını görüyoruz. Günden güne kaybolan el sanatlarımızın korunması ve geliştirilmesi için üstümüze düşen ne ise en iyisini yapmanın görevimiz olduğunu unutmamalıyız.

Mevlana'nın babası Bahaddin Veled: "CENNET BU TOPRAKLARDA"

Yakup ÇELEBİ / Araştırmacı Öğretmen

Fevzi COŞGUN Abi ile TEMA gezisi yapan pek çok kişi mevcuttur. Ben de âcizane Onunla birlikte 5 veya 6 defa geziye katıldım. Tabi ki bu gezileri ömrüm boyunca unutamayacağım. Bu geziler neticesinde Ben "Bu topraklar benimdir; tapusu bendedir; benim için her santimetresi çok değerlidir. Buraların bir karışını bile düşmana çiğnetmeyeceğim" demeye başladım.

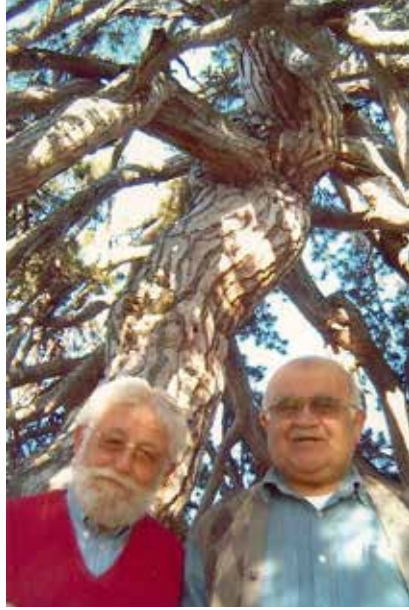
Birçok kişinin dediği gibi benim de hayatımın dönüm noktası Fevzi COŞGUN Abim ile tanışmam olmuştur. Bu geziler sırasında Ondan birçok yaşanmış hadiseyi de zevkle ve canlı olarak dinledim. Bu gün sizlere hakikaten tüylerinizi diken diken edecek bir olayı, "DİKEN OLAYINI" aktarmak istiyorum. Eminim çok hoşunuza gidecek ve torunlarınıza bile anlatacaksınız.

TÜRKİYENİN MİLLİ TAKIMI KURULSA...

Fevzi Ağabeyimiz her fırsatta şöyle derdi. "Türkiye'de Endemik türlerden ve Anıt ağaçlardan bir milli takımı kurulsam eminim 6-7 tanesini Kütahya verir."

Şimdi size onun bu sözünü ispatlarcasına bir olay anlatacağım:

Fevzi COŞGUN, Hayrettin KARACA ve yabancı misafirleri Tavşanlı'nın Yaylacık Dağları'nda bir TEMA Gezisi'ndedirler. Bu sırada gelişen hadiseyi Fevzi Abinin kendi ağzından dinleyelim:

Fevzi COŞGUN ve Hayrettin KARACA
bir gezi esnasında

"Ekte bir başka bayan profesör, kendi halinde sessiz sessiz sadece dikenleri topluyor, herberyum için hemen baskıya alıyordu. Bayanın diken profesörü olduğunu öğrenince Sayın Karaca'ya: 'Dikenin de mi profesörü olurmuş?' dedim. Benim sözlerimi hemen muhatabına aktardı. O bayan, gerçek bir bilim insanı ciddiyeti ile elindeki dikenini bana göstererek bir şeyler söyledi. Kulaklarımın dikkatini hemen Karaca'ya çevirirken gözlerim halen dikende idi.

—Diken bir ansiklopedinin indeks sahifesi gibiymiş doğada. Ben bu dikenini görünce en az 10 kilometrekare alanda yetişen veya yetişebilecek tüm bitkileri bilirim ve incelemelerimi ona

göre yaparım, diyor. Ben 'Ya öyle mi?' deyip o gün akşama kadar bulduğum tüm diken çeşitlerini bayana bir çiçek buketi gibi takdim ettim. Diken çeşitlerine baktı baktı sonra aynen şöyle söylemiş:

—CENNET BURALARIN YA ALTINDA YA ÜSTÜNDE.

Sayın Karaca bize bu cümleyi tercüme edince ona:

—Bu cümleyi 700 sene önce Mevlana'nın babası Bahattin Veled de Kütahya'mız için söylemiş, dedim."

Fevzi COŞGUN ve dava arkadaşları
TEMA yürüyüşünde

Olay bu şekilde. Burası bizim vatanımız. Biz topraklarımızı çok seviyoruz. Sözlerimi Efendimiz Muhammed Mustafa (SAV) nin bir hadis-i Şerifi ile tamamlamak istiyorum. Mekke'den Medine'ye yeni hicret edilmişti. Sahabelerden birisi her şeyini bırakarak geldiği Mekke'yi çok özlemiş yönünü o tarafa çevirerek ağlıyordu. Belli ki memleketini çok özlemiş hasretini dindirmek için gözyaşı döküyordu. Efendimiz (SAV) bu duruma şahit olunca şöyle dedi:

"Vatan sevgisi imandandır."

TAVŞANLI'DA BEBEK MEVLİDİ

Sema Nur KAYA / Sosyolog

Bebeğin doğumundan bir ay önce anneanne tarafından hazırlanmış olan 'dada urbası' denilen bebeğin kıyafetlerini kız evinin yengeleri ile oğlan evine gönderir. Ve odanın birine serilir. Oğlan evi bu yengelere takım yemek ikram eder. Daha sonra oğlan evinin bebek için yaptığı hazırlıklar da bu odaya serilerek gözün aydına gelen misafirlere gösterilir.

Doğumdan sonra anne önceden hazırlanmış olan yatağa yatırılır. Anne gelen misafirleri burada karşılar. Gelen misafirler arkadaşlar eş dost ve akrabalarıdır. Misafirler evlerinden yaptıkları yiyeceklerden götürürler. Ev halkına "Allah analı babalı büyütsün" diye dua ederler. Ziyaret kısa sürer. Bu ziyarete 'gözün aydına gitmek' adı verilir.

Bebeğin doğumundan iki, üç hafta sonra mevlit için gün belirlenir. Mevlit takım yemek veya lokum, çay olarak karar verilir. Mevlit için eş dost akrabalar ve arkadaşlar çağrılır. Daha çok ağızdan ağza duyularak gelmeler olur. Onun için hazırlıklar fazla fazla yapılır.

Mevlit günü bebek pek gösterilmez. Nazara gelmesinden korkulur. Anne eğer iyi ise ayakta dır veya yatağın başında oturur. Bebeğin annesi mevlit günü annesinin bebek urbası ile kendisine konulan şalvar takımını,

çitili yazmasını ve ayakkabılarını giyer.

Mevlit ya o gün okunur, yahut daha önce okunur. Misafirler mevlit evine gelirler. Hediyelerini sunarlar. Eğer ikinci çocuk ise hediye alınmaz. Bebeğe yakın akrabalar altın takarlar. Eğer bebek kız ise anneanne ve babaanne bilezik takarlar.

GÖBEK KORDONU: Göbek kordonu düştüğü gün, evine bağlı olsun isteyen evin bahçesine, dinine bağlı olsun isteyen cami bahçesine, okusun alim olsun diyen okul bahçesine gömer. Kimi inanışa göre ise kordon saklanır. İkinci bebek olunca aynı yere oda konulur. Böylece de iki kardeşin bağlarının kuvvetli olacağına inanılır.

KIRK UÇURMA: Bebeğin doğumunun kırkıncı günü anne ve çocuk kırklanır. Kırkıncı günden bir gün önce yani otuzdokuzuncu gün kırklamak daha iyi olduğu söylenir. Anne ve bebek için kırk tane taş toplanır. Su dolu

kabın içine atılan bu taşlar daha sonra anne ve bebek üzerinden dökülür. Bu su ayak basılmayan bir yere dökülür. Kırk uçurma eve davet edilen eş dost ve akrabalar ile yapılır. Yemekler yenilir.

Kırk uçurmadan sonra yakın akrabalar sıra ile aileyi yemeğe davet ederler. Buna 'kırk daveti' denir. Bebek kırk uçurmadan sonra ilk kimin evine giderse o ev bebeğe yumurta, ekme, un gibi hediye verir.

Bebeğin diş çıkarttığı dönemde çıkan dişini ilk gören kişi bebeğe hediye alır. Evin büyükleri tarafından buğday kaynatılarak komşulara dağıtılır. Akrabalar ile birlikte yenir.

Çocuğun ilk tırnak kesiminde ellerine kına yakılır. Çocuk baba, dede, dayı, amcanın ceplerine elini sokar, ne kadar para çekerse o çocuğun nasibidir. Çocuğun nasibi olan o para ile şeker alınır. Eşe dostta dağıtılır.

MANİLERDE TAVŞANLI

Sema Nur KAYA / Sosyolog

Kaynak Kişi: Leman Atak

1- Evleri var havalı,
Dibi bülbül yuvalı,
Böyle sevda görmedim,
Ben anamdan doğalı.	11- Kızım kızım kız kişi,
Dünür gelir yüz kişi,
Alır gide bir kişi,
Kızım ağalan beylen işi.	20- Gel bakma kimseye hor,
Halkı yorma kendine yor,
Yıkmak için çok düşün,
Yıkmak kolay, yapmak zor.
2- Karanfil ekme yarım,
Dibine dökme yarım,
Sen orada ben burada,
Gurbetlik çekme yarım.	12- Aşk her şeyden üstündür,
Aşık aşkla bütündür,
Aşkın beklediği,
Aşk içinde bir gündür.	21- Aşağı cami direk ister,
Söylemeye yürek ister,
Benim karnım tok emme,
Arkadaşım börek ister.
3- Karanfilim maksuda,
Bir yar sevdim Aksu'da,
Ulu Mevlam kavuştur,
Akşam ile yatsıda.	13- Hoş geldin sefa geldin,
Canıma cefa geldin,
Ne ben öldüm kurtuldum,
Ne sen insafa geldin.	22- Halayıklar halayıklar,
Ocak başı talayıklar,
Davulumun sesini duyunca,
Yengem pirincin taşını ayıkla.
4- Karanfil olamadım,
Dallara konamadım,
Toprağın buradanmış,
Sılaya varamadım.	14- Zikir kalbin kalayı,
Çalışmaktır kolayı,
Arş altında bekliyor,
Dervişlerin alayı.	23- Hacıların kazları,
Dolaptadır tuzları,
Üçü birden gülmedi,
Talip 'ağanın kızları.
5- Bahçalarda bal kabak,
Açılmış tabak tabak,
Beni beğenmez iken,
Aldığın mataha bak.	15- Fesleğen ektim çayıra,
Dalı budağı bayıra,
Yukarıdan Mevlam çatmış,
Aşağıda kim ayıra.	24- Şu dağlar tepe tepe,
Kar yağar serpe serpe,
Küçük hanım uykudaymış,
Uyardım öpe öpe.
6- Bahçalarda gürgenlik,
Böyle mi olur ergenlik?
Çarşıdan basma aldık,
Üstümüze yorganlık.	16- Ak koyunum azılıdır,
Kara koyunum kuzuludur,
Çok beklemeyin kardaşlarım,
Dizlerim sızılıdır.	25- Karabiber kağıtta,
Ne gezersin hayatta,
Ne gezmiyim hayatta,
Yar sesi var sokakta.
7- Evlerine varamadım köpekten,
Telli uşur çözemedim ipekten.	17- Ne uyursun ne uyursun,
Bu uykudan ne bulursun,
Al abdesti kıl namazı,
Cennet_i alayı bulursun.	26- Entarimi ben biçtim,
Ateşine ben düştüm,
Eller ne derse desin,
Askerin gönlüne düştüm.
8- Evlerine varamadım kar diye,
Uykularda sayıkladım yar diye	18- Mani benim ezberim,
Kan ağlıyor gözlerim,
Ben o yarin yolunu,
Ölene dek beklerim.	27- Dere boyu giderim,
Koyun kuzu güderim,
Alem benim kayam mı?
Sevdiğime giderim.
9- Bahçalarda intişah,
Boyu uzun kendi şah,
İki gönül bir olsa,
Ayıramaz padişah.	19- Başladı zara bülbül,
Ne demiş hara bülbül,
Gül yaprağı düşünce,
Düşer efkara bülbül.	28- Masa üstünde koku,
Al şu mektubu oku,
Senden ayrı düşeli,
Gözüme girmez uyku.
10- Ekinler ekilirken,
Dibine dökülürken,
Saçından üç tel yolla,
Kefenim dikilirken.		

- 29- Sevilerden geçilmez,
Soğuk sular içilmez,
Onbeş tane yar sevdim,
Yine ondan geçilmez.
- 30- Gül dalını eymeli,
Dibinde eylenmeli,
Mektup gönderen kızları,
Cennete göndermeli.
- 31- İpek gömlek dizdedir.
Çifte benek yüzededir,
Cennetten huri çıksam,
Yine gönlüm sendedir.
- 32- Boğazımda inciler,
Kümeşteki civcivler,
Helal olsun sevdiğim,
Kavuştuğumuz günler.
- 33- Çarşıda çalışırım,
Yarimle konuşurum,
Ben yeni bir yar sevdim,
İnşallah kavuşuruz.
- 34- Asker yapar talimi,
Kimse bilmez halimi,
Hem askerlik hem sevda,
Öldürecek yarimi.
- 35- Bisiklete binersin,
Bizim evde inersin,
Eğer annem sorarsa,
Teker patladı dersin.
- 36- Kuru kına yaş kına,
Ölürüm aşkına,
Mevlam sabırlar versin,
Benim gibi aşğa.
- 37- Ayı izi, kut izi,
Babam büyüttü bizi,
Ben babamın dizine,
Saydırırım beş yüzü.
- 38- Entarim benek benek,
Kimden alayım örnek,
Anasına düşer mi?
Kızını kocaya vermek.
- 39- Bugün ayın onbeşi,
Yoktur yarimin eşi,
Saçı gece ateşi,
Yüzü seher güneşi.
- 40- A kazan kara kazan
Kalk oğlan para kazan,
Eller düğün ediyor,
Acıcıkta sen özen.
- 41- Pınar başı ben olayım,
Bulanırsam bulanayım,
Sevdiğime varayım da,
Dilenirsem dileneyim.
- 42- Susalarda gezersin,
Çimenleri ezersin,
Sen ellerden güzelsin,
Niçin yarsız gezersin?
- 43- Karyolanın ipine,
İpekli mendil serdim,
Şu gavurun oğlunu,
Candan gönülden sevdim.
- 44- Sarı saçı örmezler,
Beni sana vermezler,
Gel benimle kaçalım,
Ay karanlık görmezler.
- 45- Okumalar okunur,
Dokumalar dokunur,
Sevdiğim oğlanın adı,
A harfiyle okunur.
- 46- Ben bir yaptırdım,
Camını poyraza koydurdum,
Sevdiğim oğlana varacağıma,
Çingeneye fala baktırdım.
- 47- Karanfil taşkın olur,
Kumları sakçın olur,
Sevdiğine varamayan,
Tavuktan düşkün olur.
- 48 -Elinde su testis,
Geliyor tatlı sesi,
Amberle mis kokuyor,
Yarın güzel nefesi.
- 49- Evimizin önü alıç ağacı,
Dibinde eğriken keklik bilici,
Dostumuz yok emme,
Düşmanımız cana kıyıcı.
- 50- Terzi misin be yarım?
Göğsünde iğneler var,
Sen güzel misin yarım?
Senden güzel neler var.
- 51- Kabağın kökeniyim,
Ucunun dökeniyim,
Ben nişanlı değilim,
Her gelene dölenirim.
- 52- İndim dereye durdum,
Bir çift güvercin vurdum,
Güvercini vururken,
Yarın izini buldum.
- 53- Altın tasa su koydum,
Yarı evlenmiş duydum,
Evlenirse evlensin,
Ondan üstün yar buldum.
- 54- Evler sıralıdır,
Sevdiğim buralıdır,
Geçme kapım önünden,
Yüreğim yaralıdır.
- 55- Ay dağı aşmak ister,
Bal dudak yaşmak ister,
Şu benim deli gönlüm,
Yare kavuşmak ister.
- 56- Tarlada bakla,
Baklayı bayrama sakla,
Ahmet ağa tarla bitiyö,
Kesenin dipini yokla.
- 57- Yüzünde çifte benler,
Hayran oldu görenler,
Bilmem nasıl vazgeçer,
Sana gönül verenler.
- 58- Derelerin çakılı,
Nerden aldın bakırı,
Döne döne oynuyor,
Tavşanlı'nın kızları
- 59- Annem entari almış,
Siyah dalları varmış,
Keşke sevmez olaydım,
Yarimin yarı varmış.
- 60- Evimizin önü iğde,
İğdenin dalları yerde,
Annesi kara yerde,
Kız ta gurbet elde.

NAMAZ GÖZLEMESİ

Sema Nur KAYA / Sosyolog

Kaynak Kişi: Leman Atak

Arabi aylardan Recep Ayının ilk Cuma gecesi 'Regaip Kandili'dir. İlçemiz de Regaip kandilinin olduğu haftaya 'namaz' denir. Ve bu hafta da her aile gözleme yapar dağıtır. Bu hafta yapılan gözlemelere de 'namaz gözlemesi' adı verilir. Namaz gözlemesi yapılacak evde bir iki gün önceden telaşı başlar, gözlemelerin iç malzemeleri hazırlanırdı.

Namaz gelmeden bir hafta önce çocuklar kendi mahallelerinde 'TIRTIR' toplarlardı. Tırtır toplama; mahallenin çocukları toplanarak ellerine bir teneke ve sopa alıp, mani söyleyerek mahallelerindeki evleri tek tek dolaşırlardı. Söyledikleri mani;

Tırtır bir odun ver, kurtul,

Sıra sıra söğütler, dümbek çalar
leylekler,

Yenge, yenge bir odun vermezsen,

Ambar altında pırasağ, pırasağ.

Çocuklara gittikleri bütün evlerden odun verilirdi. Ve toplanan bu odunlar mahallede maddi durumu

olmayan ailelere teslim edilirdi.. Böylece hem yardımlaşma sağlanmış hem çocuklara yardımlaşma öğretilmiş olurdu. Ayrıca çocukların bu eğlencesi namazın geldiğinin ilanı durumundaydı.

Perşembeyi cumaya bağlayan gece, herkes ibadetlerini yapar, özellikle yatsı ve sabah namazları cemaatle kılınmaya çalışırdı. Erkekler sabah namazından sonra mezarlık ziyareti yaparlardı.

Sabah namazından sonra hamurlar hazırlanır, saçlar vurulurdu.

Çeşit çeşit gözlemeler yapılırdı. Yapılan gözleme çeşitleri şunlardı; yağlı gözleme, yavan gözleme, şekerli gözleme, kaymaklı gözleme, haşhaşlı gözleme, tahinli gözleme, peynirli gözleme, patatesli gözleme, soğanlı gözleme, kıymalı gözleme, cevizli gözleme...

Yapılan gözlemeler komşulara dağıtılır, erkekler dükkanlarına götürür dükkan komşuları ile birlikte yenirdi. Çocuklar gene odun toplar gibi gözleme toplarlardı. "Göz gözleme, göz göz gözleme" diye manilerle toplanan gözleme gene mahallede maddi durumu olmayan ailelere verilirdi. Ve çocuklar bu şekilde paylaşmayı da öğrenmiş olurdu.

Eğer Regaip kandili bahar ve yaz aylarına denk gelirse, yapılan gözlemeler alınıp ilçemizin mesire yeri olan adaya gidilirdi. Ada dolar taşardı. Bu olaya da '**namaz adasına gitmek**' denirdi.

Tavşanlı

EŞEN KÖYÜ

Ahmet TÜRKMEN

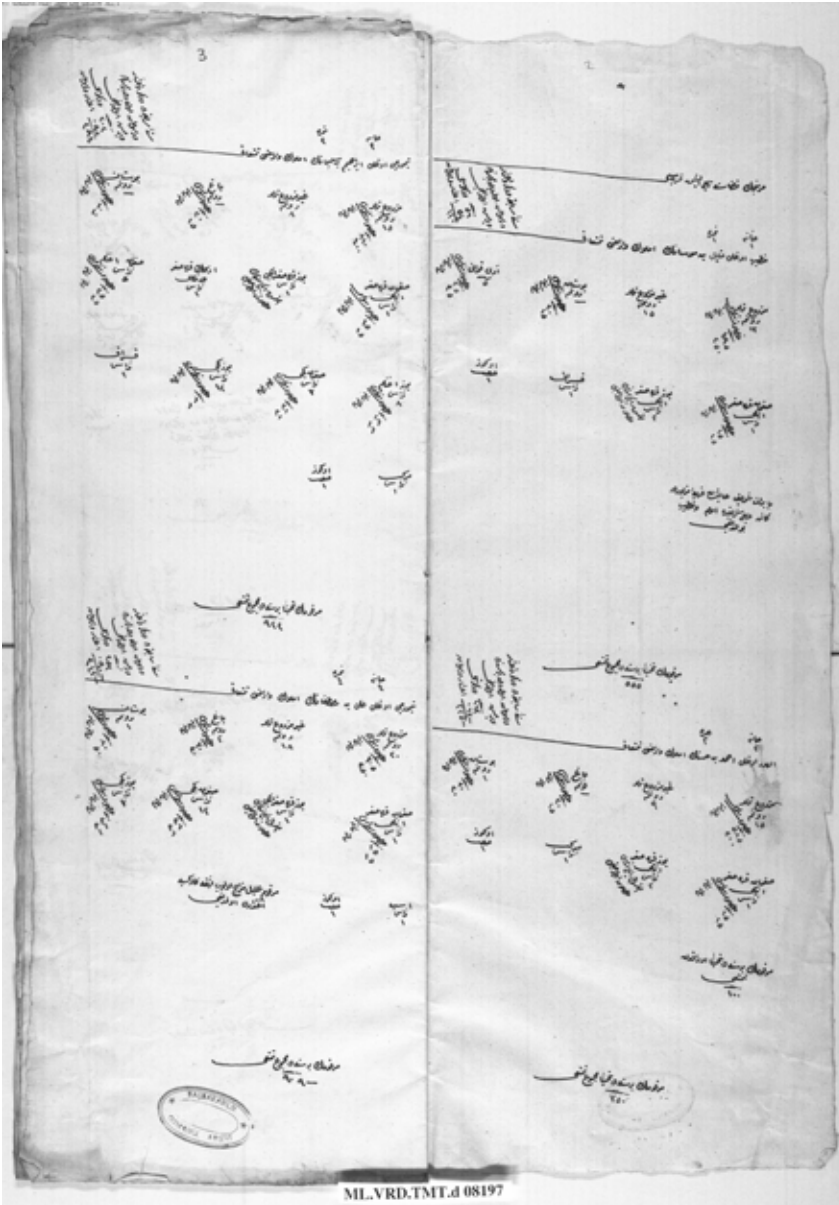
Köyün Adının Kökeni:

Köy adını buraya yerleşen Eşenli Yörük Türkmen Cemaatinden almıştır. Eşen kelimesi; “toprağı veya toprak gibi yumuşak bir

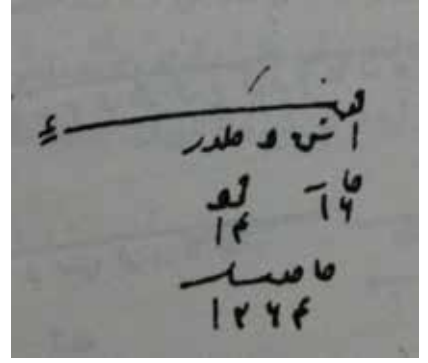
şeyi biraz kazan kişi, atla hızlı giden, hareket eden, yola çıkan, bir yerden bir yere veya savaşa giden asker, koşturan, çoşan, ip büken, toplan bir şeyi dağıtan” anlamlarına gelmektedir.

Türklerden Önce Eşen Köyü:

Eşen köyü sınırları içinde arkeolojik çalışma yapılmadığı için dönemi tespit edilemeyen beş adet eski yerleşim yeri bulunmaktadır. Kilerler mevkiinde mermer yapılar, kerpiç, eski harç kırıntıları, düzgün kesilmiş büyük beyaz taşlardan yapılar, kale kalıntıları, mezarlar ve mezarlardan değerli eşyalar, Çakılası (eski köy yeri) mevkiinde tuğla, kerpiç, kesilmiş taş, mezarlar ve Bizans-Roma sikkeleri çıkmıştır. Eşenli Yörük Türkmen Cemaati Çakılası mevkiinin yanına yani köyün bulunduğu bugünkü yere yerleşmiştir. Aşağıharman-Mantarlık mevkiilerinde kerpiç duvar kalıntıları, büyük tahıl-şarap küpleri, Gurcan mevkiinde tuğla, fırın ve yapı kalıntıları çıkmıştır. Köyün orta kısmına yakın bir mevkide yönleri doğu istikametinde defnedilmiş içinde eşya olmayan mezarlar bulunmuştur. Mezarlardaki kemikler köy dışında ayak altı olmayan bir yere nakledilmiştir. Ayrıca Fındıcak ve Kurudere mevkiilerinde kale kalıntıları bulunmaktadır.

ML.VRD.TMT.İ 08197

Türklerden Sonra Eşen Köyü:

Eşenli Yörük Türkmen Cemaati'nin köyün bulunduğu yere ne zaman geldiği hususunda kesin bilgiler mevcut değildir. 1530 tarihinde köyde 16 hane ve

14 bekar (hasılat geliri 1264 akçe) olduğu göz önünde bulundurulursa, Eşen köyünde daha önceki yıllardan beri yerleşimin olduğu tahmin edilebilir.

1894 yılındaki arşiv kayıtlarına göre Adranos Kazası-Harmancık Nahiyesi'ne bağlı bir köydür. 1899 yılında yine Adranos (Orhaneli) Kazası-Harmancık Nahiyesi'ne bağlı bir köy olarak 56 hane 333 nüfustan ibarettir.

1830 yılı Eşen Köyü Erkek Nüfusu:

Adı	Baba Adı	Yaş	Fiziki özellik	Meslek
Hatiboğlu Halil	Musa	45	Uzun boylu kara sakallı	İmam-Hatip
Küçük oğlu Mehmet Emin	Halil	10	-	-
Kocaeskioglu Ali	Mustafa	50	Kara sakallı	Muhtar-Ziraatçi
Büyük oğlu İbrahim	Ali	30	Kısa boylu kumral sakallı	-
Diğer büyük oğlu Hüseyin	Ali	25	Kısa boylu kumral sakallı	-
Çolak Kethüda Seyid Ali	Mustafa	60	Ak sakallı	2.Muhtar-Ziraatçi
Büyük oğlu Halil	Seyid Ali	38	Uzunca boylu kumral sakallı	-
Diğer büyük oğlu İbrahim	Seyid Ali	16	Hasta	-
Küçük oğlu Ahmet	Seyid Ali	3	-	-
Diğer küçük oğlu Mehmet	Seyid Ali	1	-	-
Demircioğlu Seyid İbrahim	Süleyman	40	Orta boylu kumral sakallı	Ziraatçi
Küçük oğlu Ali	Seyid İbrahim	10	-	-

Adı	Baba Adı	Yaş	Fiziki özellik	Meslek
Diğer küçük oğlu Ahmet	Seyid İbrahim	1	-	-
Büyük kardeşi Seyyid Emin	Süleyman	38	Orta boylu kumral sakallı	-
Diğer büyük kardeşi Osman	Süleyman	28	Orta boylu kara bıyıklı	-
Küçük oğlu Süleyman	Osman	1	-	-
Diğer büyük kardeşi Halil	Süleyman	25	Uzunca boylu kumral bıyıklı	-
Diğer büyük kardeşi Mustafa	Süleyman	23	Uzunca boylu kumral sakallı	-
Diğer büyük kardeşi Hasan	Süleyman	21	Uzunca boylu az bıyıklı	-
Demirci Halil	Abdullah	?	Ama?	
Büyük oğlu Abdülkadir	Halil	34	Kumral sakallı	Ziraatçı
Demirci Salihioğlu Şerif	?	32	Orta boylu kumral sakallı	Ziraatçı
Kardeşi Ahmet	?	12	?	-
Sipahioğlu Osman	Halil	40	Uzunca boylu kösece	Ziraatçı
Küçük oğlu Musatafa	Osman	3	-	-
Büyük kardeşi Hasan	Halil	36	Uzunca boylu kösece	-
Küçük oğlu Emin	Hasan	2	-	-
Diğer büyük kardeşi Ahmet	Halil	-	Delikanlı	(Domaniç'te)
Demirci Ahmet	Hasan	40	Orta boylu kumral sakallı	Ziraatçı
Küçük oğlu Süleyman	Ahmet	4	-	-
Diğer küçük oğlu Hasan	Ahmet	1	-	-
Büyük kardeşi İsmail	Hasan	28	Uzun boylu sarı bıyıklı	-
Diğer büyük kardeşi Üftade	Hasan	-	Delikanlı	Amele (Tavşanlı'da)
Himmetoğlu Mehmet	?	45	Uzunca boylu kara sakallı	Ziraatçı
Büyük oğlu İsmail	Mehmet	17	Hasta	-
Diğer oğlu Abdülkadir	Mehmet	12	?	-
Küçük oğlu Emin	Mehmet	10	-	-
Büyük kardeşi Ali	?	?	?	Asakir-i mansure
Himmetoğlu Himmet	?	40	Uzunca kumral sakallı	Amele
Küçük oğlu Halil	Himmet	2	-	-
Diğer küçük oğlu Mehmet	Himmet	1	-	-
Sarihüseyinoğlu Ali	?	40	Uzunca boylu sarı sakallı	Amele
Küçük oğlu Hüseyin	Ali	10	-	-
Ahmetoğlu Halil	İbrahim	?	Uzun boylu kumral sakallı	Amele
Büyük kardeşi Süleyman	İbrahim	26	Delikanlı	-
Fezullah	Mehmet	45	Uzunca boylu kara sakallı	Eşkinici emeklisi
Büyük oğlu Ali	Fezullah	23	Uzunca boylu kumral bıyıklı	-
Diğer büyük oğlu Mehmet	Fezullah	22	Kısaca kara bıyıklı	-
Küçük oğlu Mustafa	Fezullah	8	-	-
Büyük kardeşi İsmail	Mehmet	?	?	Eşkinici sipahisi
Sipahioğlu Abdülkadir	Mehmet	40	Uzunca kösece	Ziraatçı
Çavuşoğlu İbrahim	Hüseyin	50	Kara sakallı	-
Küçük oğlu Ahmet	İbrahim	2	-	-
Çavuşoğlu Küçük Ali	Ali	10	-	-
Küçük kardeşi Ahmet	Ali	8	-	-

Adı	Baba Adı	Yaş	Fiziki özellik	Meslek
Haliloğlu Osman	Mustafa	?	Ak sakallı	Ziraatçi
Küçük oğlu Ali	Osman	1	-	-
Sakallıoğlu Abdullah	Halil	60	Ak sakallı	-
Oğlu Ahmet	Abdullah	13	Hasta	-
Küçük oğlu Ali	Abdullah	10	-	-
Diğer küçük oğlu Mehmet	Abdullah	8	-	-
Diğer küçük oğlu Abdülkadir	Abdullah	1	-	-
İlyasoğlu / Ayvazoğlu (?) Hüseyin	Hasan	40	Kısa kösece	Amele
Küçük oğlu Emin	Hüseyin	3	-	-
Diğer küçük oğlu Hasan	Hüseyin	1	-	-
Celiloğlu Mehmet	Osman	40	Kısa kumral sakallı	Amele
Büyük kardeşi Yusuf	Osman	30	Kumral sakallı	-
Sarıhüseyinoğlu Hasan	?	30	Kumral sakallı	-
Küçük oğlu İsmail	Hasan	5	-	-
Diğer küçük oğlu Hüseyin	Hasan	3	-	-
Diğer küçük oğlu Halil	Hasan	1	-	-
Büyük kardeşi Süleyman	?	20	Delikanlı	Amele (Domaniç'te)

1844/1845 Yılında Eşen Köyü:

Adı	Baba adı	Toprak (Dönüm)	Vergi	Öşür Ru-sumat	Yekun	Hayvan sayısı	Temettuat
Hatıboğlu Halil	Musa	33,5	56	54	110	5 (ayrıca arı kovanı 5 adet)	555 kuruş
Elehur? oğlu Ahmet	Hasan	24,5	162	63	225	5	750 (Orakçılıktan 100 kuruş)
Demircioğlu İbrahim	Süleyman	24	202	92	294	33	923
Demircioğlu Ali (hasta)	Mustafa	41	252	90	342,5	19	909,5
Nalbandoğlu Sipahi Feyzullah	Mehmet	47	132	55	187	9	1432 (Burhan köyünde tımarı var:840)
Ahmetoğlu Halil	İbrahim	18	92	41	133	2	490
Sarıhüseyinoğlu Süleyman	Mahmut	15	52	40,5	92,5	1	505 (Orakçılıktan 100 kuruş)
Sarıhüseyinoğlu Hüseyin	?	11	82	25,5	107,5	2	405 (Orakçılıktan 150)
Demircioğlu Kadri	Halil	40,5	250	91,5	341,5	8	945
Demircioğlu Şerif	Salih	19,5	105	45	150	3	565 (Orakçılıktan 100)
Demircioğlu Seyid Ahmet	Salih	17,5	105	31,5	136,5	4	430 (Orakçılıktan 100)
Balcıoğlu Ali	Ali	22,5	140	51	191	3	625 (Orakçılıktan 100)

Adı	Baba adı	Toprak (Dönüm)	Vergi	Öşür Ru-sumat	Yekun	Hayvan sayısı	Temettuat
Demircioğlu Emin	Süleyman	35,5	200	89	289	37	1008,5 (Orakçılıktan 100)
Demircioğlu Osman	Süleyman	26	140	50,5	180,5	26	643 (Orakçılıktan 100)
Demircioğlu Halil	Süleyman	26	130	50,5	180,5	21	641 (Orakçılıktan 100)
Demircioğlu Mustafa	Süleyman	20	130	56,5	186,5	27	584
Demircioğlu Hasan	Süleyman	16	120	23	143	33	282
Çalıköğlu Hüseyin	Hasan	22	160	41	201	4	625 (Orakçılıktan 100)
Ağaoğlu İbrahim (kısa/özürlü)	Hüseyin	14	60	20	80	4	615
İkizoğlu Yusuf	Osman	11	31	12	42	1	320 (Orakçılıktan 200)
Yürükoğlu Osman (Elmaağacı'nda çoban)	Abdullah	14,5	80	31	111	4 (ayrıca arı kovanı 2 adet)	415 (Çobanlıktan 100)
Beşeoğlu İbrahim	Ali	18,5	180	53	223	7	645 (Orakçılıktan 100)
Beşeoğlu Hüseyin	Ali	21,5	165	47,5	192,5	4	590 (Orakçılıktan 100)
Himmetoğlu Himmet	Halil	23,5	170	57	227	4	685 (Orakçılıktan 100)
Sipahioğlu Hasan	Halil	26	100	36	136	2	410 (Orakçılıktan 50)
Sakallıoğlu Ali	Abdullah	26	165	57	222	2	680 (Orakçılıktan 100)
Celiloğlu Ali (çocuk)	Osman	24,5	100	35	135	3	365
Himmetoğlu Mehmet	Ahmet	27,5	250	54	304	5	810 (Orakçılıktan 250)
Kocamehmetoğlu Ali	Ahmet	17,5	60	33,5	93,5	4	450 (Orakçılıktan 100)

Toplam vergi: 3.850 Toplam öşür: 1.432 Toplam Temettuat: 17.893

Eşen köyünden 1. ve 2. Balkan Savaşı'na, 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'na toplam 90 askerin gittiği ve bu askerlerden sadece 10'a yakın askerin geri döndüğü rivayet edilmektedir. Tespit edile-

bilen şehitler arasında Sadettin Tekin (14 yaşında), Halil Türkmen, İbrahim Türkmen, Sadettin Tarbin, Mehmet Tarbin, Ahmet Yumuşak, Kamil Tuz, Ahmet Tuz, Hasan Arif Uçar, İsmail Asa, İbrahim Kekik,

İsmail Kekik bulunmaktadır. Geri dönen gaziler arasında ise İzzet Türkmen, Mestan Çavlı, Selim Kazan, Hüseyin Çalı, Hasan Aslan, Mehmet Dipli, Tahir Tokmak,

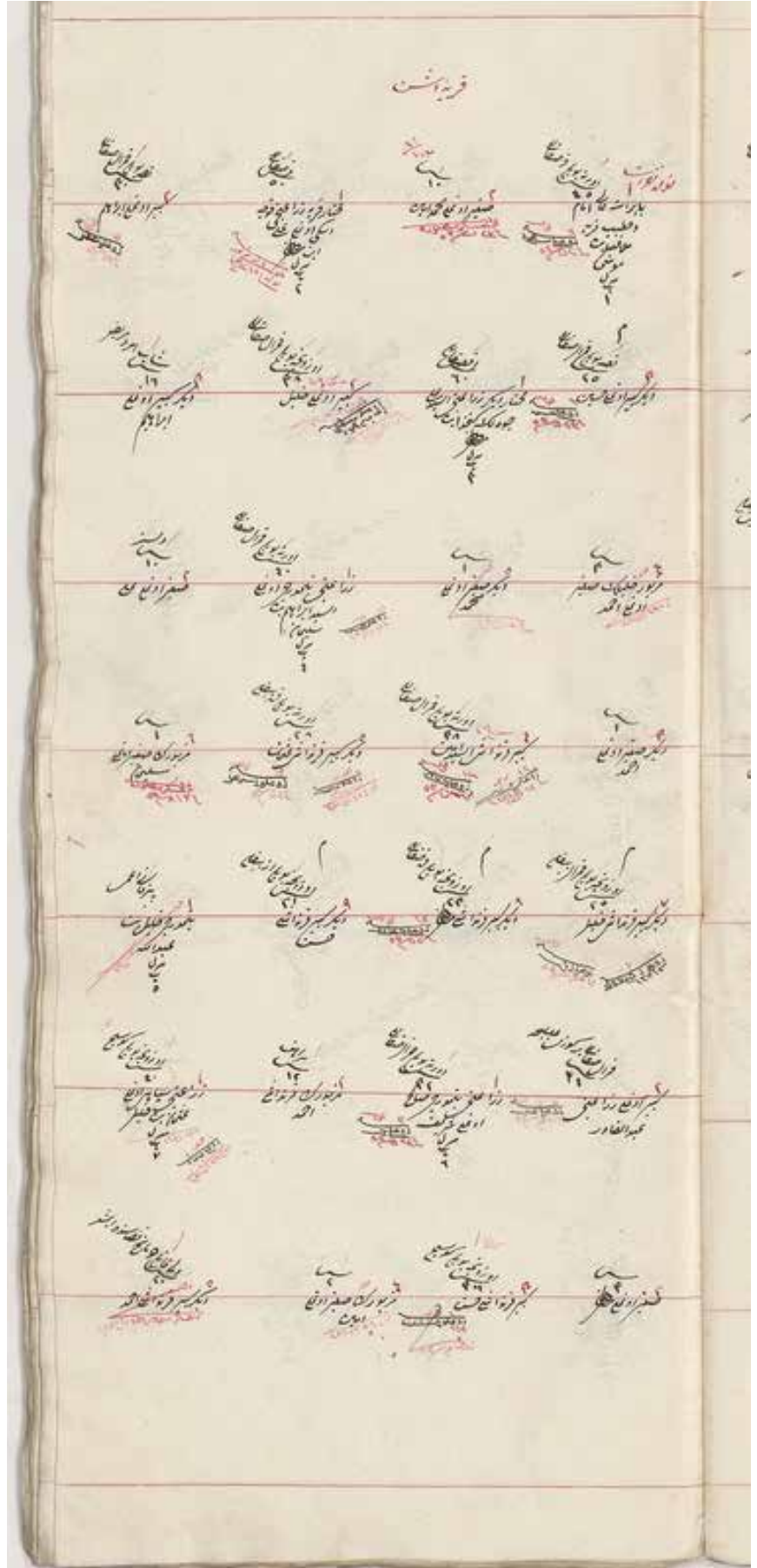
Ahmet Tekin, Halil Tutam bulunmaktadır.

İşgal Yılları, Yunanlıların ve Çetelerin Zulmü:

Eşen halkı Yunanlıların köyü işgal etme ihtimaline karşı tedbir olarak sabahtan akşama kadar Sakızlık çatı ve Taş tarla mevkilerinde sakanmışlardır. Buralarda çocukların açlıktan dolayı ses çıkarmaları üzerine, onların açlıklarını yatıştırmak için ardıç meyveleri ve bazı otlar yedirmişlerdir.

Keles istikametinden Bursa'ya doğru hareket eden ve 50 kişiden oluşan Yunan birliği Eşen köyünde mola verir. Köseleri Ayşe hanımın taş evine yerleşirler. Bu arada gece vakti Eşkiya Kabakçı çetesi de gizlice Eşen köyüne gelir ve köyün ileri gelenleri ile görüşür. Çeteler, Yunanlılara bir baskın yapmak istediklerini söylerler. Fakat Tahir Tokmak başta olmak üzere köyün ileri gelenleri baskının başarısız olması halinde veya diğer Yunan birliklerinin Eşen köyündeki Yunan birliğine saldırıyı öğrendikleri takdirde Eşen köyündeki bütün vatandaşları öldürebileceğini, diğer komşu köyler gibi köyü yakabileceklerini belirtirler. Yapılan istişarede Yunan birliğine köyün dışında bir yerde pusu kurulmasının daha uygun olacağına karar verilir. Çeteler gece vakti köyden sessizce ayrılarak Kısıктаş mevkiinde pusu kurarlar. Böylelikle Eşkiya Kabakçı bir zamanlar dostu olan kendisine Tavşanlı ve havalisinde jandarma komutanlığı görevi veren ama sonra da bir kadın yüzünden Çukurköy'de araları açılan Yunan Komutanı Zamanist ve birliğinden intikamını alacaktır.

Yunan birliği sabah olunca imam Molla Hasan'ı Keles'e kadar rehber olarak alırlar. Molla Hasan Yunan birliğini Çetelerin pusu-

da beklediği Kısıktaş mevkiine doğru değil, Çayırar mevkiinden Gölpınar, Fındıcak yolu üzerinden Darı dersinden aşağıya doğru Kozağaç'a oradan da Keles'e doğru götürür. Molla Hasan'ın böyle bir taktik uygulamasında iki eski dost olan Kabakçı ile Zamanist'in Eşen köyünü çatışma alanı haline getirmelerini engelleme amacı vardır. Eşkiya Kabakçı'nın şahsi çıkarlarına alet olmak istememişlerdir. Böylelikle Eşen köyü halkı öldürülmekten ve köy yakılmaktan kurtulacaktır. Bir gece öncesi Çeteler gittikten sonra köyün ileri gelenleri tekrar bir istişare yaparak böyle bir karar almışlardır.

Yunan birliğinin pusu kurdukları yerden geçmemesi üzerine Eşkiya Kabakçı çetesi Eşen köyüne gelir. Yunan birliğini pusuya yönlendirmedikleri için Eşen köyündeki insanlara zulüm ederler. Bu zulme direnen Hatıplar sülalesinden Kadir'i ve damadını öldürürler. Hacı Salih'i de öldü diye bırakırlar. Eşkiya çetesi bir süre köyde kalır. Caminin önünde kahve içerlerken, beş atlının Karaoltuk mevkiinden

köye doğru yaklaşmakta olduğunu görürler. Dürbünle gelenleri tanımaya çalışırlar. Gelen atlılardan birisi Eşkiya Kabakçı'nın eski dostu tazılı kumandan lakaplı Zamanist, diğeri Artıranlar maden katibi Ermeni asıllı Ahmet Rıza ve üç Yunan askeridir. Çeteler hemen ateş açarlar ve Yunan askerlerinden ikisini öldürürler. Diğerleri hemen Hamza kuyusu deresinde mevziye yatarlar ve kendilerine siper alırlar. Çatışma devam ederken Zamanist ve yanındakiler derenin yakınındaki Yukarıharman mevkiindeki samanlığa sığınır. Derbentli Eyüp, sürünerek samanlığa kadar yaklaşır ve samanlığa bomba atar. Komutan Zamanist, dönme Ahmet Rıza ve Yunan askeri orada ölürler. Çeteler bu ölümleri burada kör kuyuya atarlar ve ardından da kuyuyu kapatarak etrafını çevirirler. Çeteler köyü terk ettikten sonra Eşen köylülerinin korktukları başlarına gelir ve bu olayı öğrenen Yunanlılar Eşen köyüne gelip zulüm yaparlar.

Yunanlılar Hasan Ağa'yı (Aslan) ayaklarına tuz basarak çok fena

dövmüşlerdir. Köyün kadınlarını Kadir ağaların evine doldurmuşlardır. İki kadına tecavüz etmişlerdir. Kadınların arasında kadın elbisesi giyerek saklanan Yetimlerin (Uzuncalar) Mustafa'nın erkek olduğunu fark eden Yunanlılar ilk önce araba direkleri ile dövmüşler sonra da öldürmüşlerdir. Cesedini Kadir ağalarının avlusundaki kuyuya atmışlardır. Yunanlılar çekildikten sonra Halil Çavuş sırık ve çengelle kuyudan Yetim Mustafa'nın cesedini çıkarır. Yetim Mustafa arpalık mevkiindeki kendi tarlalarının kenarına defnedilir. Çete olan Halil Çavuş'un evini yakmak isteyen Yunanlılar yanlışlıkla Halil Çavuş'un evinin yanındaki Dördüncüler sülalesinden Nazif'in evini yakmışlardır.

Coğrafi Konumu, İklim-Bitki Örtüsü, Sosyo-Ekonomik Yapısı:

Eşen köyünün ilçeye uzaklığı 35 kilometredir. Bursa'nın Orhaneli ilçesine bağlı olan Eşen köyü 7 Aralık 1945 yılında Tavşanlı ilçesine bağlanmıştır.

Yıllar	1927	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
Nüfus	338	417	434	543	481	572	507	632	628	668	673	633

Yıllar	Erkek nüfus	Kadın nüfus	Toplam nüfus
2007	296	336	632
2008	308	338	646
2009	302	319	621
2010	296	303	599
2011	279	290	569
2012	267	282	549
2013	254	267	521
2014	253	269	522

Eşen köyünün konumu: 39° 43' 42.92" K, 29° 12' 44.77" D

Köy merkezinin (caminin olduğu yer) rakımı: 991 metre

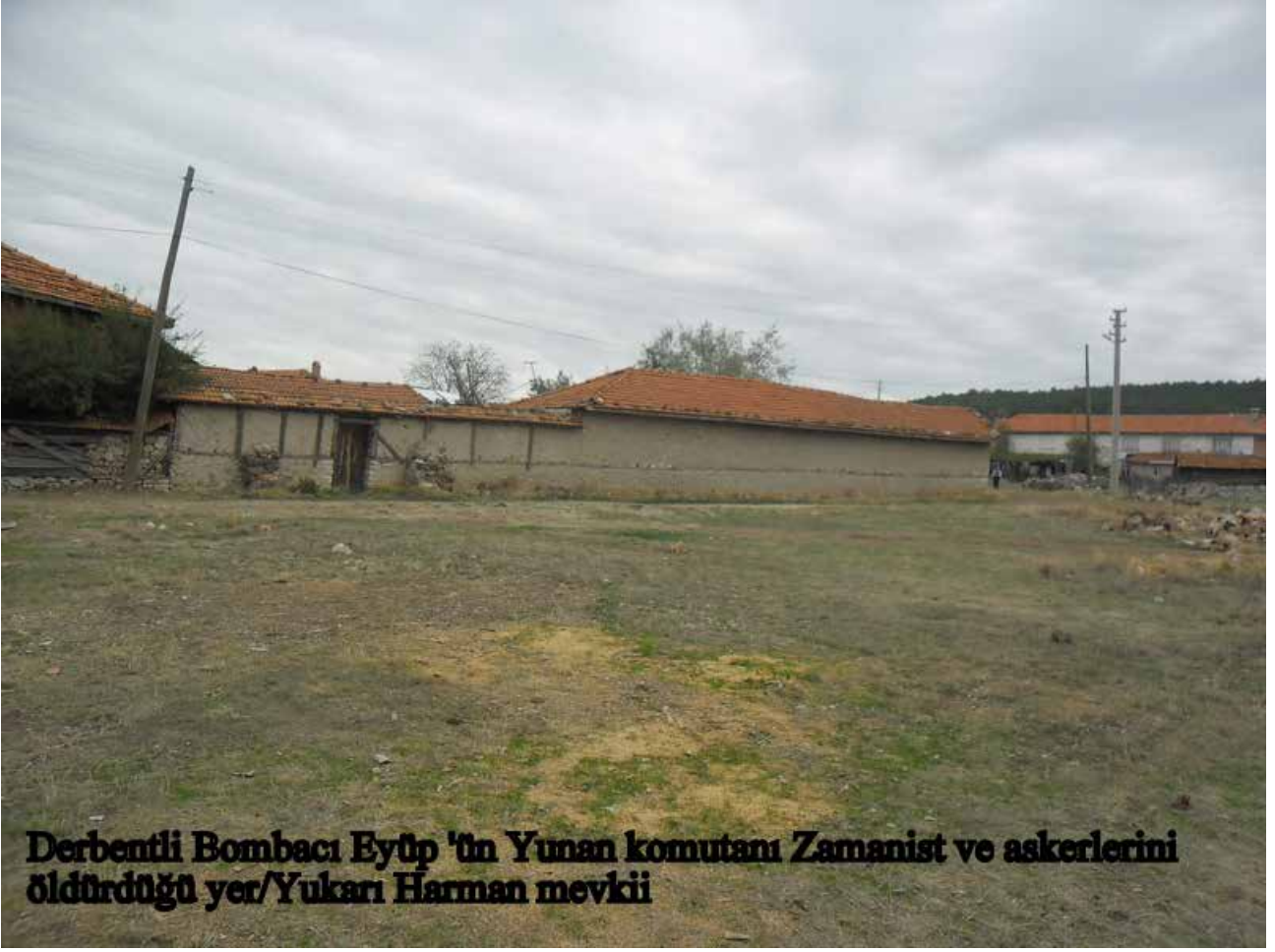
Eşen köyünü doğusunda Elmağacı köyü, batısında Bursa-Keles ilçesine bağlı Basak köyü, kuzey batısında Bursa-Keles ilçesine bağlı Harman Demirci köyü, kuzeyinde Kızılcukur ve Burhan köyleri, güneyinde Köseler köyü ile Bursa-Harmancık ilçesine bağlı Gülözü köyü çevrelemektedir.

Eşen köyünün mevkileri arasında doğusunda Alaturza, Kapan çukuru, Dedealtı ve Bağlık, batısında Kova, Yanık, Mantarlık, İnağzı, Osman pınarı, Gölpınar ve Düzçam, kuzeyinde Gencer yaylası, kuzey batısında Kızılpınarı Dom-

bay Batağı ve Fındıcak, kuzey doğusunda Çakmak, güneyinde Türkmen tepesi, güney batısında Karakuz, Doğankuzu, Gurcan, Üyücek tepe ve Kileder yaylası, güney doğusunda Kıran bulunmaktadır.

Köyün sınırları içinde Kızılpınar, Soğukpınar, Kileder, Kova, Karacu ve Değirmen dereleri yer alır. Değirmen deresinde balık bulunmaktadır.

Eşen köyünde karasal iklim hakimdir. Ekilebilir arazi miktarı 1200 da, sulanabilir arazi miktarı

50 da, kıraç arazi miktarı 1150 da, nadasa bırakılan arazi miktarı 250 da olup

buğday, arpa, haşhaş, nohut, fiğ, burçak, (günümüzde üretilmeyen) şekerpancarı, mısır önemli tarım ürünleri arasında yer alır. Büyükbaş hayvan sayısı 207, küçükbaş hayvan sayısı ise 1250'dir. 15 adet arı

kovanı vardır. Köyde beş çiftçi tarafından 33 da alanda gerçekleştirilen organik ceviz projesi vardır. Bitki örtüsünü çam, ardıç, meşe, çalı (maki) ağaçları oluşturur.

Köy sınırları içinde Gencer Dede, Ardıç Dede, Kıran Dede ve Seydi Kongur Dede (Dedealtı mevkiinde) yatırları bulunmaktadır.

Eşen köyünde okuma-yazma oranı yüksektir. Kamuda çalışan insan sayısı oldukça fazladır. Kamu haricinde yaz-kış turizm sektöründe, Eşen-Karakaya-Tunçbilek-Harmancık gibi yerleşimlerdeki kömür ve krom madenlerinde çalışan köy insanları vardır.

ÜMMET'E AĞIT

Derleyen: Halil ORAL / Şair-Yazar

Yöre: Çaldibi/Tavşanlı
 Kaynak Kişi: Nimet Atasoy(1948 d.lu .
 Ümmetler Sülalesi)
 Derleyen: Halil Oral/Tavşanlı
 Derleme Tarihi: 20.11.2011
 Erken erer Çobanların üzümü
 Göstermeyin şu nineme yüzümü
 Ağla anam ağla başına ağla
 Körpecik kuzumla canların eyle.
 Çobanların alt yanında deresi
 Şu Ümmetin kamyonlardan yarası
 Nakarat
 İnce olur kamyonların kancası
 İyi baksın can Aşşeme amcası
 Nakarat

Erken erer Çobanların arpası
 Kararımış Şu Ümmetin arkası.
 Nakarat.
 ÖYKÜ
 Bahar yüzünü yaza eğiş arpalar
 sararmaya yüz tutmuştur. Üzümlerde
 olgunlaşmaya meyletmiştir. Himmet
 evlidir ve Aşşe adında çok sevdiği
 bir kızı vardır. Eğriğöz dağının
 Çatak mevkisinden Çobanlar
 deresine sular şırıl şırıl akmaktadır.
 Çatak'ın yüzü soğuk, suları serindir.
 Çatak'ın soğuk yüzü derdi değil,
 derdi evinin ekmeğidir. Bu niyetle
 zorluğa göğüs germektedir Eğriğöz'ün
 zorlu yollarına. Dağ yukarı çıkıp,
 dağ aşağı inecektir. Homurtusu
 dağ inleyen kamyonun tepesinde
 türküler dolanacaktır diline.
 Her türkü dolanışında Kızı Aşşe

aklına düşecektir. Kendisi anasız
 büyüdüğünden kızının öksüzlüğüne
 gönlü razı değildir. Gayreti Aşşe'nin
 yokluk görmemesi üzerinedir.
 Çatak'tan kamyonu sarılan
 tomruklar, Balıköy orman deposuna
 nakledilmektedir. Kamyon yüklenir.
 Yol iniş mi iniş, dolambaçlı mı
 dolambaçlı. Yolun engebese de tuz
 biberi. Kamyon aşağı doğru iniliyle
 inmektedir. Himmet tomrukların
 üzerine oturmuş göğsünü yele karşı
 açmıştır. Burçak burçak terine
 Çatak'ın rüzgarı serinlik verdiği
 anda ne olduysa olmuş, tomrukları
 kamyonu bağlayan zincir boşanmıştır.
 Bu boşanmayla Himmet'te yere
 yuvarlanmıştır. Bu acı olay üstüne
 ağıtlar yakılıp dilden dile ulaşmıştır.
 Himmet'ten bize ağıtı kalmıştır.

Ümmet'e Ağıt

Derleyen: Halil ORAL
 Kaynak: Kışla demirli Köyü
 Yöre: Tavşanlı / Kışlademirli Köyü

Notaya alan : Ahmet Ali ÇAKIR

Tempo: 110

E ke riz e ke riz ço ban la rın üzü mü
 gö s te r me yi n şu ni ne me yü zü mü
 ağ la a na m ağ la ba şı na ağ la
 kö r pe cik ku zun la can la rın e y le

BÜYÜK DOĞU CEMİYETİ'NİN TAVŞANLI'DA KURULUŞU

Mesut KOCAMAN / Eğitici

Fikir dünyamızın en önemli isimlerinden biri olan **Üstad Necip Fazıl KISAKÜREK** tarafından kurulan **Büyük Doğu** Cemiyetinin Tavşanlı'daki kuruluş sürecini ve Büyük Doğu Cemiyeti'nin Tavşanlı düşünce hayatına etkilerini iki bölüm halinde sizlere aktarmak istiyoruz. Yazımızın ilk bölümü, Büyük Doğu Cemiyeti Tavşanlı Şubesinin açılış süreci ve Necip Fazıl'ın Tavşanlı konuşmaları ile ilgili olacak. Diğer sayımızda yayımlanacak olan yazımızın ikinci devam bölümü ise; Büyük Doğu Cemiyeti'nin Tavşanlı'daki teşkilatlanması, bu ideale gönül veren Tavşanlılılar ve bu hareketin Tavşanlı sosyal ve siyasi hayatına tesirleri şeklinde gerçekleşecektir.

Bugünkü siyasi gücün ve Muhafazakâr-İslami camianın beslendiği, ilham aldığı kaynak, kendileri de birer edebiyat ve fikir adamları da olan Yedi Güzel Adam diye anılan şair ve yazarlardır. Bu kişiler Türk siyasi ve düşünce tarihinde önemli etkiler bırakmış, yeni bir medeniyet tasavvuru inşa etmiş mütefekkirlerdir. Bu kişilerin temelinde bulunan ve Yedi Güzel Adam'a **öncülük** eden kişi ise Necip Fazıl'dır. Üstad, sadece Yedi Güzel Adam'ın hocalığını yapmakla kalmamış, ayrıca yeni bir neslin yetişmesine ve zengin İslam medeniyetinin de daha yakından tanınmasına vesile olmuştur. Zor zamanda ortaya çıkmış ve inandığı değerler hususunda fikir cephesinde bizzat en önde savaşmış kişi olarak da tarihe geçmiştir.

Bu önemli fikir ve mücadele adamı için yaşadığımız şehir olan **Tavşanlı'nın** da ayrı bir yeri vardır. Üstad'ın fikir kalesi olan Büyük Doğu Cemiyeti'nin ilk şubelerinden

Bütün Türkiyeye Örnek
Muhteşem Tavşanlı Hareketi

birinin Tavşanlı'da açılmış olması, Üstad'ın Tavşanlı'ya birkaç kez gelip İstasyon Caddesindeki sinema salonunda konferans vermesi ve burada Tavşanlı'yı "**alacakaranlıkta bir kar tanesinin düştüğü yer**" olarak tarif ve taltif etmesi böylesine büyük bir düşünce adamının şehrimize olan ilgisini de göstermektedir.

Büyük Doğu Cemiyeti

Üstad Necip Fazıl kendi inandığı değerleri halka ulaştırmak ve bütün vatan sathını bir mektep yapmak için Büyük Doğu Cemiyetini kurmuştur. 28 Haziran 1949 yılında kurulan cemiyetin temelinde aslında 17 Eylül 1943 günü birinci sayısının çıktığı Büyük Doğu Dergisi oluşturmaktadır. Döneminin tek İslamcı dergisi olan bu dergi "Tek Parti Yönetimini" de eleştiren en büyük muhalefet yayını olarak da tarih geçmiştir. Muha-

lif duruşu ve İslam üzerine yazıları nedeniyle de **dinî neşriyat yapmak ve rejimi beğenmemek**" gerekçesiyle hükümet tarafından pek çok kez kapatılmış, derginin yayımikesintiye uğramıştır. Ayrıca dergi sahibi sıfatıyla ve yazdığı yazılarla da Üstad, farklı zaman dilimleri içerisinde hapse girmiş, kendi ifadesiyle "Medreseyi Yusufiye Eğitimi" almıştır.

Türkiye'de Büyük Doğu Cemiyeti'nin Üçüncü Şubesinin Tavşanlı'da Açılışının İlginç Hikâyesi

Üstad, fikirlerini zor da olsa kendi dergisinde açıklamakta ve halka ulaştırabilmektedir. Ancak bunun yeterli olmadığını da düşünmektedir. İstemektedir ki; bu hayati ehemmiyete sahip düşünceler tüm vatan sathına yayılsın ve daha geniş bir halk kitlesine ulaşsın. Bunun da en iyi yolu bir cemiyet kurmak ve bu cemiyetin

Türkiye genelinde teşkilatlanmasını sağlamaktır. İşte bu gaye ile kendi kurmuş dergisinin de adı olan **Büyük Doğu Cemiyeti'ni 28 Haziran 1949'da o senenin Ramazan'ında** resmen kurar. Necip Fazıl, Büyük Doğu Cemiyetin genel gayesini de şöyle izah eder: "Garp dünyasının müspet bilgilerden ibaret madde hâkimiyetini ve akıl yoluyla maddeyi istismar eden zaferini, tam bir şahsiyet ve ruh vahidine eklemek, böylece Doğu'nun eksikliğini Batı'da ve Batı'nın eksikliğini Doğu'da giderici üstün bir cemiyet mefkûresine bağlamaktır."

Üstad, Büyük Doğu Cemiyeti'ni kurmadan evvel sahibi olduğu dergisine dikkat çekici şöyle bir ilan verir: **"Büyük Doğu prensiplerine uygun bir cemiyet kursak acaba arkamızdan kaç kişi gelir?"** Tavşanlı'dan Ali Çakmak (Doğumu 1923) o zamanlar leblebicilikle meşgul, iyi bir Büyük Doğu okuru ve Necip Fazıl hayranı olan bir kişidir. Ali Ağabey, Üstad'ın hayatını büyük bir merakla takip eden, çileli hayatını yakinen bilen genç bir delikanlıdır. O gün dergide çıkan bu ilanı görünce heyecanlanır, hiç tereddüt etmeden de "ben varım" dercesine ilk iş olarak postaneye gider ve üstada bir telgraf çeker. Telgrafta yazdığı şu cümle de tarihe düşülecek bir nottur aslında: **"Sizi necip bir şair olarak tanıdım ve fazıl bir büyük doğucu olarak tereddütsüz sizin arkanızdayım."** Ali Bey, telgrafi çektikten hemen sonra heyecanla ve sabırla neticeyi bekler. Sonucu isterseniz kendisinin ağzından öğrenelim: "O gün benim çektiğim telgraf meğer Üstada gelen ilk telgrafmış. Daha sonraları bir dostum Üstadı ziyarete gitmişti. Üstadın yazıhanesinin duvarında benim çektiğim telgrafımın çerçevesiyle halini görmüş. Arkadaşım Tavşanlı'ya döndükten sonra durumu gelip bana gelip anlatınca çok müteessir oldum. Meğer benim çektiğim telgraf ilk çekilen telgraf olduğu için Necip Fazıl da çok duyulanmış ve Büyük Doğu'nun ilk telgrafi diye yazıhanesine asmış."

İşte Büyük Doğu Cemiyeti'nin ilk şubelerinden birinin Tavşanlı'da açıl-

masının sırrı da bu şekilde ortaya çıkmış oldu.

O gün çekilen ilk telgraf Tavşanlı'dan gelmiş olmasına rağmen ne yazık ki açılan ilk şube aslında Kayseri Büyük Doğu Cemiyeti olmuştur. Kayseri Şubesi 8 Şubat 1950'de açılmıştır. Ardından Malatya Şubesi açılmış, üçüncü şube olarak da 13 Eylül 1950'de Tavşanlı Şubesi açılmıştır. Kayseri şubesi ile Tavşanlı Şubesinin açılışı arasında yaklaşık 7 ay müddet bulunmaktadır. Bunun temel sebebi ise, Üstad'ın yine yazdığı bir yazı dolayısıyla tevkif edilmesi ve ardından da yine haksız yere hapse atılması vardır. Hatırlanacağı üzere 14 Mayıs 1950 tarihi Türk Siyasi ve Demokratikleşme Tarihinin önemli bir adımıdır. Bu tarihte yapılan seçimlerde Demokrat Parti halkın büyük teveccühü ile seçimi kazanmış ve iktidar olmuştur. Demokrat Parti iktidarının yaptığı en önemli işlerden biri de Tek Parti Döneminde siyasi fikirler nedeniyle suçlanmış fikir adamları için çıkartılmış olan Af Kanunudur. Bu kanun vesilesi ile Temmuz ayında hapisten çıkan Üstad Necip Fazıl çok değil iki ay sonra Tavşanlı'ya gelmiş ve burada Büyük Doğu Cemiyeti Tavşanlı Şubesinin açılışını yapmıştır.

Üstad Necip Fazıl'ın Tavşanlı'ya ilk gelişi 12 Eylül gece saatlerinde gerçekleşir. Üstad, Balıkesir istikametinden trenle Tavşanlı'ya gelir. Kendisini

Tavşanlı'da misafir eden kişi Tavşanlı Belediye Başkanlarından olan Mehmet Akcan'ın babası Cinniler lakaplı Ahmet AKCAN'DIR. Ahmet Beyin iki katlı bir evi vardır. Evinin ikinci katı Üstada tahsis edilir. Gelen kişi çok önemli bir misafirdir. Evde bir de küçük çocuk vardır. İsmi Mehmet olan bu küçük çocuk, gece uyanır, ağlar; bu durumdan da misafir rahatsız olur, uyuyamaz endişesi ile annesi Mehmet'i sabaha kadar ayaklarında sallar. Küçük çocuğun ağlaması ve özel misafirin de rahatsız olması bu yöntemle engellenmiş olur. Sabah bu değerli misafire ise özel bir kahvaltı ikram edilir ve oradan da Büyük Doğu'nun açılışının gerçekleşeceği merkeze gidilir.

Büyük Doğu Cemiyeti'nin Tavşanlı Şubesi Ulucami'nin yanında bulunan Topal Hüseyinlerin Mustafa'nındükkânın üst katıdır. Yani bugün Kilitçiler Arastasının girişinde bulunan hâlâ Ayaşlı ailesine ait olan Arçelik mağazasının üst katıdır. Üstad burada, Büyük Doğu ve kadim bir İslam Medeniyetine gönül vermiş Tavşanlılılar ile tanışır, siyasi hayat ve efkârı umumiye üzerine hoş sohbetler yapılır. Bu arada öğle vakti olur ve öğle ezanı okunmaya başlar. Büyük Doğu Tavşanlı Şubesinin açılışı ise öğle namazı sonrası yapılacaktır. Üstad der ki: **"Sizler namaza gidiniz, ben de yalnız başıma kalıp**

açılış konuşmasını hazırlayayım." Ancak Büyük Doğu'nun Tavşanlı'da açılmasına vesile olan, meşhur telgrafın sahibi Ali ÇAKMAK Ağabey, Üstada itiraz eder ve kendisine der ki: **"Hayır önce namaz kılmalıyız ve de namazı hep beraber cemaatle eda etmeliyiz. Şayet önce namazı kılmazsak bizim İslamcılığımız nerde kalır"**

der ve hep beraber Tavşanlı'nın tarihi camilerinden biri olan Ulucami'de öğle namazını eda ederler. Namaz sonrası ise tekrar açılışın yapılacağı binaya gelinir. Üstad burada izin ister ve bir müddet yalnız kalır. Bu süre içerisinde açılış konuşmasını hazırlar. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra da büyük bir coşku ile Büyük Doğu

Şubesi'nin üçüncü şubesi dualar eşliğinde Tavşanlı'da açılır.

Necip Fazıl'a Tavşanlılıların ilgisi ve teveccühü üst düzeyde olur. Ali Çakmak, Ömer Mutafoğlu, Ahmet Akcan, Mehmet Akay başta olmak üzere Tavşanlılar bu büyük fikir adamını kendi şehirlerinde misafir ediyor olmaktan büyük onur duyarlar. Üstadın o günkü konuşması da bir o kadar etkileyici olur. Üstad, kalabalık ve heyecanlı bu gruba bir taburenin üstüne çıkarak hitap eder. Konuşmasında "davasını" anlatır. Ama öncesinde de Tavşanlı için özel bir paragraf açar ve **"Tavşanlı Gönüldaşları"** hitabıyla selamlar Tavşanlıyı. Küçük bir şehir olan Tavşanlı'nın ne denli dava şuuruyla bezenmiş olduğunu, küçük ama kemiyet manasında ne denli büyük işler yaptığını izah eder. Tüm bunlardan dolayı da, **"Tavşanlı'yı aziz gaye etrafında bütün vatana bütünlük dersi veren öz mıntıkalarının şahsiyet ve asliyeti** içinde selamlamak bir borçtur." Der. Hitabenin geri kalan kısmında ise Üstad kendi fikirlerini ve hayal ettiği medeniyet tasavvurunu izah eder. Son olarak da konuşmanın kapanış bölümünü Üstad, yine Tavşanlı'ya iltifatta bulunur. **"Tavşanlı, hakikatin Arslanlı gönüldaşları! Biz sizden istidat (kabiliyet) dersini alıyoruz. Allah sizden razı şubeniz mübarek olsun..."**

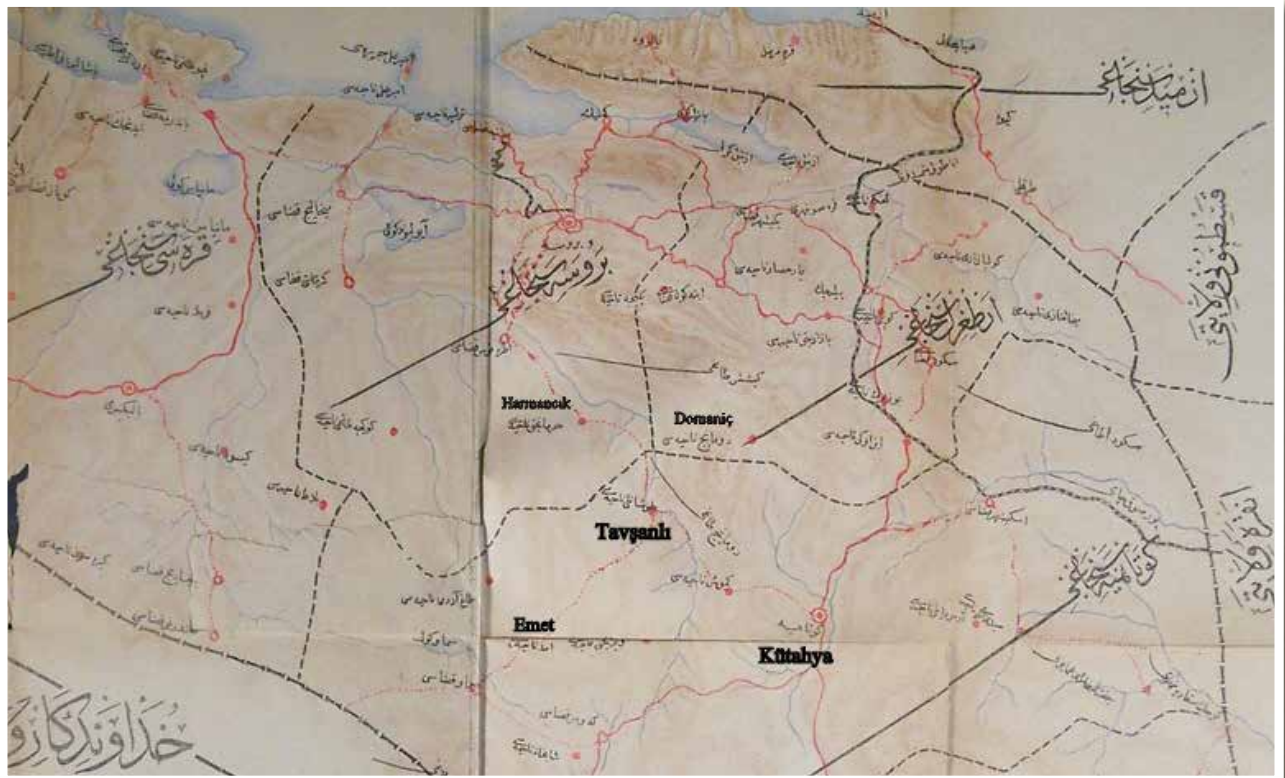
Üstadın bu açılış hitabesi, 22 Eylül 1950 tarihinde Büyük Doğu Dergisinin 27. Sayısında **"Büyük Doğu Cemiyeti'nin Tavşanlı Şubesinin Açılış Hitabesi"** başlığıyla neşredilir. Derginin dört sayfasında yer alan geniş haberde şubenin açılış fotoğrafları, cemiyetin ilk başkanı Ali Çakmak ve yönetim kurulu ile birlikte çekilen hatıra fotoğrafı ile tren garında üstadın uğurlanışını gösteren fotoğraflar da yer almaktadır.

Bundan sonraki yazımız ise Büyük Doğu fikrinin Tavşanlı'ya etkileri ve bu düşünce dünyasını devam ettiren Tavşanlılar şeklinde olacaktır. Bu yazımız vesilesi ile bir kez daha başta Üstad Necip Fazıl olmak üzere, O'nun izinden giden tüm Tavşanlıları bir kez daha hayırla yad ediyoruz.

TAVŞANLI ALBÜMÜ

1953 yılı Tavşanlı'da ilk defa açılan biçki-dikiş kursu öğretmen ve öğrencileri

H.1311 tarihli harita

TAVŞANLI ALBÜMÜ

1949 yılında Tavşanlı'da bisikletli gençler

1948 yılı Ada

TAVŞANLI ALBÜMÜ

1950'li yıllarda tarihi Ada köprüsünde gençler.

1968 yılında Ahmet Alp'in evinde nargile partisi

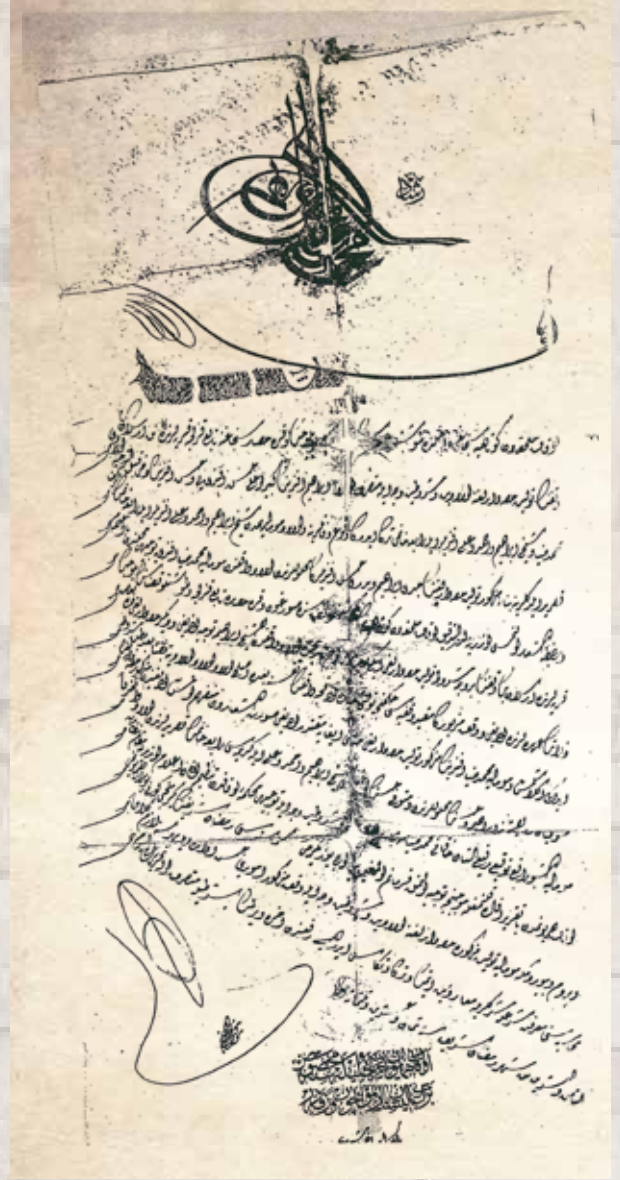
ARŞİV ODASI

Hasan EFE / Tarih Öğretmeni

HUVE'L-MUİN REŞAD TUĞRASI

Evkâf-ı mülhakadan Kütahya Sancağı dahilinde Tavşanlı ve Karahisar Sancağı'na tabi Kızılca karyelerinde kain Arslan Bey Vakfı'nın tevliye hissedarlığına evlâdeyn ve meşrutin vechile mutasarrıf İbrahim Efendi'nin kebir oğlu Hasan Efendi'yi ve Hasan Efendi'nin dahi kable't-tevcih evladı Mehmet Ziya ve Şeyh İbrahim ve Ahmet ve Ali efendiler ile Rabia hanımı terk ederek vuku'-u vefatlarına ve evladı mumaileyhimden Şeyh İbrahim ve Ahmet ve Ali efendiler ile Rabia hanımın bilirıza kasriri eylediklerine binaen mezkur tevliye hissedarlığının cediti İbrahim ve pederi Hasan efendilerin mahlüllerinden evlad-ı vâkıfdan mumaileyh Mehmet Ziya Efendi'ye tevcihi mahallinden bâ-i'lam ve mazbata işar olunması üzerine bi't-tedkik evkâf-ı mülhakadan Kütahya'nın Tavşanlı kasabasında Sorkun ve Karahisar'a tabi Kızılca ve Tavşanlı Kazası'nın Bölücek karyelerinde Arslan Bey Vakfı'nın ber-vech meşruta tevliye hissedarlığı iki yüz yirmi üç tarihinde evkâf-ı vakıfda eş-Şeyh İbrahim'e tevcih olduğu ve diğer hissedarlığına bazı zevatın uhdelerinde olduğu ve vakf-ı mezburun mukayyed vakfiyesi hükmünce tevliyeti aynen oldukça vâkıfın nefisine bâdehü aslah-ı evlad, evlad-ı evladına batnen bâde batnin meşrut idüğü anlaşılmiş ve mumaileyh Mehmet Ziya Efendi'nin mezkur tevliye hissedarlığı hitamını ifaya muktedir olduğu suret-i işardan münfehim olmuş olduğundan mezkur

hissedarlığın mumayan-ı ileyh Şeyh İbrahim ve Hasan'ın mahlüllerinden ve müteveffi Hasan'ın oğlu Şeyh İbrahim ve Ahmet ve Ali ile kerimesi Rabia hanımın kasrirlerinden evlad-ı vâkıfdan mumaileyh iş bu râfi'-i tevki'-i ref'ü-şan-ı hâkânî Mehmet Ziya ve (...silik...) şerutin vech ile tevcihi mahkeme-i evkâfdan tanzim olunan i'lam üzerine Makam-ı Nezaret-i Evkâf-ı Hümayun'dan bâ-takrir ifade kılınmağla mucibince tevcih olunmak fermanım olmağla üç yüz yirmi sekiz senesi Ramazan-ı şerifin yirminci günü bu berat-ı hümayunumu verdim ve buyurdum ki mumaileyh tevliye-i mezkure hissedarlığına evladın ve meşrutin vech ile vakf-ı mezkur umurunu hüsn-ü idare ile beher sene lazım gelen muhasebesini marifet-i şer'i meşrukleriyle ruyet itmek ve terk ve tekasül ider ise ref'inden ahire virilmek şartıyla mutasarrıf ola. Tahriren elyevm

es-semanü ve'l-işrin min şehr-i

ramazan-ı şerif sene seman ve

işrin selase mie (1328/1912)

Evkâf- humayun hazine-i celilesine

mahsus berat-ı âl-i şan yazılmak

içün varakadır. Yalnız on kuruş